

TELEMARKS **FORSKING**
NOTODDEN

**Anette Hagen, Åse Streitlien og
Audun Thorstensen**
**VURDERING AV SKOLESTRUKTUR I
SAUHERAD KOMMUNE**

Rapport 02/2010
Telemarksforsking-Notodden

<i>Prosjektnavn:</i>	Vurdering av skolestruktur i Sauherad kommune
<i>Rapportnummer:</i>	02/2010
<i>ISBN:</i>	978-82-7463-152-6
<i>Oppdragsgiver:</i>	Sauherad kommune
<i>Kontaktperson:</i>	Heine Århus
<i>Dato:</i>	20. mai 2010
<i>Prosjektleder:</i>	Åse Streitlien
<i>Medarbeidere:</i>	Forsker Anette Hagen, TFN, forsker Audun Thorstensen, Telemarksforskning Bø
<i>Prosjektansvarlig:</i>	Seniorforsker Åse Streitlien
<p>TELEMARKSFORSKING-NOTODDEN Senter for pedagogisk forskning og utviklingsarbeid Lærerskoleveien 35, 3679 Notodden</p> <p>Telefon: 35 02 66 99 Faks: 35 02 66 98 E-post: tfn@hit.no Web: www.tfn.no</p> <p>Tiltaksnr.: 966 009 012</p>	

INNHOOLD

1. INNLEDNING	11
1.1 OM OPPDRAGET	11
1.2 TILNÆRMING I VURDERINGEN	12
1.2.1 Endring av skolestruktur	13
1.2.2 Kvalitetsbegrepet	14
1.3 OPPBYGGING AV RAPPORTEN	15
2. METODE OG UTVALG	16
2.1 INNSAMLING AV DATA	16
2.1.1 Dokumentstudier	16
2.1.2 Intervju	16
2.1.3 Nettbasert spørreundersøkelse	16
2.2 UTVALG AV INFORMANTER	17
3. RESULTATER.....	18
3.1 BOSETTINGSMØNSTER	18
3.1.1 Befolkningsutvikling fra 1951 – 2010	18
3.1.2 Sauherad sammenliknet med andre kommuner i regionen	19
3.1.3 Befolkningsutviklingen dekomponert	20
3.1.4 Aldersfordeling	20
3.1.5 Oppsummering av bosettingsmønster og befolkningsutvikling	23
3.1.6 Sauherad kommune – grunnkretser, delområder og tettsteder	23
3.1.7 Prognoser	25
3.1.8 Oppsummering	28
3.2 KOSTNADER I GRUNNSKOLEN I SAUHERAD	29
3.2.1 Økonomisk situasjon	29
3.2.2 Dagens skolestruktur	32
3.2.3 Økonomiske konsekvenser av endret skolestruktur	34
3.2.4 Vurdering av alternative skolestrukturer	34
3.2.5 Oppsummering av økonomiske konsekvenser	46
3.2.6 Konklusjon med tanke på eventuelle strukturtilpasninger/økonomiske konsekvenser	47
3.3 KVALITET I SKOLENE	47
3.3.1 Resultatkvalitet	48
3.3.2 Prosesskvalitet	53

3.3.3	<i>Strukturkvalitet</i>	59
3.3.4	<i>Skolen i nærmiljøet</i>	66
3.4	RESULTATER FRA KVANTITATIV ELEVUNDERSØKELSE	67
4.	KONSEKVENSER AV ENDRINGER	74
4.1	ØKONOMISKE KONSEKVENSER	74
4.2	PEDAGOGISKE KONSEKVENSER	75
4.3	SOSIALE OG KULTURELLE KONSEKVENSER	78
4.4	REISEVEI	79
4.5	KAPASITET I EKSISTERENDE SKOLEBYGG	80
5.	AVSLUTTENDE KOMMENTAR	84
6.	REFERANSER	86
7.	VEDLEGG	88
7.1	FORVALTNINGSREGLER FOR SKOLENEDLEGGELSE	88
7.2	BREV TIL FORELDRE	91
7.3	BREV TIL FORELDRE	92
7.4	INTERVJU MED ELEVER	93
7.5	INTERVJU MED LÆRER	95
7.6	INTERVJU MED FORELDRE (FAU)	97
7.7	INTERVJU MED REKTOR	99
7.8	RESULTATER FRA KVANTITATIV ELEVUNDERSØKELSE	101

SAMMENDRAG

Oppdraget

Telemarksforsking-Notodden (TFN) fikk i februar 2010 i oppdrag av Sauherad kommune å vurdere skolestrukturen i kommunen. I beskrivelsen av oppdraget ble det lagt vekt på at det skal foretas en analyse av dagens skolestruktur og hvilke pedagogiske, sosiale og økonomiske konsekvenser eventuelle endringer av skolestrukturen vil føre til. Det ble lagt vekt på at utredningen om en alternativ skolestruktur skulle bygge på et bredt sett med data.

Telemarksforsking-Notodden forsto oppdraget slik at man skulle analysere økonomiske forhold, kvaliteten i den pedagogiske virksomheten og sosiale og kulturelle forhold ved de fire grunnskolene.

TFN foreslo følgende kartleggingsparametre i undersøkelsen:

- Bosettingsmønster og elevgrunnlag
- Avstander mellom grendekretsene og reisetid
- Elevtallsvekst.
- Kapasitet i eksisterende anlegg
- Kostnadsutvikling
- Transportutgifter
- Visjoner for skolene (utviklingsmål, ideologi, satsingsområder)
- Organisering av virksomheten og opplæringen
- Samarbeid, læringsmiljø og læringsresultater
- Kvalitetsvurdering av virksomheten

Vurderingen av skolestrukturen i Sauherad kommune bygger på kvalitative metoder som dokumentstudier og intervju, kombinert med en kvantitativ undersøkelse.

Datainnhenting har foregått gjennom

- Dokumentstudier
- Intervju med elever på barnetrinn og ungdomstrinn
- Intervju med lærerteam.
- Intervju med rektorer
- Intervju med representanter fra FAU
- Spørreundersøkelse til elever på 7. og 10. trinn.

Oppdraget er utført i samarbeid med Telemarksforskning i Bø og har pågått i perioden fra februar til mai i 2010.

Resultater

Befolkningsutvikling

Når det gjelder befolkningsutviklingen, har vi presentert to framskrivningsalternativer for de ulike tettstedene i Sauherad kommune fra 2010-2020. Framskrivningsalternativ I tar utgangspunkt i SSBs prognoser. Tettstedenes relative andel av kommunen er satt lik andelen i 2009. Den relative utviklingen vil dermed være den samme for alle tettstedene. Dette alternativet anslår i perioden 2010-2020 en nedgang i aldersgruppen 6-15 år på 94 barn, eller 17 prosent.

Framskrivningsalternativ II, som vi vel oppfatter som det mest realistiske av de to alternativene, tar utgangspunkt i gjennomsnittlig årlig utvikling for kommunen fra 2006-08 (totalt og aldersfordelt). I gjennomsnitt har kommunen hatt en årlig befolkningsnedgang på -0,13 prosent i denne perioden. Hjuksebø, Nordagutu og Akkerhaugen har hatt en årlig nedgang på hhv -0,3 prosent, -0,5 prosent og -1,0 prosent. Gvarv har hatt en vekst på 0,3 prosent. I samme periode har kommunen årlig tapt 6 barn i alderen 6-12 år og 11 barn i alderen 13-15 år.

I perioden 2010-2020 anslår dette alternativet en nedgang i aldersgruppen 6-15 år på 138 barn, eller 25 prosent, for kommunen totalt. Slik vi tolker befolkningsframskrivningene som er presentert, vil det i perioden fram til 2020 være klart behov for strukturelle tilpasninger i grunnskoletilbudet.

Alternative skolestrukturer

I rapporten presenterer vi 5 alternative skolestrukturer.

	Beregnet innsparingspotensiale ved uendret kostnadsnivå pr elev i ny sammenslått enhet (1000 kr)	Beregnet innsparingspotensiale ved 10 prosent lavere kostnader pr elev i ny sammenslått enhet (1000 kr)	Ytterligere innsparingspotensiale
	Kol. 1.	Kol. 2.	Kol. 3.
Alternativ 1. Elevene fra Nordagutu overføres til Hjuksebø. Nordagutu legges ned.	829	1 594	Hele Nordagutu skole kan benyttes til barnehageformål
Alternativ 2. Alle mellomtrinn (Akkerhaugen og Hjuksebø) overføres til Gvarv.	724	2 638	Deler av Akkerhaugen skole kan benyttes til barnehageformål
Alternativ 3. Mellomtrinnet ved Akkerhaugen overføres til Gvarv. Nordagutu legges ned.	1 224	3 534	Deler av Akkerhaugen skole og hele Nordagutu skole kan benyttes til barnehageformål
Alternativ 4. Elevene fra Akkerhaugen overføres til Gvarv. Akkerhaugen og Nordagutu legges ned.	1 584	4 110	Hele Akkerhaugen og Nordagutu skole kan benyttes til barnehageformål
Alternativ 5. Identisk med alternativ 4 – men 1.-4. trinn overføres til Hjuksebø. Akkerhaugen og Nordagutu legges ned	1 391	4 520	Hele Akkerhaugen og Nordagutu skole kan benyttes til barnehageformål

Det første og tredje alternativet innebærer en skolestruktur bestående av 3 barneskoler – Nordagutu legges ned. Det andre alternativet gir en skolestruktur som fortsatt består av 4 barneskoler (alle mellomtrinn på Gvarv), mens de to siste alternativene innebærer nedleggelse av 2 barneskoler – Nordagutu og Akkerhaugen. Det vil alltid være knyttet usikkerhet rundt økonomiske beregninger vedrørende innsparingstiltak. Ved videreføring av dagens kostnadsnivå pr elev innebærer de ulike alternativene et innsparingspotensial fra 724 000 kr (alternativ 2.) til 1,584 mill kr (alternativ 4.). Som vist i avsnitt 3.2.1 går utgiftene pr elev ned med økt skolestørrelse. Slik sett vil det ligge et klart innsparingspotensial ved å slå sammen skoler. For eksempel vil 10 prosent lavere kostnadsnivå per elev for ”nye” Hjuksebø skole i alternativ 1, isolert sett; gi en gevinst på om lag 1,6 mill kr (i stedet for 829 tusen). I alternativ 4. og 5. er det beregnet en gevinst på hhv. 4,110 mill kr og 4,520 mill kr i ”nye” sammenslåtte enheter (med 10 prosent lavere kostnadsnivå enn dagens nivå). Høyere gevinst i alternativ 4. enn 5. kan forklares ved at flere elever inngår i de ”nye” enhetene.

I tillegg vil man spare utgifter til nødvendig oppgradering og vedlikehold. Ytterligere innsparinger vil følge av endret tilbudsstruktur og kapasitetsutnyttelse. Vi har som nevnt innledningsvis ikke sett det som en del av vårt mandat å beregne mulige innsparinger ved endret barnehagestruktur. I kommunens budsjett for 2010 anslår rådmannen gevinsten ved tilgang til nye barnehagelokaler (ved overføring av mellomtrinnet fra Akkerhaugen til Gvarv) til 5,0 mill kr (200 kvadrat * 25.000 kr pr kvadrat). I tillegg er det beregnet en gevinst (ved at Gvarvmoen og Gunheim barnehage legges ned) med om lag 600 tusen kr pr år. Alternativ 1. og 3.-5. innebærer at hele Nordagutu skole på 456 kvadrat kan tas i bruk til barnehageformål. Rådmannen anslår i budsjettet for 2010 verdien av dette bygget til ca 15 mill kr og sparte driftskostnader på ca. 300 000 kr pr år. Alle planer om barnehageutbygging kan eventuelt legges bort.

Vurdering av kvalitet

Når det gjelder kvalitet i opplæringen, er den delt inn i tre typer kvalitet (NOU 2002, NOU 2003): Vi benytter disse for å peke på de viktigste resultatene fra vurderingen.

Resultatkvalitet

Rektorer og lærere er opptatt av å bruke nasjonale prøver og andre tester for å forbedre læringsresultater for elevene gjennom ulike tiltak i opplæringen og gjennom drøftinger når det gjelder tilpasset opplæring. På 5. trinn ligger skolene i Sauherad rundt landsgjennomsnittet når det gjelder resultater fra nasjonale prøver de tre siste årene. På 8. trinn scorer de imidlertid litt under landsgjennomsnittet. Også når det gjelder grunnskolepoeng i 10. klasse får elevene i Sauherad en litt lavere poengsum enn landsgjennomsnittet. Det ser derfor ut til at skolene i kommunen har et forbedringspotensial når det gjelder faglige resultater.

Som det vil komme fram senere i rapporten, er det svært ulik kultur på skolene i Sauherad. De har i liten grad av felles visjoner, og mangler også et utstrakt samarbeid mellom skolene. Dermed kan det være en utfordring for ungdomstrinnet å samle elevene fra de ulike læringskulturene til et større læringsfellesskap. Dette vil igjen kunne påvirke resultatene på skolen.

Prosesskvalitet

Gjennom denne vurderingen kan ikke TFN si så mye om opplæringens innhold og metodiske tilnærming, da vi ikke har hatt anledning til å for eksempel observere undervisningen i klasserommet. Lærerne var fornøyde med kollegaer og kollega-samarbeid, men flere etterlyste mer samarbeid mellom alle lærerne i Sauherad kommune.

Gjennom elevintervju og spørreundersøkelse gir elevene uttrykk for at de trives og at det er gode relasjoner mellom elevene, men det kommer fram både i intervjue og i spørreundersøkelsen at det er forskjell på skoler når det gjelder bråk og uro i timene og erting og plaging. Elevene ønsker å medvirke og ha innflytelse, både gjennom foremelle organer og i planlegging og vurdering av undervisningen. Samarbeidet med hjemmene ser ut til å fungere bra på de fleste skolene, og foreldre mener de har innvirkning på skolens opplæringstilbud hvis de ønsker det.

Strukturkvalitet

Det finnes lite av felles visjoner og mål for alle fire skolene i Sauherad på kommunens hjemmeside. De fire skolene har også ulike tilnærminger til skolebasert vurdering, og skoleeier har ikke utviklet et felles system for vurdering. Når det gjelder andre aspekter ved strukturkvalitet som fysiske forhold, bygninger og ressurser har skolene ulike utfordringer. Det er ulike fysiske og rommessige forutsetninger for opplæringen ved skolene. Nordagutu og Hjuksebø har bedre skolebygg enn Akkerhaugen og den eldste skolebygningen på Gvarv/ Sauherad.

Når det gjelder kompetanse, ønsker lærere etterutdanning og videreutdanning. Den økonomiske situasjonen i kommunen har nå satt en stopper for dette. Det gjør det vanskelig å etterkomme kravene i Kunnskapsløftet.

Konsekvenser av strukturendringer

Flere informanter er engstelig for hva som vil skje ved endringer av skolestrukturen, for eksempel at skoler blir lagt ned, eller at barneskoler blir delt. Skolen blir sett på som avgjørende for at ei grend eller bygd skal bestå.

Slik vi ser det, er deling av barnetrinnet uheldig med tanke på føringer i Kunnskapsløftet, og med tanke på fagmiljøet i delte skoler. Mye tyder på at større enheter har kvalitative fortrinn med tanke på læringsmiljø og sosialt miljø for elevene.

Små miljøer blir svært sårbare både for endringer blant de ansatte og blant elevene. Større enheter vil styrke pedagogikken og kvaliteten i tilbudet ut fra dagens store krav, både faglig og pedagogisk. Kravene i Kunnskapsløftet er omfattende, og på lang sikt vil det være vanskelig for små skoler med et lite personale å oppfylle den kompetansen og det pedagogiske utviklingsarbeidet som trengs.

Når det gjelder reisevei, kan vi ikke se at noen av alternativene betyr så lang reisevei at det ikke er forsvarlig ifølge gjeldende retningslinjer.

Telemarksforsking-Notodden har ikke innhentet ekstern ekspertise for å vurdere kvaliteten på kommunens skolebygg, da dette ligger utenfor prosjektets mandat. Standarden på bygningene er dermed vurdert på grunnlag av uttalelser fra informanter og hva vi har sett ved skolebesøk. Det ser ut for at det må en bygningsmessig oppjustering til eller ombygging på de eldste skolene i kommunen, uansett om det blir strukturendringer eller ikke. Det gjelder Gvarv barneskole/Sauherad ungdomsskole og Akkerhaugen skole. For mer detaljerte opplysninger om kapasitet i eksisterende skolebygg, henvises det til kapittel 5.1 i denne rapporten.

1. INNLEDNING

1.1 Om oppdraget

Telemarksforskning-Notodden (TFN) fikk i februar 2010 i oppdrag av Sauherad kommune å vurdere skolestrukturen i kommunen. I beskrivelsen av oppdraget ble det lagt vekt på at det skal foretas en analyse av dagens skolestruktur og hvilke pedagogiske, sosiale og økonomiske konsekvenser eventuelle endringer av skolestrukturen vil føre til. Det ble lagt vekt på at utredningen om en alternativ skolestruktur skulle bygge på et bredt sett med data.

Telemarksforskning-Notodden forsto oppdraget slik at man skulle analysere økonomiske forhold, kvaliteten i den pedagogiske virksomheten og sosiale og kulturelle forhold ved de fire grunnskolene.

TFN foreslo følgende kartleggingsparametre i undersøkelsen:

- Bosettingsmønster og elevgrunnlag
- Avstander mellom grendekretsene og reisetid
- Elevtallsvekst.
- Kapasitet i eksisterende anlegg
- Kostnadsutvikling
- Transportutgifter
- Visjoner for skolene (utviklingsmål, ideologi, satsingsområder)
- Organisering av virksomheten og opplæringen
- Samarbeid, læringsmiljø og læringsresultater
- Kvalitetsvurdering av virksomheten
  - skolebasert vurdering (rutiner, vurderingsformer, resultater som grunnlag for utvikling)
  - elevvurdering (underveisvurdering, f. eks bruk av elevsamtaler/utviklingssamtaler; læringsutbytte, f. eks. bruk av kartleggingsprøver og lignende, vurdering av resultater)
- Lærerkompetanse
- Samarbeid hjem – skole
- Skolen i nærmiljøet.

Slik vi forstod oppdraget, skal vi undersøke kvaliteten på de tilbudene som er i dag, hvordan opplæringstilbudet i grunnskolen eventuelt kan effektiviseres og forbedres, og mulige fordeler og ulemper ved ulike alternativer som foreslås. Analysen av endringer i skolestrukturen skal legge vekt på å få fram mulige innsparinger i årlige driftsutgifter.

Oppdraget har vært begrenset i både tid og ressurser. Det har medført at vi blant annet ikke har hatt anledning til å gi en teknisk vurdering av de respektive skolebygningene. Vi har ikke hatt anledning til å vurdere kostnader av ombygging av eksisterende anlegg, men har med bakgrunn i uttalelser fra våre informanter og ved skolebesøk påpekt der ombygginger vil være nødvendige. Det er heller ikke innhentet ekspertise på hvorvidt arealene er hensiktsmessige i forhold til bruk/behov.

Debatten om alternative skolestrukturer i Sauherad kommunen har pågått i lengre tid. Kommunen har nedsatt et eget skolevurderingsutvalg hvor vi også har hatt anledning til å delta. Flere alternativer har vært foreslått ved flere budsjettbehandlinger, noe som våre informanter kjenner til. Noen alternativer ser ut til å bli forstått som ”endelig vedtatt”. I intervjuene har vi lagt vekt på å ikke gå inn i selve debatten, men innser at den kommer fram i intervjuene på ulike måter. Informanter ved skoler som ser på seg selv som nedleggingsstruet, eller hvor det er foreslått endringer, vil argumentere for kvaliteten de kan tilby i høyere grad enn informanter ved skoler som ikke i vesentlig grad vil bli berørt av foreslåtte endringer.

1.2 Tilnærming i vurderingen

Ledelse står sentralt og tillegges stor betydning i arbeidet med å utvikle kvaliteten i oppvekst og utdanningstilbudet til barn og unge. Helhetlig ledelse av skolen, både politisk og administrativt, er grunnleggende for opplæringstilbudet i en kommune. Skoleeier skal sikre kvalitetsutvikling gjennom kunnskap og åpenhet om skolens mål, arbeid og resultater. Den kommunale ledelsen skal gi skolelederne og lærerne profesjonelt handlingsrom, men skal også sørge for at skolebasert vurdering gjennomføres, at utviklingsmål fastsettes og tiltak for å nå målene gjennomføres og evalueres. Skoleeier skal legge til rette for planmessig kompetanseutvikling og sikre godt lederskap i skolen. I NOU 2003 heter det at skoleeieren må

ta ansvar for resultat kvaliteten, kvalitetssikringen og kunne tilby et støttesystem for å utvikle skolene i kommunen.

Forskriftene til opplæringsloven pålegger kommunene og skolene å sørge for at kvalitetsvurdering foregår. I § 2-2 heter det at ”kommunen og fylkeskommunen skal medvirke til å etablere administrative system for å innhente statistiske og andre opplysninger som trengs for å vurdere tilstanden og utviklingen i opplæringen”. I § 2-1 legges det vekt på at skolen og lærebedriften jevnlig skal vurdere i hvilken grad organiseringen, tilretteleggingen og gjennomføringen av opplæringen medvirker til å nå de målene som er fastsatte i den generelle delen av læreplanen og de enkelte læreplanene for fag.

Skoleeier har ansvar for å se til at vurderingen blir gjennomført etter forutsetningene. Opplæringslova inneholder videre pålegg om å delta i nasjonale prøver og undersøkelser om motivasjon, trivsel, mobbing og elevmedvirkning, slik det gjøres i *Elevundersøkelsen* (Utdanningsdirektoratet).

1.2.1 Endring av skolestruktur

En endring av skolestruktur kan innebære nedleggelse av skoler. Den kan også innebære overføring av enkelte årstrinn fra en skole til en annen.

I Opplæringsloven § 8 heter det:

Grunnskoleelevane har rett til å gå på den skolen som ligg nærast eller ved den skolen i nærmiljøet som dei soknar til. Kommunen kan gi forskrifter om kva skole dei ulike områda i kommunen soknar til.

En nedleggelse av skoler, eventuell endringer av årstrinn og elevtall, vil først og fremst ha konsekvenser for elevene og skoletilbudet de får. I tillegg vil nedleggelse ha konsekvenser for lokalsamfunnet når det gjelder kulturliv, frivillige aktiviteter og samfunnsliv generelt. Endringer vil også påvirke familielivet, for eksempel ved at foreldre får lengre vei for å bringe og hente barn på SFO, at de må følge barna til buss og annen type transport.

I tillegg vil endringer ha økonomiske konsekvenser. Innsparinger og effektivisering er ofte de viktigste incitamentene for å gjøre endringer i skolestruktur. Små skoler er ofte dyrere i drift enn store. Samtidig kan endringer føre til at kommunens transportutgifter til å frakte barn til og fra skolen øker.

I tillegg til økonomiske vurderinger, vil pedagogiske og sosiale vurderinger være et viktig grunnlag for å fatte beslutninger. I senere år har kvalitet i opplæringen og elevenes læringsresultater kommet mer i fokus, også i debatter om skolenedleggelse. Når det gjelder forskning på små og store skoler, kan ikke den vise til entydige resultater om hva som gir de beste opplæringsvilkårene. Elevenes læringsutbytte og trivsel er mer avhengig av andre faktorer enn hvor mange elever skolen har. Det vil ofte kunne vises til fordeler og ulemper i begge tilfellene.

Fra forskningens side gis det ikke noen entydige svar på hva som er mest avgjørende for hvordan skoleeieres arbeid kan øke elevenes læringsutbytte. Det kan se ut til at det er fire faktorer som utpeker seg for at elevene skal få det opplærings tilbudet de har krav på ifølge læreplaner og opplæringsloven. Disse er ifølge Salvanes og medarbeidere (2008):

- ressurser
- lærerkompetanse
- familiebakgrunn og venner og samspillet mellom dem
- organisering av ressurser

På bakgrunn av disse faktorene rår skoleeiere over ulike virkemidler for å heve kvaliteten på opplæringstilbudet. Det kan være økte ressurser i form av lærer- og veiledningstimer, testopplegg/diagnostiske tester, skole- og læringsmateriell, fysiske læringsmiljøer, analyseverktøy m.m. Det kan også være ulike kompetanseutviklingsprogram og kurs som tilbys lærere og ledere i skolen. Kommunene har også et ansvar for det totale oppvekstmiljø og for eksempel sørge for gode fritidstilbud, sette i gang tiltak for å forebygge at unge kommer i kontakt med uheldige miljøer og styrke oppfølgingstjenesten. Skoleeier kan gjennom økt innsyn i skolens virksomhet endre organiseringen av ressurser.

1.2.2 Kvalitetsbegrepet

For den offentlige skoles vedkommende danner lovverk, læreplanverk og forskrift avgjørende normer for hva som er god kvalitet. Kriteriene for å vurdere kvalitet ligger i Opplæringsloven, Læreplan Kunnskapsløftet (LK06) og Stortingsmelding nr. 30, "Kultur for læring" og Stortingsmelding nr. 31, "Kvalitet i skolen".

Ser vi først på hva som legges i kvalitetsbegrepet, inndeles dette i tre områder:

Resultatkvalitet er det en ønsker å oppnå med pedagogisk arbeid, det som eleven har lært og den kompetansen eleven har oppnådd. Resultatkvalitet er knyttet til de overordnede målene i læreplanen, målene i de enkelte planene for fag, kort sagt det helhetlige læringsutbyttet.

Prosesskvalitet omfatter opplæringens innhold, metodiske tilnærming, lærerens anvendelse av egen kompetanse og muligheter til utvikling av denne i arbeidet, samt læringsmiljøet og relasjoner og prosesser innenfor virksomheten. Prosesskvalitet fokuserer på hvordan personalet utfører sitt arbeid, og på kvaliteten på samspillet mellom barn og unge. Elevenes samspill seg i mellom og foreldreinvolvering i opplæringen er her sentrale faktorer.

Strukturkvalitet omfatter blant annet de dokumentene som definerer, styrer og danner grunnlaget for organiseringen av virksomheten., som lov, regelverk og planverk. Forutsetningene finnes på tre nivåer: det nasjonale nivået, skoleeiernivået og skolenivået. Med strukturkvalitet tenker vi også på fysiske forhold som bygninger, ressurser, formell kompetanse, personaltetthet og elevgruppenes størrelse og sammensetning.

Alle tre typene av kvalitet har vært grunnlag for å utvikle analyseverktøy i vurderingen.

Innføring av Kunnskapsløftet medførte økt fokus på elevenes læringsresultater. Læringsmålene skulle tilpasses den enkelte elev, og elevene skulle medvirke i sin egen læreprosess og dessuten være medvirkende i planlegging og vurdering av undervisningen og eget arbeid.

1.3 Oppbygging av rapporten

Etter dette innledende kapitlet (kapittel 1) beskrives metode og utvalg i vurderingen i kapittel 2. I kapittel 3 presenterer vi resultatene fra vurderingen i tråd med oppdraget som ble gitt oss fra Sauherad kommune. Kapittel 4 beskriver konsekvenser av strukturendringer hvor vi også refererer til aktuell forskning. Kapittel 5 inneholder avsluttende kommentar om de alternative skolestrukturene vi har skissert.

2. METODE OG UTVALG

2.1 Innsamling av data

Vurderingen av skolestruktur i Sauherad kommune bygger i hovedsak på kvalitative metoder, kombinert med en kvantitativ undersøkelse. Datainnhenting har foregått gjennom

- Dokumentstudier/statistiske analyser
- Intervju med elever på barnetrinn og ungdomstrinn
- Intervju med lærerteam
- Intervju med rektorer
- Intervju med foreldre
- Spørreundersøkelse til elever på 7. og 10. trinn.

2.1.1 Dokumentstudier

Analyse av rammebetingelser som gir oversikt over økonomiske data, befolkningsgrunnlag, undervisningsareal, årsverk, lærerkompetanse, satsningsområder m.m. ble gjort ved hjelp av dokumentstudier, innhenting av tilgjengelige statistikk m.m. Oppdragsgiver har vært behjelpelig med å skaffe til veie dokumenter som planer, budsjettoversikt m.m.

2.1.2 Intervju

For å si noe om kvalitet i opplæringstilbudet ved den enkelte skolen ble det viktig å innhente data fra brukere av skolen og de tilsatte gjennom intervju. Intervjuene med elever, lærere og foreldre har foregått som gruppeintervju. Intervju av rektorer ble foretatt individuelt. Alle intervju ble tatt opp på bånd og senere transkribert. Spørsmålene til elever, foreldre, lærere og rektorer la vekt på de samme parametrene, men med noe ulik vektning i forhold til informantenes forhold til skolen og deres erfaringsgrunnlag (vedlegg intervjuguide).

2.1.3 Nettbasert spørreundersøkelse

I tillegg til innhenting av data gjennom dokumentstudier og intervju, har vi gjennomført en spørreundersøkelse til elever på 7. og 10. trinn ved hjelp av det nettbaserte verktøyet Questback. (vedlegg resultater fra spørreundersøkelsen).

2.2 Utvalg av informanter

I samarbeid med oppdragsgiver valgte vi ut aktuelle informantgrupper. Rektorer foreslo utvalg av lærerteam, og utvalget av elever til intervju ble gjort i samarbeid med rektor og kontaktlærer. Av foreldrene ble FAU-representanter intervjuet. Elevene ble intervjuet i grupper på fire – fem. En viktig premiss i utvalget var at elevene skulle ha lyst til å bli intervjuet, og at hjemmene hadde gitt sitt samtykke. I utvalget la vi vekt på at ulike trinn var representert (3. - 4. årstrinn og 5. – 7. årstrinn, 10. årstrinn).

Intervjuene ble gjennomført ved skolebesøk i Sauherad i løpet av tre uker. Det var to intervjuere fra Telemarksforskning-Notodden som gjennomførte intervjuene. Når det gjaldt spørreundersøkelsen, ble skolene kontaktet via e-post med webadressen til undersøkelsen. Alle elever på 7. og 10 årstrinn besvarte undersøkelsen. Vi valgte disse to årstrinnene for å nå de som snart skal avslutte barnetrinnet og gå over til ungdomstrinnet, og de som er i ferd med å avslutte grunnskolen.

3. RESULTATER

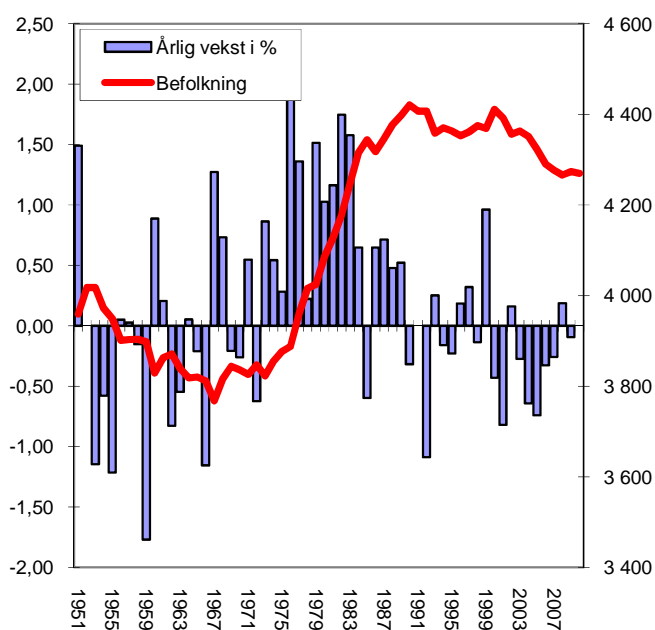
3.1 Bosettingsmønster

I dette kapittelet presenteres befolkningsutvikling og framskrivninger for Sauherad kommune. Først vil vi gjøre rede for befolkningsutviklingen for kommunen generelt. Videre vil vi presentere statistikk for ulike aldersgrupper og for ulike deler av kommunen. Til slutt vil vi presentere to alternative framskrivninger for befolkningsutviklingen de neste 10 år.

Med tanke på skolestrukturen, er det naturligvis utvikling i antall barn i grunnskolealder som vises spesiell oppmerksomhet. Et ”kronspørsmål” er i hvilken grad dagens skolestruktur kan håndtere den befolkningsutviklingen som de ulike framskrivningsalternativene legger til grunn. Framskrivningene som presenteres, vil være datagrunnlag for analyser av skolestruktur og eventuelle tilrådninger om strukturtilpasninger.

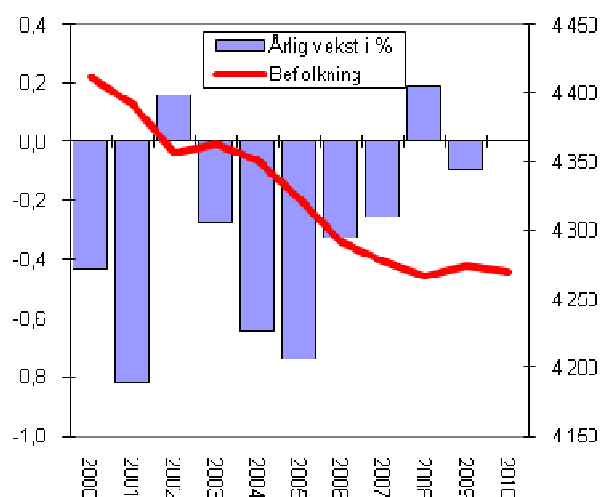
3.1.1 Befolkningsutvikling fra 1951 – 2010

Befolkningen i Sauherad nådde sitt hittil høyeste nivå i 1990 da innbyggertallet var på 4.421 personer. I figurene under leses den årlige, relative befolkningsveksten av på den venstre akse. Antall innbyggere (nivået), gitt ved den røde kurven, leses av på den høyre, vertikale akse.

Figur 1 Utvikling av folketallet i Sauherad 1951-2010. Kilde: SSB

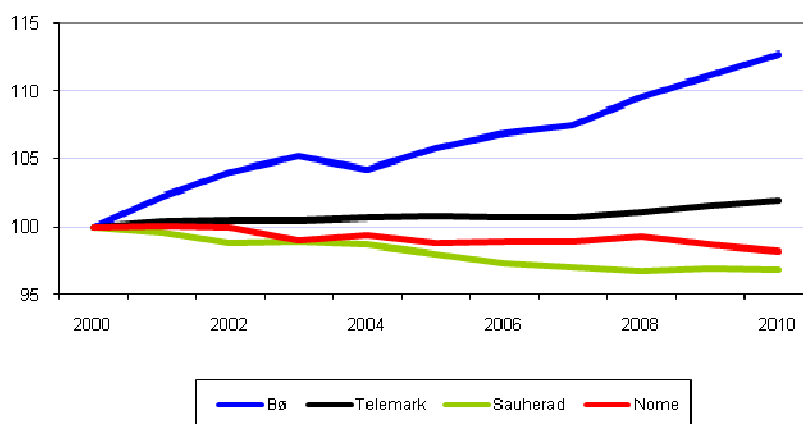
I et langsiktig perspektiv tilbake til begynnelsen av 1950-tallet har kommunen hatt flere perioder med befolkningsvekst: På 1970- og første del av 80-tallet var veksten i folketallet i Sauherad sterk, og i flere år over landsgjennomsnittet. Siste del av 1980-tallet var det også vekst i folketallet, men da en noe svakere vekst. Etter 2000 har befolkningsutviklingen vært svak, og i de fleste år har utviklingen vært negativ.

Figur 2 Utvikling av folketallet i Sauherad 2000-2010. Kilde: SSB

3.1.2 Sauherad sammenliknet med andre kommuner i regionen

I figuren under er befolkningsutviklingen etter år 2000 vist for Sauherad og nabo-kommunene. Som det fremgår av figuren, har Sauherad hatt svakest befolkningsutvikling av kommunene i regionen i denne perioden.

Figur 3 Utvikling av folketall i Sauherad og andre kommuner i regionen, indeksert slik at nivået i 2000 = 100. Kilde: SSB.

3.1.3 Befolkningsutviklingen dekomponert

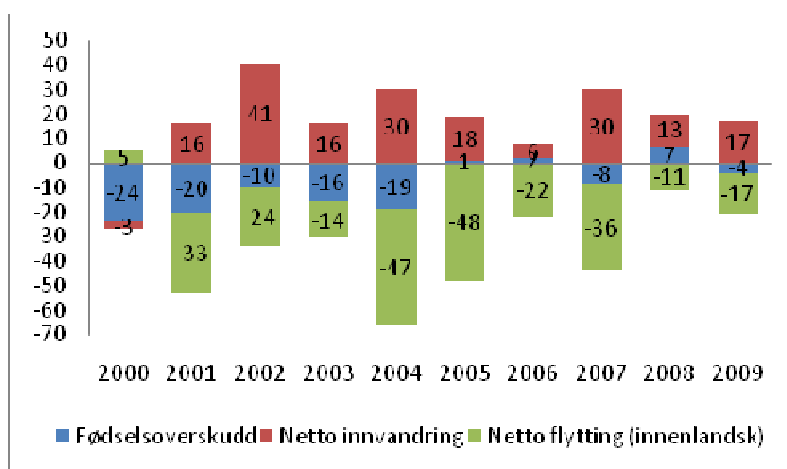
Befolkningsutviklingen kan splittes opp i tre ulike komponenter: Fødselsoverskudd, innenlands flytting og netto innvandring.

Fødselsoverskuddet (fødte - døde) betyr lite for befolkningsutviklingen i Sauherad. I 2009 hadde kommunen et fødselsunderskudd på 4 personer.

Direkte innvandring fra utlandet har betydd mye, og Sauherad har hatt en relativt stor innvandring i forhold til folketallet siden 2000. I flere år har netto innvandring vært på over en halv prosent av folketallet.

Sauherad har hatt negativ (innenlands) flyttebalanse i alle år etter 2001. En del av de som flytter ut av kommunen er antakelig personer som har innvandret tidligere. Den høye innvandringen er dermed litt av årsaken til at netto utflytting er så stor.

Sauherad har hatt en befolkningsnedgang på rundt 2,7 prosent fra 2000-2010. Netto utflytting har i gjennomsnitt vært på -0,4 prosent av folketallet i denne perioden. Innvandring fra utlandet har bidratt til å begrense befolkningsnedgangen.

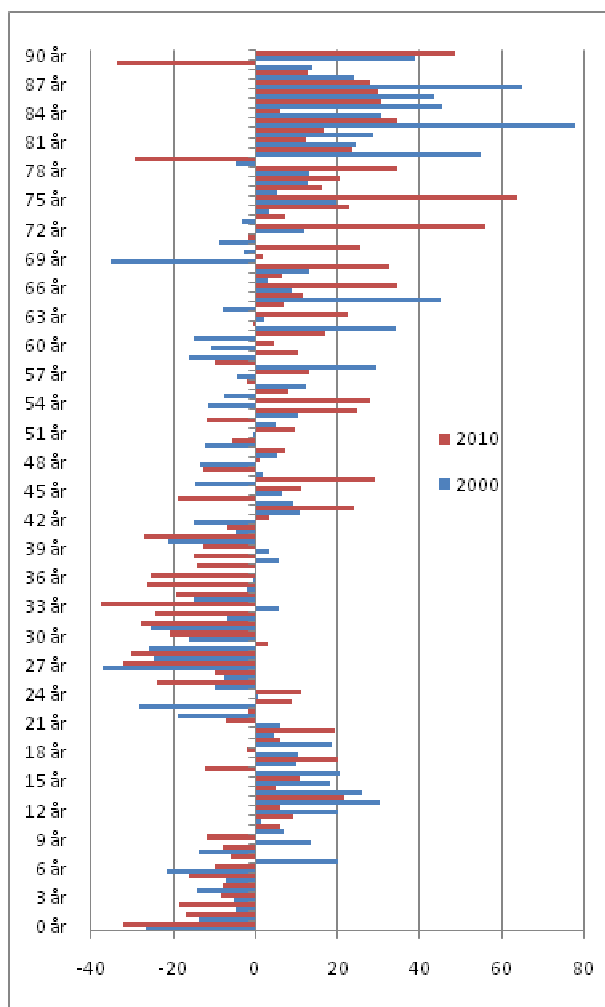

Figur 4 Utvikling av folketallet i Sauherad, fordelt på fødselsoverskudd, innvandring og innenlandsk flytting. Kilde: SSB

3.1.4 Aldersfordeling

Aldersfordelingen i et område reflekterer for en stor del den historiske demografiske utviklingen. Det er spesielt flyttestrømmene som over tid avspeiles i aldersstrukturen.

I figuren under har vi sett på andelen av befolkningen i hvert alderstrinn fra 0-90 år, og sammenlignet denne andelen med tilsvarende andel for landet i 2000 og 2010. Landsgjennomsnittet avspeiles i tallet null på den horisontale aksen.

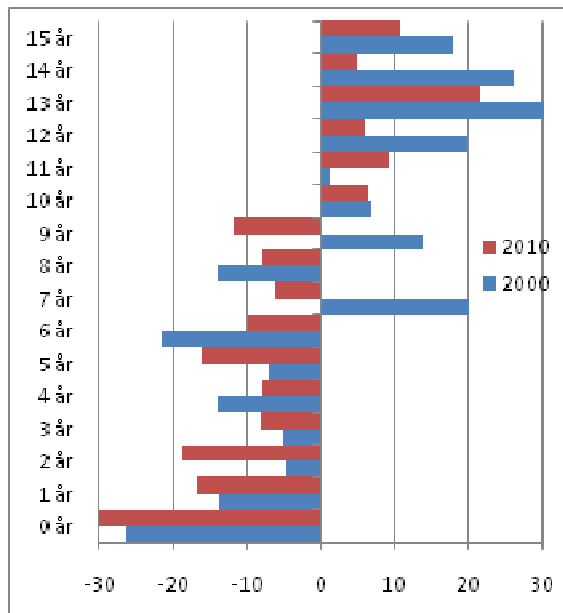

Figur 5 Prosentvis avvik i andelen av befolkningen i ulike alderstrinn (0-90 år) mellom Sauherad og Norge. Kilde: SSB

Det som er karakteristisk for Sauherad er den lave andelen unge voksne, det vil si personer fra 20 til 40 år. I denne aldersgruppen er andelen i Sauherad i noen alderstrinn over 20 prosent lavere enn på landsbasis. Fra 50 år og eldre er andelen i Sauherad i de fleste alderstrinn høyere enn landsgjennomsnittet. Aldersfordelingen reflekterer at mange flytter ut av regionen etter endt videregående utdanning. Det er forholdsvis lavest andel i aldersgruppen 30-40 år. Dette er også årsaken til at det er færre små barn, ettersom andelen kvinner i fødedyktig alder er lavere enn landsgjennomsnittet.

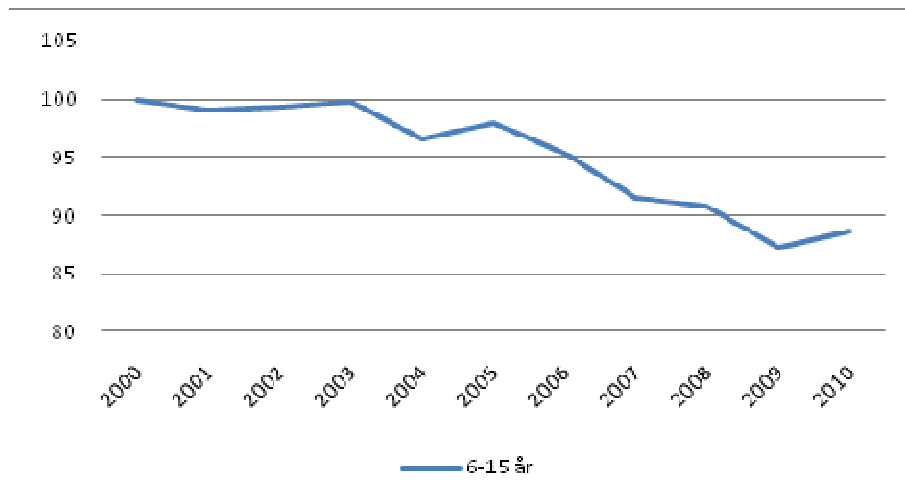
Vi ser ellers at det har skjedd store endringer fra 2000 til 2010, færre unge voksne (30-40 år) og flere eldre (65 -80 år). Samtidig ser vi at det har blitt et økende underskudd av barn under 5 år.

Figuren under viser andelen i aldersgruppen 0-15 år. Som det fremgår av figuren har Sauherad høyere andel enn landsgjennomsnittet i de fleste alderstrinn mellom 6 og 15 år. Vi ser ellers at overskuddet er redusert fra 2000 til 2010.

Figur 6 Prosentvis avvik i andelen av befolkningen i ulike alderstrinn (0-15 år) mellom Sauherad og Norge. Kilde: SSB

I figuren under er vist utviklingen for Sauherad i aldersgruppen 6-15 år fra 2000-2010. Utviklingen er her indekset slik at nivået i 2000=100. Figuren viser at antall barn i grunnskolealder er redusert med mer enn 10 prosent i denne perioden.

Figur 7 Utvikling i aldersgruppen 6-15 år for Sauherad, indeksert slik at nivået i 2000=100. Kilde: SSB.

3.1.5 Oppsummering av bosettingsmønster og befolkningsutvikling

Analysen viser at Sauherad har hatt en befolkningsnedgang på rundt 2,7 prosent fra 2000-10.

Sauherad har i de siste årene hatt netto utflytting til andre deler av landet. Innvandring fra utlandet har bidratt til å begrense befolkningsnedgangen.

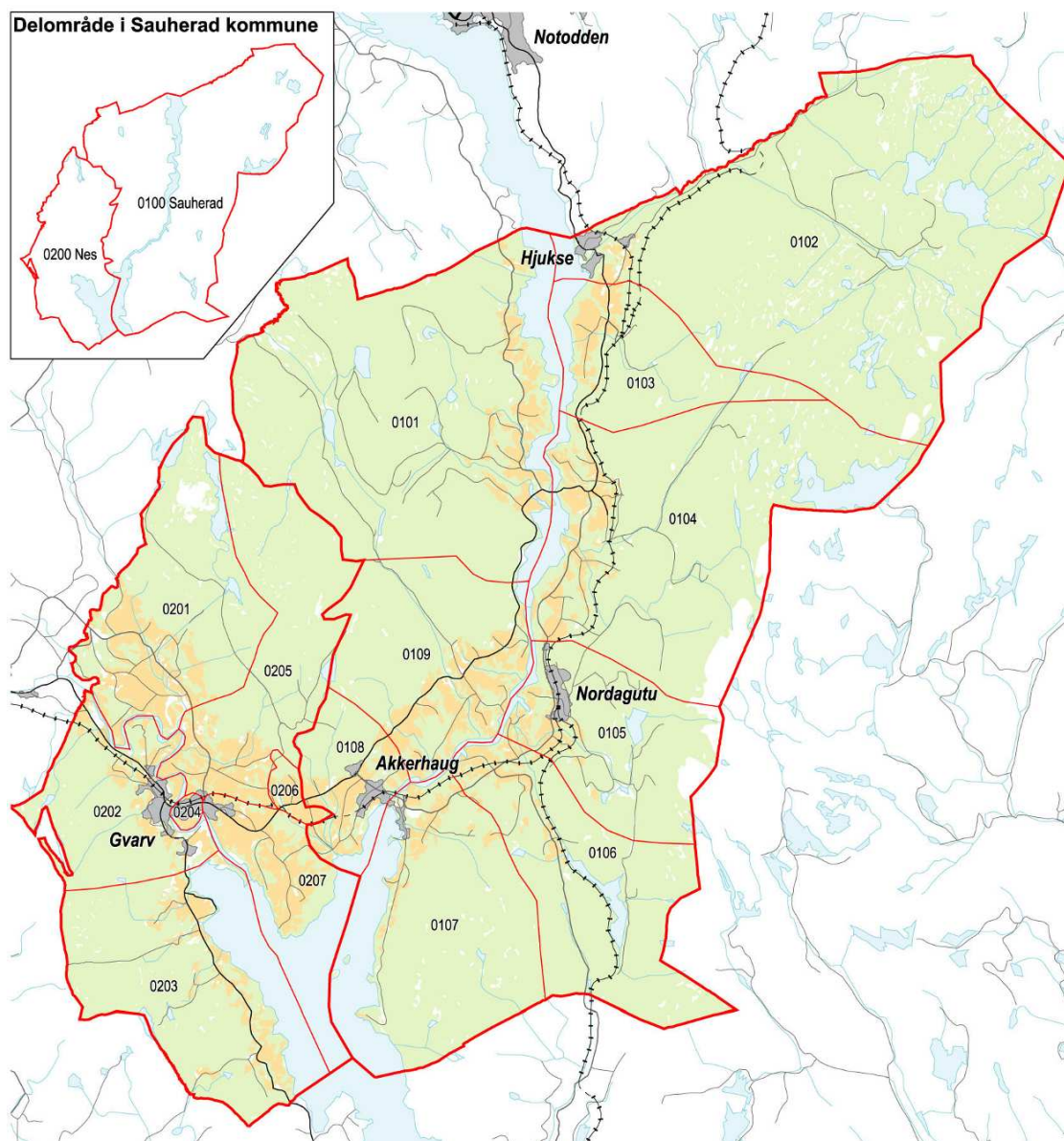
Aldersfordelingen i Sauherad (i forhold til landsgjennomsnittet) kjennetegnes av en lav andel unge voksne, det vil si personer fra 20-40 år. Dette er også årsaken til at det er færre små barn, ettersom andelen kvinner i fødedyktig alder er lavere enn landsgjennomsnittet.

I perioden 2000-2010 er antall barn i grunnskolealder i Sauherad redusert med mer enn 10 prosent.

3.1.6 Sauherad kommune – grunnkretser, delområder og tettsteder

Alle landets kommuner er inndelt i ulike delområder som igjen er delt inn i flere grunnkretser. Formålet med å dele kommunene inn i delområder og grunnkretser er å lage små, stabile, geografiske enheter som er egnet for presentasjon av regionalstatistikk.

Sauherad består av fire tettsteder (Gvarv, Akkerhaugen, Nordagutu og Hjukse) og to delområder (Sauherad og Nes). Kommunen er inndelt i totalt 16 grunnkretser. Oppstillingene under tar utgangspunkt i utvikling for tettsted (som summen av et gitt antall grunnkretser).

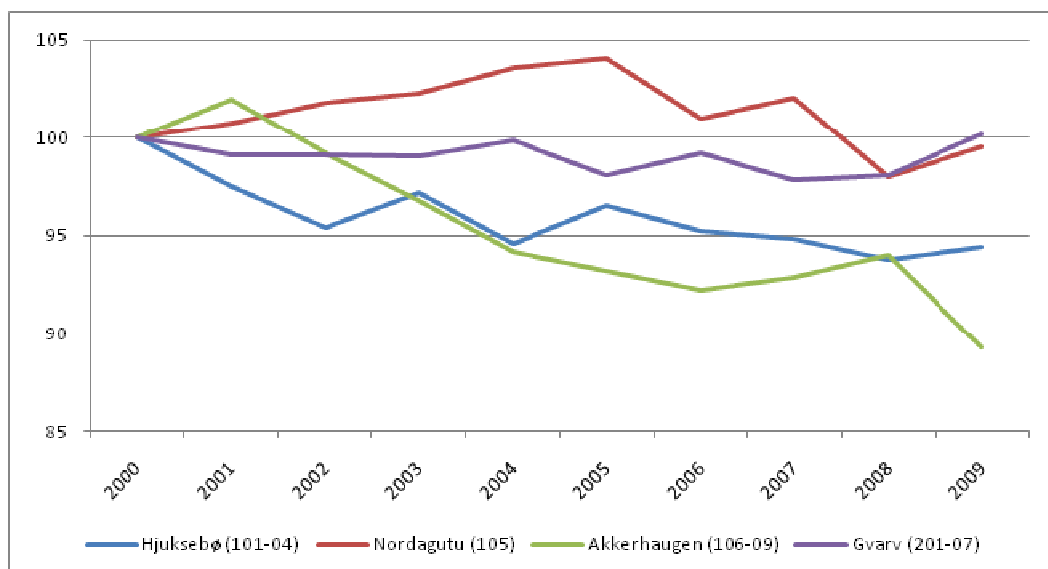

Figur 8 Sauherad kommune – grunnkretser, delområder og tettsteder. Kilde: SSB

I figuren under er vist befolkningsutviklingen i de fire tettstedene fra 2000-2010. Utviklingen er her indekset slik at nivået i 2000=100. Som figuren viser har tettstedene Gvarv og Nordagutu hatt en nær uendret befolkningsutvikling i denne

perioden, mens Hjuksebø og Akkerhaugen har hatt en befolkningsnedgang på hhv. om lag 6 prosent og 11 prosent.¹

Figur 8 Befolkningsutvikling for tettsteder i Sauherad. Utvikling indeksert slik at nivået i 2000=100. Kilde: SSB²

3.1.7 Prognoser

Vi har valgt å ta utgangspunkt i to ulike framskrivningsalternativer for hvordan befolkningen i Sauherad vil utvikle seg de neste 10 år.³

Framskrivningsalternativ I

Det første alternativet bygger på SSBs midtre hovedalternativ MMMM – middels nasjonal vekst – som anses som byråets mest realistiske alternativ.

Basert på dette alternativet anslår SSB at innbyggertallet i Sauherad vil øke med 12 personer, eller 0,3 prosent fra 2010 til 2020. I aldersgruppen 6-15 år er det anslått en nedgang på 94 barn, eller 17 prosent.

¹ SSB har ikke aldersfordelte tall på grunnkrets- eller delområdenivå.

² Nummeret referer til aktuell grunnkrets. Se kart.

³ SSB har ikke framskrivninger på grunnkrets-, delområde- eller tettstednivå

Tabell 1 Folketall. Personer i grunnskolealder i Sauherad. Kilde: SSB.⁴

	2000	2005	2010	2015	2020
6-12 år	432	411	367	329	319
13-15 år	197	205	190	154	144
Sum 6-15 år	629	616	557	483	463

I oppstillingene under er utviklingen, totalt og aldersfordelt, vist for de fire tettstedene. Tettstedenes relative andel av kommunen er satt lik andelen i 2009 i hele perioden. Den relative aldersfordelte utviklingen vil dermed være lik for alle tettsteder.

Tabell 2 Befolkningsutvikling tettsteder i Sauherad basert på framskrivningsalternativ I.

	2009	2010	2015	2020
Hjuksebø (101-04)	876	875	874	878
Nordagutu (105)	392	392	391	393
Akkerhaugen (106-09)	895	894	893	897
Gvarv (201-07)	2 090	2 088	2 086	2 094
Sauherad kommune	4 274	4 270	4 266	4 282

Tabell 3 Befolkningsutvikling aldersgruppen 6-15 år. Basert på framskrivningsalternativ I

		2010	2015	2020
Hjuksebø (101-04)	6-12 år	75	67	65
	13-15 år	39	32	30
	I alt	114	99	95
Nordagutu (105)	6-12 år	34	30	29
	13-15 år	17	14	13
	I alt	51	44	42
Akkerhaugen (106-09)	6-12 år	77	69	67
	13-15 år	40	32	30
	I alt	117	101	97
Gvarv (201-07)	6-12 år	179	161	156
	13-15 år	93	75	70
	I alt	272	236	226
Sauherad kommune	6-12 år	367	329	319
	13-15 år	190	154	144
	I alt	557	483	463

⁴ Framskrivninger SSB (alternativ MMMM).

Framskrivningsalternativ II

Det andre alternativet bygger på gjennomsnittlig årlig utvikling i perioden 2006-2008 (totalt og aldersfordelt). I denne perioden har Sauherad hatt en gjennomsnittlig årlig befolkningsnedgang på -0,13 prosent.

De fire tettstedene har i den samme perioden hatt følgende årlige utvikling:

Hjuksebø -0,3 prosent

Nordagutu -0,5 prosent

Akkerhaugen -1,0 prosent

Gvarv 0,3 prosent

Tabell 4 Befolkningsutvikling basert på framskrivningsalternativ II. Gjennomsnittlig årlig utvikling 2006-08.

	2009	2010	2015	2020
Hjuksebø (101-04)	876	875	869	864
Nordagutu (105)	392	392	389	386
Akkerhaugen (106-09)	895	894	888	882
Gvarv (201-07)	2 090	2 088	2 074	2 061
Sauherad kommune	4 274	4 270	4 242	4 214

I aldergruppene 6-12 år og 13-15 år har kommunen i gjennomsnitt hatt en årlig nedgang på -1,6 prosent og -5,5 prosent, tilsvarende om lag 6 og 11 barn. Utviklingen i antall barn i grunnskolealder i de ulike tettstedene vil da bli som vist i tabellen under.

Tabell 5 Befolkningsutvikling aldersgruppen 6-15 år. Basert på framskrivningsalternativ II.

		2010	2015	2020
Hjuksebø (101-04)	6-12 år	75	69	63
	13-15 år	39	29	22
	I alt	114	99	85
Nordagutu (105)	6-12 år	34	31	28
	13-15 år	17	13	10
	I alt	51	44	37
Akkerhaugen (106-09)	6-12 år	77	68	60
	13-15 år	40	29	21
	I alt	117	96	80
Gvarv (201-07)	6-12 år	179	172	163
	13-15 år	93	70	53
	I alt	272	242	216
Sauherad kommune	6-12 år	367	340	313
	13-15 år	190	141	105
	I alt	557	481	419

Dette alternativet anslår totalt en nedgang i aldersgruppen 6-15 år på 138 barn, eller 25 prosent. I aldersgruppen 6-12 år og 13-15 år er det anslått en nedgang på hhv. 54 barn og 85 barn, eller 15 prosent og 45 prosent.

3.1.8 Oppsummering

Vi har over presentert to framskrivningsalternativer for befolkningsutviklingen i de ulike tettstedene i Sauherad kommune fra 2010-2020.

Framskrivningsalternativ I tar utgangspunkt i SSBs prognoser (alt MMMM). Tettstedenes relative andel av kommunen er satt lik andelen i 2009. Den relative utviklingen vil dermed være den samme for alle tettstedene. Dette alternativet anslår i perioden 2010-2020 en nedgang i aldersgruppen 6-15 år på 94 barn, eller 17 prosent.

Framskrivningsalternativ II, som vi vel oppfatter som det mest realistiske av de to alternativene, tar utgangspunkt i gjennomsnittlig årlig utvikling for kommunen fra 2006-08 (totalt og aldersfordelt). I gjennomsnitt har kommunen hatt en årlig befolkningsnedgang på -0,13 prosent i denne perioden. Hjuksebø, Nordagutu og Akkerhaugen har hatt en årlig nedgang på hhv -0,3 prosent, -0,5 prosent og -1,0 prosent. Gvarv har hatt en vekst på 0,3 prosent. I samme periode har kommunen årlig tapt 6 barn i alderen 6-12 år og 11 barn i alderen 13-15 år.

I perioden 2010-2020 anslår dette alternativet en nedgang i aldersgruppen 6-15 år på 138 barn, eller 25 prosent, for kommunen totalt.

Slik vi tolker befolkningsframskrivningene som er presentert, vil det i perioden fram til 2020 være klart behov for strukturelle tilpasninger i grunnskoletilbudet.

3.2 Kostnader i grunnskolen i Sauherad

3.2.1 Økonomisk situasjon

Foregående kapittel viser at det i de senere år har vært en reduksjon i tallet på barn i grunnskolealder i Sauherad. Inntektene til kommunene er i stor grad avhengig av befolkningsutviklingen, og tallet på barn i grunnskolealder er sentral i denne sammenheng. For å illustrere dette kan vi vise til at Sauherad får endring i rammetilskuddet med ca 80.000 kr per barn i aldersgruppen 6-15 år i 2010. En nedgang på 20 barn medfører da isolert sett, en reduksjon i rammetilskuddet med om lag 1,6 mill kr.⁵ Dette er et betydelig beløp for en kommune hvor rammetilskuddet i 2009 var på omlag 82,5 mill. kr.

Kommunen står derfor overfor betydelige utfordringer i fremtiden, og har ikke økonomi til å opprettholde det driftsnivået som kommunen har hatt de siste årene, og gapet mellom inntekter og utgifter har bare blitt større de siste årene. Med flere småskoler er det vanskelig å opprettholde dagens struktur med fortsatt redusert barnetall.

KOSTRA-tall viser at Sauherad har høye kostnader til grunnskole per barn i grunnskolealder. Tabellen under viser nivået på grunnskoleutgiftene i dag og mulig innsparingspotensial i forhold til sammenlignbare kommuner.⁶ Hvis Sauherad etter hvert klarer å operere med et tilsvarende nivå på grunnskoleutgiftene som gjennomsnittskommunen, vil gevinsten kunne bli mer enn 7,4 millioner kroner årlig sammenlignet med summen i dag. Det er ellers verdt å merke seg at Sauhe-

---

⁵ Ifølge beregninger gjort i KS-prognosemodell (prok 1002, datert 22.2.2010).

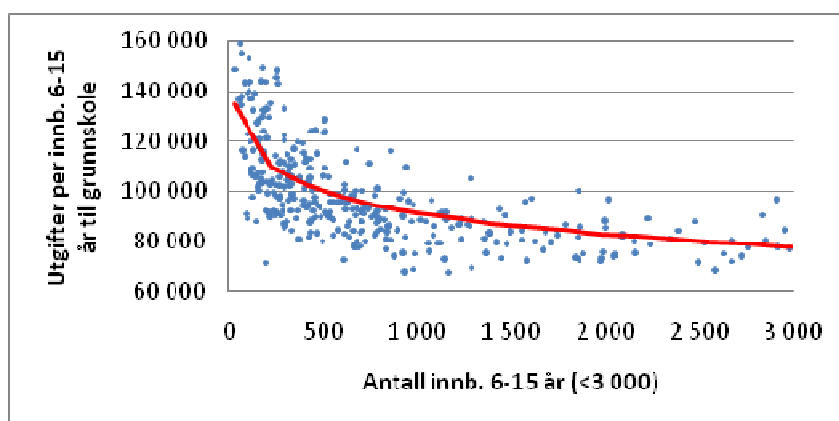
⁶ Indikatoren viser driftskostnader til grunnskolesektoren (funksjon 202 grunnskoleundervisning, 214 spesialskoler, 215 skolefritidsordningen, 222 skolelokaler og 223 skyss) per innbygger 6- 15 år (grunnskolealder).

rad kun ligger 365 kr – tilsvarende 203 tusen kr - høyere enn gjennomsnittet for sin kommunegruppe.

Tabell 6 Utgifter til grunnskoleopplæring. Kilde: KOSTRA 2009⁷

	Netto driftsutgifter til grunnskoleopplæring i kr pr innbygger 6-15 år	Innsparingspotensial Sauherad (reduserte netto driftsutgifter) ved tilsvarende utgiftsnivå pr barn. 1.000 2009-kr
Sauherad	96 113	-
Nome	88 057	4 487
Bø	80 085	8 928
Drangedal	90 514	3 119
Gj.snitt K-gruppe 2	95 748	203
Gj.snitt landet u/Oslo	82 747	7 445

Figuren under viser sammenhengen mellom grunnskoleutgifter pr barn i grunnskolealder og antall barn i grunnskolealder for hele landet. Små kommuner med få barn i grunnskolen har generelt høyere utgifter pr elev.

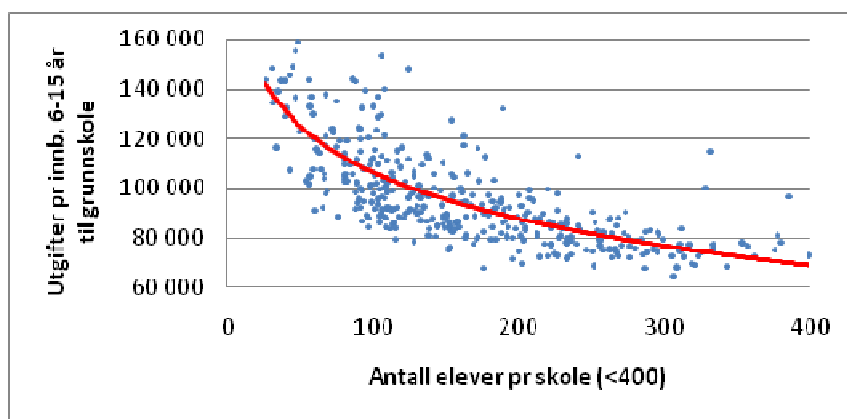

Figur 9 Utgifter til grunnskoleopplæring pr innbygger 6-15 år. Kilde: KOSTRA 2009

Ifølge SSB hadde Sauherad 557 barn i aldersgruppen 6-15 år ved utgangen av 2009.

Figuren under viser sammenhengen mellom grunnskoleutgifter pr barn i grunnskolealder og gjennomsnittlig skolestørrelse for hele landet. Kommuner med få elever pr skole har generelt høyere utgifter pr elev, så det vil ofte ligge et klart innsparingspotensial i å slå sammen skoler.

⁷ SSB har gruppert landets kommuner i 16 ulike kommunegrupper, etter folkemengde og økonomiske rammebetingelser (bundne kostnader og frie inntekter). Sauherad er plassert i gruppe 2 (små kommuner med middels bundne kostnader pr innbygger, og middels frie disponible inntekter).

Figur 10 Utgifter til grunnskole pr innbygger 6-15 år. Kilde: KOSTRA 2009

Ifølge KOSTRA hadde Sauherad i 2009 i gjennomsnitt 108 elever pr kommunal skole. Til sammenligning var gjennomsnittet for kommunegruppen og landet utenom Oslo hhv. 120 og 201 elever.

KOSTRA-indikatoren gruppestørrelse gir et inntrykk av størrelsen på undervisningsgruppene i skolen ved å se på forholdet mellom antall elevtimer og lærertimer. Indikatoren gir dermed et bilde av hvor mange elever som i gjennomsnitt befinner seg i undervisningssituasjonen til den enkelte lærer.

Tabell 7 Gjennomsnittlig gruppestørrelse. Kilde: KOSTRA 2009

	Gjennomsnittlig gruppestørrelse 1.-7. trinn	Gjennomsnittlig gruppestørrelse 8.-10. trinn
Sauherad	11,5	12,1
Nome	12,9	11,1
Bø	14,5	14,9
Drangedal	10,9	16,6
Gj.snitt K-gruppe 2	10,9	12,5
Gj.snitt landet u/Oslo	13,0	12,5

Som det fremgår av tabellen over er den gjennomsnittlige gruppestørrelsen i Sauherad betydelig lavere enn på landsbasis (11,5 prosent på 1.-7. trinn og 3,2 prosent på 8.-10. trinn). Samtidig er det også her verdt å merke seg at gruppestørrelsen 1.-7- trinn i Sauherad er høyere enn gjennomsnittet for aktuell kommunegruppe (5,2 prosent).

3.2.2 Dagens skolestruktur

Dagens skolestruktur er desentralisert på barnetrinnet. Ved tre av skolene er det også barnehage.⁸ I Sauherad kommune er det i 2010 følgende skoler:

- Hjuksebø skole- og barnehage (1.-7. trinn)
- Nordagutu skole- og barnehage (1.-4. trinn)
- Akkerhaugen skole- og barnehage (1.-7. trinn)
- Gvarv skole/Sauherad ungdomsskole (1.-10. trinn)

Tabell 8 Elevtall per september 2009. Kilde: Sauherad kommune

	Elevtall	Grupper
Hjuksebø	77	5
Nordagutu	24	2
Akkerhaugen	65	4
Gvarv/usk	371	21
Sauherad kommune	537	32

Hjuksebø skole- og barnehage

Enheden omfatter Hjuksebø skole (1.-7. trinn), barnehage og SFO. Skolen har 77 elever, 24 elever i 1.-4. trinn og 53 elever i 5.-7. trinn. Elevene fra Nordagutu får i dag undervisning på Hjuksebø fra 5. klasse. I alt har skolen 5 grupper. Det er i dag god plass i gruppene og i skoleanlegget.

Nordagutu skole- og barnehage

Enheden omfatter Nordagutu skole (1.-4. trinn), barnehage og SFO. Skolen har 24 elever fordelt på 2 grupper. Skolen har gode lokaler, god plass og gode uteanlegg.

Akkerhaugen skole- og barnehage

Enheden omfatter Akkerhaugen skole (1.-7. trinn), barnehage og SFO. Skolen har 65 elever, 31 elever i 1.-4. trinn og 34 elever i 5.-7. trinn. I alt har skolen 4 grupper.

Sauherad ungdomsskole og Gvarv skole

Enheden omfatter Sauherad ungdomsskole (8.-10. trinn), Nes skole (1.-7. trinn) og SFO. Det er i alt 371 elever ved skolen, fordelt med 188 på ungdomsskolen og

---

⁸ Kommunen har en selvstendig barnehageenhet (Gvarv) og tre barnehager som inngår i felles enhet med skole.

183 på barneskolen. I alt har skolen 21 grupper. Skolen har i dag god plass i gruppene.

Tabell 9 Oversikt skoler Sauherad kommune. Kilde: Sauherad kommune⁹

	Antall klasserom	Antall grupperom	Antall arbeidsplasser	Antall kontor
Hjuksebø skole	5	2	10	4
Nordagutu skole	3 + SFO rom	1 + 1 møterom	4 + SFO leder	2
Akkerhaugen skole	6	2	9	1
Gvarv ungdomsskole og barneskole + Nes skole	24	8	59	5

Tallene nedenfor er hentet fra kommunens driftsregnskap for 2009, og gir et bilde av kostnadsnivået i de ulike skolene. De totale kostnadene er noe høyere, da en del av driften kostnadsføres under andre enheter. KOSTRA-tallene ovenfor som viste at kommunens netto driftsutgifter til grunnskole utgjør 96 113 pr innbygger 6-15 år, er slik sett noe høyere.

Tabell 10 Netto driftsutgifter ulike skoler. Kilde: Sauherad kommune (Driftsregnskap 2009)

	Netto driftsutgifter (Regnskap 2008 1.000 kr)	Netto driftsutgifter (Rev budsj.2009 1.000 kr)	Netto driftsutgifter (Regnskap 2009 1.000 kr)	Netto driftsutgifter i kr pr elev (2009)	Netto driftsutgifter i kr pr gruppe (2009)
Hjuksebø	5 770	6 028	5 836	75 792	1 167 200
Nordagutu	2 429	2 825	2 648	110 333	1 324 000
Akkerhaugen	5 043	5 306	5 278	81 200	1 319 500
Gvarv/Sauherad usk	27 020	30 000	28 688	77 326	1 366 095
Sauherad kommune	40 262	44 159	42 450	79 050	1 326 563

Oppstillingen viser at utgiftene i 2009 pr elev for Hjuksebø utgjør 75 792 kr, mens utgiftene pr elev for Nordagutu utgjør 110 333 kr, dvs. en differanse på 34 541 kr pr elev. Det er viktig å merke seg at timetallet pr elev på ungdomstrinnet er større enn på barne- og mellomtrinnet, slik at kostnaden pr elev på ungdomstrinnet normalt sett skal være høyere enn på barne- og mellomtrinnet. Dermed er utgiftene for Gvarv barneskole sannsynligvis betydelig lavere enn 77 326 kr pr elev. Vi legger derfor til grunn at utgiftene pr elev for Gvarv barneskole (1.-7. trinn) er 10 prosent lavere enn for Gvarv barneskole og Sauherad ungdomsskole i sum (69 594 kr pr elev).

⁹ Tallene er rapportert inn av hver enkelt skole/rektor.

Det er i tillegg viktig å være oppmerksom på at utgiftene per elev vil variere betydelig fra år til år, fordi en liten endring i elevtallet vil gi relativt store utslag.

3.2.3 Økonomiske konsekvenser av endret skolestruktur

Vi skal i dette avsnittet se nærmere på de økonomiske konsekvensene av ulike skolestrukturer i Sauherad. Effektberegningene er gjort ved å ta utgangspunkt i dagens utgiftsnivå for de enkelte enhetene. Skolestrukturendringene vil også innebære effekter på barnehageområdet, men vi vurderer at dette ligger utenfor vårt mandat.

3.2.4 Vurdering av alternative skolestrukturer

Beregning av klasse-/gruppetall

For skoleåret 2009/10 tar vi utgangspunkt i det kjente elev- og klassetallet pr september 2009. Klassetallet for dagens skolestruktur er dermed kjent. Når det gjelder gruppeinndeling for de nye, alternative skolestrukturene fastsettes normen dels av Opplæringsloven § 8.3, selv om den nå er opphevet:

Her stod det blant annet følgende:

”Når skoleåret tek til, kan ein klasse i grunnskolen ikke ha meir enn:

- 12 elevar når det er fire årskull eller meir i klassen.
- 18 elevar når det er tre årskull eller i klassen.
- 24 elevar når det er to årskull i klassen.
- 28 elevar når det er eitt årskull i klassen i 1.-7. klassetrinn.
- 30 elevar når det er eitt årskull i klassen i 8-10. klassetrinn.

Samtidig ble det vedtatt at klassesdelingstallet skal ligge til grunn som minstenivå for ressurstildeling også etter at klassesdeling er opphevet.

Skysskostnader

Sentralisering vil i de fleste tilfeller innebære økte skysskostnader.¹⁰ Slike anslag vil være usikre, siden det vil være avhengig av hvor mange som har skyss per i

---

¹⁰ I beregningene under har vi ikke valgt å synliggjøre eventuelle økte skysskostnader.

dag, om noen ikke vil ha rett til skyss etter en eventuell sammenslåing, rett til skyss på grunn av særlig farlig skolevei for å nevne noen. Ifølge KOSTRA 2009 får 245 av 537 elever i Sauherad skoleskyss ved inngangen til inneværende skoleår.

Tabell 11 Utgifter til skoleskyss pr innbygger 6-15 år. Kilde: KOSTRA 2009¹¹

Sauherad	2 961
Gj.snitt K-gruppe 2	2 675
Gj.snitt landet u/Oslo	1 614

KOSTRA-tallene viser at Sauherad bruker 2 961 kr til skoleskyss per innbygger i grunnskolealder. Til sammenligning utgjør tilsvarende for kommunegruppen og landet utenom Oslo, hhv 2 675 kr og 1 614 kr per innbygger 6-15 år. Det vil si at Sauherad i dag har relativt høye kostnader til skoleskyss. Et tilsvarende utgiftsnivå som kommunegruppen og gjennomsnittskommunen ville utgjøre, hhv 163 000 kr og 769 000 kr i reduserte netto driftsutgifter.

Utviklingen i skysskostnadene framover vil avhenge av hvordan det framtidige bosettingsmønsteret utvikler seg i forhold til den framtidige skolestrukturen. Kommunen vil også ha mulighet til å påvirke sine framtidige kostnader til skoleskyss, ved å tilpasse framtidig boligbygging til den skolestrukturen man velger.

Alternative skolestrukturer som skal vurderes

Vi presenterer i dette avsnittet 5 alternative skolestrukturer. Oppstillingen nedenfor gir en oppsummering av de ulike strukturforslagene og effektberegningene knyttet til disse:

---

¹¹ Funksjon 223

Tabell 12 Oppsummering av strukturforslag og effektberegninger.

	Beregnet innsparingspotensiale ved uendret kostnadsnivå pr elev i ny sammenslått enhet (1000 kr)	Beregnet innsparingspotensiale ved 10 prosent lavere kostnader pr elev i ny sammenslått enhet (1000 kr)	Ytterligere innsparingspotensiale
	Kol. 1.	Kol. 2.	Kol. 3.
Alternativ 1. Elevene fra Nordagutu overføres til Hjuksebø. Nordagutu legges ned.	829	1 594	Hele Nordagutu skole kan benyttes til barnehageformål
Alternativ 2. Alle mellomtrinn (Akkerhaugen og Hjuksebø) overføres til Gvarv.	724	2 638	Deler av Akkerhaugen skole kan benyttes til barnehageformål
Alternativ 3. Mellomtrinnet ved Akkerhaugen overføres til Gvarv. Nordagutu legges ned.	1 224	3 534	Deler av Akkerhaugen skole og hele Nordagutu skole kan benyttes til barnehageformål
Alternativ 4. Elevene fra Akkerhaugen overføres til Gvarv. Akkerhaugen og Nordagutu legges ned.	1 584	4 110	Hele Akkerhaugen og Nordagutu skole kan benyttes til barnehageformål
Alternativ 5. Identisk med alternativ 4 – men 1.-4. trinn overføres til Hjuksebø. Akkerhaugen og Nordagutu legges ned	1 391	4 520	Hele Akkerhaugen og Nordagutu skole kan benyttes til barnehageformål

Forslagene til strukturelle endringer, gitt dagens kostnadsnivå pr elev, utgjør fra 724 000 i alternativ 2. til 1,584 mill kr i alternativ 4. (kol 1). Endringene skissert i alternativ 1. inngår i alle de ulike alternativene som vurderes, med unntak av alternativ 2. Det vil si at beregnet gevinst ved at Nordagutu legges ned, er inkludert i alternativ 3.-5. Det er lagt til grunn at de ”nye” enhetene beholder sitt ”gamle” kostnadsnivå målt i kr pr elev. Slik sett vil det være grunnlag for ytterligere innsparingspotensial dersom de nye enhetene klarer å operere med et lavere kostnadsnivå etter ”sammenslåing”. Hvis man tar utgangspunkt i at de nye sammenslåtte enhetene klarer å operere med 10 prosent lavere kostnadsnivå pr elev, vil innsparingspotensialet utgjøre fra 1,594 mill kr i alternativ 1. til 4,520 mill kr i alternativ 5 (kol 2). Skolestrukturendringene vil også få konsekvenser for barnehagestrukturen. Innsparingspotensial/ konsekvenser for barnehagestrukturen er vist i den siste kolonnen. Under presenteres de ulike alternativene nærmere.

Basisalternativet (alternativ 0): Dagens struktur – fire barneskoler

En alternativ framtidig struktur, er å videreføre dagens struktur og organisering både på skoler og barnehager.

Tabell 13 Elevtall per september 2009. Kilde: Sauherad kommune

	Hjuksebø	Nordagutu	Akkerhaugen	Gvarv/usk	Sum
1. trinn	7	5	6	31	49
2. trinn	6	6	12	25	49
3. trinn	8	6	9	20	43
4. trinn	3	7	4	30	44
5. trinn	15		16	28	59
6. trinn	15		12	24	51
7. trinn	23		6	30	59
8. trinn				63	63
9. trinn				57	57
10. trinn				63	63
Sum elever	77	24	65	371	537
Antall grupper	5	2	4	21	32

Alternativ 1: Nordagutu legges ned – tre barneskoler

Det første alternativet vi vil se nærmere på, er en skolestruktur hvor Nordagutu blir lagt ned. Elevene fra Nordagutu overføres til Hjuksebø. Alternativet innebærer også endret barnehagestruktur ved at Gvarvmoen, Gunheim og Akkerhaugen (alternativt to av dem) legges ned pga større og rendyrket barnehage på Nordagutu. Det opprettholdes dermed barneskole på Gvarv, Akkerhaugen og Hjuksebø.

Tabell 14 Elevtall alternativ 1.

	Hjuksebø	Nordagutu	Akkerhaugen	Gvarv/usk	Sum
1. trinn	12		6	31	49
2. trinn	12		12	25	49
3. trinn	14		9	20	43
4. trinn	10		4	30	44
5. trinn	15		16	28	59
6. trinn	15		12	24	51
7. trinn	23		6	30	59
8. trinn				63	63
9. trinn				57	57
10. trinn				63	63
Sum elever	101		65	371	537
Antall grupper	5		4	21	30

Hjuksebø skole vil med dette alternativet få 24 flere elever i 1.-4. trinn. Vi antar at en slik overføring vil være realistisk uten å øke grunnressursene vesentlig.

Oppstillingen under viser beregnet innsparingspotensial ved at elevene fra Nordagutu overflyttes til Hjuksebø, under to ulike beregningstekniske forutsetninger; 1) uendret kostnadsnivå per elev sammenlignet med dagens nivå ved Hjuksebø skole. 2) 10 prosent lavere kostnadsnivå pr elev i ny sammenslått enhet sammenlignet med dagens nivå ved Hjuksebø skole.

Tabell 15 Innsparingspotensial alternativ 1.

	Elevtall	Netto driftsutg pr elev 2009	Netto driftsutgifter i 1000 2009-kroner (uendret kostnadsnivå)
Hjuksebø skole	77	75 792	5 836
Nordagutu 1.-4. trinn (elever som flyttes)	24	110 333	2 648
Sum Hjuksebø skole	101	84 000	8 484
Kostnadsnivå pr elev som Hjuksebø	101	75 792	7 655
Kostnadsnivå pr elev 10 prosent lavere enn dagens nivå for Hjuksebø	101	68 213	6 890
Gevinst ved kostnadsnivå pr elev som Hjuksebø			829
Gevinst ved 10 prosent lavere kostnadsnivå pr elev			1 594

Innsparingspotensialet (reduuerte netto driftsutgifter) blir altså beregnet til hhv. 829 000 kr og 1,594 mill kr.

Det kan også beregnes tilleggsgevinst ved at hele Nordagutu skole på 465 kvadratmeter kan tas i bruk til barnehageformål.

Alternativ 2: Alle mellomtrinn til Gvarv - fire barneskoler

I alternativ 2 flyttes alle mellomtrinn – dvs. 5.-7. trinn både ved Akkerhaugen og Hjuksebø til Gvarv. Alternativet innebærer ingen endringer for øvrig verken innenfor skole eller barnehage. Det opprettholdes dermed barneskoler på Gvarv, Akkerhaugen, Nordagutu og Hjuksebø.

Tabell 16 Elevtall alternativ 2.

	Hjuksebø	Nordagutu	Akkerhaugen	Gvarv/usk	Sum
1. trinn	7	5	6	31	49
2. trinn	6	6	12	25	49
3. trinn	8	6	9	20	43
4. trinn	3	7	4	30	44
5. trinn				59	59
6. trinn				51	51
7. trinn				59	59
8. trinn				63	63
9. trinn				57	57
10. trinn				63	63
Sum elever	24	24	31	458	537
Antall grupper	2	2	2	24	30

Nedenfor vises mulig innsparingspotensial ved at alle mellomtrinn flyttes til Gvarv. Også her er det lagt til grunn ulike beregningstekniske forutsetninger; 1) uendret kostnadsnivå pr elev sammenlignet med dagens nivå ved Gvarv barneskole og Sauherad ungdomsskole i sum. 2) uendret kostnadsnivå pr elev sammenlignet med dagens nivå ved Gvarv barneskole. 3) 10 prosent lavere kostnadsnivå pr elev i ny sammenslått enhet sammenlignet med dagens nivå ved Gvarv barneskole.

Tabell 17 Innsparingspotensial alternativ 2.

	Elevtall	Netto driftsutg pr elev 2009	Netto driftsutgifter i 1000 2009-kroner
Gvarv barneskole og Sauherad ungdomsskole	371	77 326	28 688
Gvarv barneskole	188	69 594	13 084
Hjuksebø 5.-7. trinn (elever som flyttes)	53	75 792	4 017
Akkerhaugen 5.-7. trinn (elever som flyttes)	34	81 200	2 761
Sum Gvarv barneskole og Sauherad ungdomsskole	458	77 436	35 466
Sum Gvarv barneskole	275	72 225	19 862
Kostnadsnivå pr elev som Gvarv barneskole og Sauherad ungdomsskole i sum	458	77 326	35 415
Kostnadsnivå pr elev som Gvarv barneskole	275	69 594	19 138
Kostnadsnivå pr elev 10 prosent lavere enn dagens nivå for Gvarv barneskole	275	62 634	17 224
Gevinst ved kostnadsnivå pr elev som Gvarv barneskole og Sauherad ungdomsskole i sum			51
Gevinst ved kostnadsnivå pr elev som Gvarv barneskole			724
Gevinst ved 10 prosent lavere kostnadsnivå pr elev			2 638

Innsparingspotensialet her er altså beregnet til 724 000 kr hvis man tar utgangspunkt i beregnet nivå pr elev på Gvarv barneskole i dag. Hvis man tar høyde for et ytterligere innsparingspotensial på 10 prosent pr elev i ”ny” sammenslått enhet - utgjør gevinsten 2,638 mill kr.

Det kan også beregnes tilleggsgevinst ved at deler av Akkerhaugen skole kan benyttes til barnehageformål.

Alternativ 3: Nordagutu legges ned + mellomtrinnet ved Akkerhaugen til Gvarv – tre barneskoler

I alternativ 3 flyttes mellomtrinnet (5.-7.trinn) ved Akkerhaugen til Gvarv. I tillegg inngår endringene skissert i alternativ 1. Alternativet innebærer at Nordagutu legges ned, samt at Akkerhaugen vil bestå kun for 1.-4. trinn. Det opprettholdes dermed barneskole på Gvarv, Akkerhaugen og Hjuksebø.

Tabell 18 Elevtall alternativ 3.

	Hjuksebø	Nordagutu	Akkerhaugen	Gvarv/usk	Sum
1. trinn	12		6	31	49
2. trinn	12		12	25	49
3. trinn	14		9	20	43
4. trinn	10		4	30	44
5. trinn	15			44	59
6. trinn	15			36	51
7. trinn	23			36	59
8. trinn				63	63
9. trinn				57	57
10. trinn				63	63
Sum elever	101		31	405	537
Antall grupper	5		2	21	28

Gvarv (barne-) skole vil med dette alternativet få 34 flere elever i 5.-7. trinn.

Praksisen ved språkdeling gjør det også her vanskelig å se hvordan klassesdelingen slår ut.

Under er beregnet mulig innsparingspotensial ved at mellomtrinnet ved Akkerhaugen flyttes til Gvarv. Tilsvarende beregningstekniske forutsetninger som i foregående alternativ er lagt inn; 1) uendret kostnadsnivå pr elev sammenlignet med dagens nivå ved Gvarv barneskole og Sauherad ungdomsskole i sum. 2) uendret kostnadsnivå pr elev sammenlignet med dagens nivå ved Gvarv barneskole. 3) 10 prosent lavere kostnadsnivå pr elev i ny sammenslått enhet sammenlignet med dagens nivå ved Gvarv barneskole.

Tabell 19 Innsparingspotensial alternativ 3.

	Elevtall	Netto driftsutg pr elev 2009	Netto driftsutgifter i 1000 2009-kroner
Gvarv barneskole og Sauherad ungdomsskole	371	77 326	28 688
Gvarv barneskole	188	69 594	13 084
Akkerhaugen 5.-7. trinn (elever som flyttes)	34	81 200	2 761
Sum Gvarv barneskole og Sauherad ungdomsskole	405	77 651	31 449
Sum Gvarv barneskole	222	71 374	15 845
Kostnadsnivå pr elev som Gvarv barneskole og Sauherad ungdomsskole i sum	405	77 326	31 317
Kostnadsnivå pr elev som Gvarv barneskole	222	69 594	15 450
Kostnadsnivå pr elev 10 prosent lavere enn dagens nivå for Gvarv barneskole	222	62 634	13 905
Gevinst ved kostnadsnivå pr elev som Gvarv barneskole og Sauherad ungdomsskole			132
Gevinst ved kostnadsnivå pr elev som Gvarv barneskole			395
Gevinst ved 10 prosent lavere kostnadsnivå pr elev			1 940

Innsparingspotensialet ved at elevene på mellomtrinnet fra Akkerhaugen flyttes til Gvarv er altså beregnet til 395 000 kr hvis man tar utgangspunkt i dagens utgiftsnivå pr elev på Gvarv barneskole. Hvis man tar høyde for et ytterligere innsparingspotensial på 10 prosent pr elev – kan gevinsten beregnes til 1,940 mill kr.

I tillegg inngår effektene beregnet i alternativ 1: anslagsvis 829 000 kr og 1,594 mill kr i gevinst ved at elevene fra Nordagutu overføres til Hjuksebø, samt at deler av Akkerhaugen og hele Nordagutu skole kan tas i bruk til barnehageformål.

Alternativ 4: Nordagutu og Akkerhaugen legges ned – to barneskoler

I alternativ 4 flyttes alle elevene fra Akkerhaugen til Gvarv (1.-4. og 5.-7- trinn). I tillegg inngår endringene skissert i alternativ 1. Alternativet innebærer at både Nordagutu og Akkerhaugen legges ned. Det opprettholdes dermed barneskole kun på Gvarv og Hjuksebø.

Tabell 20 Elevtall alternativ 4.

	Hjuksebø	Nordagutu	Akkerhaugen	Gvarv/usk	Sum
1. trinn	12			37	49
2. trinn	12			37	49
3. trinn	14			29	43
4. trinn	10			34	44
5. trinn	15			44	59
6. trinn	15			36	51
7. trinn	23			36	59
8. trinn				63	63
9. trinn				57	57
10. trinn				63	63
Sum elever	101			436	537
Antall grupper	5			21	27

Gvarv (barne-) skole vil med dette alternativet få 31 nye elever i 1.-4. trinn og 34 nye elever i 5.-7. trinn. Det ser ut til at det vil være behov for to klasser på hvert trinn. I tillegg kompliserer språkdelingspraksisen også her.

Nedenfor vises mulig innsparringspotensial ved at alle elevene fra Akkerhaugen overføres til Gvarv. Også her er innsparringspotensialet beregnet under følgende forutsetninger; 1) uendret kostnadsnivå pr elev sammenlignet med dagens nivå ved Gvarv barneskole og Sauherad ungdomsskole i sum. 2) uendret kostnadsnivå pr elev sammenlignet med dagens nivå ved Gvarv barneskole. 3) 10 prosent lavere kostnadsnivå pr elev i ny sammenslått enhet sammenlignet med dagens nivå ved Gvarv barneskole.

Tabell 21 Innsparingspotensial alternativ 4.

	Elevtall	Netto driftsutg pr elev 2009	Netto driftsutgifter i 1000 2009-kroner
Gvarv barneskole og Sauherad ungdomsskole	371	77 326	28 688
Gvarv barneskole	188	69 594	13 084
Akkerhaugen (elever som flyttes)	65	81 200	5 278
Sum Gvarv barneskole og Sauherad ungdomsskole	436	77 904	33 966
Sum Gvarv barneskole	253	72 577	18 362
Kostnadsnivå pr elev som Gvarv barneskole og Sauherad ungdomsskole i sum	436	77 326	33 714
Kostnadsnivå pr elev som Gvarv barneskole	253	69 594	17 607
Kostnadsnivå pr elev 10 prosent lavere enn dagens nivå for Gvarv barneskole	253	62 634	15 846
Gevinst ved kostnadsnivå pr elev som Gvarv barneskole og Sauherad ungdomsskole			252
Gevinst ved kostnadsnivå pr elev som Gvarv barneskole			755
Gevinst ved 10 prosent lavere kostnadsnivå pr elev			2 516

Innsparingspotensialet ved at alle elevene fra Akkerhaugen flyttes til Gvarv er altså beregnet til 755 000 kr hvis man tar utgangspunkt i dagens utgiftsnivå pr elev på Gvarv barneskole. Hvis man tar høyde for et ytterligere innsparingspotensial på 10 prosent pr elev utgjør gevinsten 2,516 mill kr.

I tillegg inngår også her effektene beregnet i alternativ 1: anslagsvis 829 000 kr og 1,594 mill kr i gevinst ved at elevene fra Nordagutu overføres til Hjuksebø, samt at hele Nordagutu og Akkerhaugen skole kan tas i bruk til barnehageformål.

Alternativ 5: Nordagutu og Akkerhaugen legges ned – to barneskoler

Alternativ 5 er identisk med alternativ 4 – med den forskjell at 1.-4. trinn ved Akkerhaugen flyttes til Hjuksebø. Alternativet innebærer at både Nordagutu og Akkerhaugen legges ned. Det opprettholdes dermed barneskole kun på Gvarv og Hjuksebø.

Tabell 22 Elevtall alternativ 5.

	Hjuksebø	Nordagutu	Akkerhaugen	Gvarv/usk	Sum
1. trinn	18			31	49
2. trinn	24			25	49
3. trinn	23			20	43
4. trinn	14			30	44
5. trinn	15			44	59
6. trinn	15			36	51
7. trinn	23			36	59
8. trinn				63	63
9. trinn				57	57
10. trinn				63	63
Sum elever	132			405	537
Antall grupper	6			21	27

Hjuksebø skole vil med dette alternativet få 31 nye elever i 1.-4. trinn (i tillegg til 24 nye elever fra Nordagutu). I alt innebærer dette alternativet for Hjuksebø 55 flere elever på 1.-4. trinn enn i dag. Det ser dermed ut til at det vil være behov for en klasse på hvert trinn.

Under er beregnet mulig innsparingspotensial ved at 1.-4. trinn ved Akkerhaugen overføres til Hjuksebø. Ved; 1) uendret kostnadsnivå per elev sammenlignet med dagens nivå ved Hjuksebø skole. 2) 10 prosent lavere kostnadsnivå pr elev i ny sammenslått enhet sammenlignet med dagens nivå ved Hjuksebø skole.

Tabell 23 Innsparingspotensial alternativ 5.

	Elevtall	Netto driftsutg pr elev 2009	Netto driftsutgifter i 1000 2009-kroner
Hjuksebø skole	77	75 792	5 836
Akkerhaugen 1.-4. trinn (elever som flyttes til Hjuksebø)	31	81 200	2 517
Sum Hjuksebø skole	108	77 343	8 353
Kostnadsnivå pr elev som Hjuksebø skole	108	75 792	8 186
Kostnadsnivå pr elev 10 prosent lavere enn dagens nivå for Hjuksebø skole	108	68 213	7 367
Gevinst ved kostnadsnivå pr elev som Hjuksebø skole			167
Gevinst ved kostnadsnivå 10 prosent lavere pr elev			986

Innsparingspotensialet ved at 1.-4. trinn fra Akkerhaugen flyttes til Hjuksebø er altså beregnet til 167 000 kr hvis man tar utgangspunkt i dagens utgiftsnivå pr elev ved Hjuksebø skole. Hvis man tar høyde for et ytterligere innsparingspotensial på 10 prosent pr elev kan gevinsten beregnes til 986 000 kr. Gevinsten ved at mellomtrinnet (5.-7. trinn) fra Akkerhaugen overføres til Gvarv ble som vist i al-

alternativ 3; beregnet til hhv. 395 000 kr og 1,940 mill kr. Samlet innsparingspotensial ved at Akkerhaugen legges ned er dermed, i dette alternativet, beregnet til hhv. 562 000 kr og 2,926 mill kr.

I tillegg inngår endringene skissert i alternativ 1 (gevinst hhv. 829 000 kr og 1,594 mill kr), ved at elevene fra Nordagutu overføres til Hjuksebø, samt effektene for barnehagestrukturen. Hele Nordagutu og Akkerhaugen skole kan altså tas i bruk til barnehageformål.

3.2.5 Oppsummering av økonomiske konsekvenser

I dette kapittelet har vi presentert 5 alternative skolestrukturer. Det første og tredje alternativet innebærer en skolestruktur bestående av 3 barneskoler – Nordagutu legges ned. Det andre alternativet gir en skolestruktur som fortsatt består av 4 barneskoler (alle mellomtrinn på Gvarv), mens de to siste alternativene innebærer nedleggelse av 2 barneskoler – Nordagutu og Akkerhaugen. Det vil alltid være knyttet usikkerhet rundt økonomiske beregninger vedrørende innsparingstiltak. Ved videreføring av dagens kostnadsnivå pr elev innebærer de ulike alternativene et innsparingspotensiale fra 724 000 kr (alternativ 2.) til 1,584 mill kr (alternativ 4.). Som vist i avsnitt 3.2.1 går utgiftene pr elev ned med økt skolestørrelse. Slik sett vil det ligge et klart innsparingspotensiale ved å slå sammen skoler. For eksempel vil 10 prosent lavere kostnadsnivå per elev for ”nye” Hjuksebø skole i alternativ 1, isolert sett; gi en gevinst på om lag 1,6 mill kr (i stedet for 829 tusen). I alternativ 4. og 5. er det beregnet en gevinst på hhv. 4,110 mill kr og 4,520 mill kr i ”nye” sammenslåtte enheter (med 10 prosent lavere kostnadsnivå enn dagens nivå). Høyere gevinst i alternativ 4. enn 5. kan forklares ved at flere elever inngår i de ”nye” enhetene.

I tillegg vil man spare utgifter til nødvendig oppgradering og vedlikehold. Ytterligere innsparinger vil følge av endret tilbudsstruktur og kapasitetsutnyttelse. Vi har som nevnt innledningsvis ikke sett det som en del av vårt mandat å beregne mulige innsparinger ved endret barnehagestruktur. I kommunens budsjett for 2010 anslår rådmannen gevinsten ved tilgang til nye barnehagelokaler (ved overføring av mellomtrinnet fra Akkerhaugen til Gvarv) til 5,0 mill kr (200 kvadrat * 25.000 kr pr kvadrat). I tillegg er det beregnet en gevinst (ved at Gvarvmoen og Gunheim

barnehage legges ned) med om lag 600 tusen kr pr år. Alternativ 1. og 3.-5. innebærer at hele Nordagutu skole på 456 kvadrat kan tas i bruk til barnehageformål. Rådmannen anslår i budsjettet for 2010 verdien av dette bygget til ca 15 mill kr og sparte driftskostnader på ca. 300 000 kr pr år. Alle planer om barnehageutbygging kan eventuelt legges bort.

3.2.6 Konklusjon med tanke på eventuelle strukturtilpasninger/økonomiske konsekvenser

Sauherad har i dag høye kostnader til grunnskole. I forhold til landsgjennomsnittet utgjør innsparingspotensialet 7,4 mill kr i 2009. Med flere småskoler er det vanskelig å opprettholde dagens skolestruktur med fortsatt reduserte barnetall. Framskrivningene foran viser at kommunen kan forvente en reduksjon i aldersgruppen 6-15 år også de neste årene. Fortsatt reduksjon i tallet på elever, gjør at kommunen stadig må ta midler fra andre sektorer for å opprettholde kvaliteten i skolen. De strukturelle tilpasningene som her er foreslått gir en årlig gevinst fra 1,5 mill kr til 4,5 mill kr. I tillegg kommer innsparingene knyttet til eksisterende bygg og kapasitetsutnyttelse.

3.3 Kvalitet i skolene

Dette kapitlet bygger på statistisk materiale, dokumentstudier og intervju. Som vi har skrevet i kapittel 1.2.2, deles gjerne kvalitetsbegrepet inn i tre områder - resultat, prosess og struktur. I vår analyse av datamaterialet har vi kategorisert dataene inn under de tre kvalitetsområdene. Siden dette er en offentlig rapport, omhandler kapitlet alle fire skolene i kommunen¹². Når vi vurderer kvalitet, er det i hovedsak lærere, rektorer og elevers beskrivelse av opplevde erfaringer som vi måler og veier mot hverandre, samt foreldrenes erfaringer med skolen deres barn går på. Vi har ikke som forskere selv vært inne i klasserommene og lærerværelsene for å studere prosessene. I tillegg har vi benyttet resultater på nasjonale prøver, grunnskolepoeng og Elevundersøkelsen for å si noe om resultat kvalitet og prosesskvalitet.

---

¹² Det utarbeides interne rapporter til hver skole.

3.3.1 Resultatkvalitet

Læringsresultater

I vurderingen har vi studert resultater som elevene i Sauherad kommune har oppnådd på nasjonale prøver, avsluttende eksamener m.m. Dette kan være ett mål på hva elevene har lært i de fagene som etterspørres. Samtidig vet vi at disse resultatene bare en del av det som elevene lærer og utvikler kompetanse i.

Nasjonale prøver¹³

Elevenes resultater på nasjonale prøver presenteres ved en skala med tre mestringsnivåer på 5. trinn og fem mestringsnivåer på 8. trinn, hvor mestringsnivå 1 er lavest. Tabellene viser gjennomsnittresultatet på nasjonale prøver på kommunenivå, fylkesnivå og landsnivå.

Nasjonale prøver i lesing og i regning skal kartlegge i hvilken grad elevenes ferdigheter er i samsvar med mål for de grunnleggende ferdighetene lesing og regning, slik de er integrert i kompetansemål i læreplaner for fag i LK06.

Engelsk er ikke en del av de grunnleggende ferdighetene som er integrert i kompetansemål i læreplanene i alle fag i LK06. Derfor skiller prøvene i engelsk seg fra de andre nasjonale prøvene ved at de tar utgangspunkt i kompetansemål i ett fag – engelsk.

Prøvene avholdes på begynnelsen av 5. og 8. årstrinn, men tar utgangspunkt i kompetansemål i læreplaner for 4. og 7. årstrinn.

På denne måten ser vi at nasjonale prøver ikke er en helhetlig vurdering av elevenes læringsutbytte, og kan kun i begrenset omfang brukes som målestokk for læringsresultater.

---

¹³ Opplysninger om nasjonale prøver og tall er hentet fra Skoleporten (Utdanningsdirektoratet). <http://skoleporten.utdanningsdirektoratet.no/default.aspx>

Tabell 24 Nasjonale prøver 5. trinn

5. årstrinn	Engelsk			Lesing			Regning		
	07-08	08-09	09-10	07-08	08-09	09-10	07-08	08-09	09-10
Sauherad kommune	2,0	1,8	2,2	2,0	1,9	2,1	2,1	1,9	2,1
Telemark gjennomsnitt	1,9	1,9	1,9	1,9	1,9	1,9	1,9	1,9	1,9
Landsgjennomsnitt	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0

På 5. årstrinn er det altså operert ut fra tre mestringsnivåer. I engelsk lå Sauherad i 2008/2009 0,2 poeng under landsgjennomsnittet, imidlertid ligger de 2009/2010 0,2 over. I lesing lå Sauherad i 2008/2009 0,1 poeng under landsgjennomsnittet, mens de i 2010 ligger 0,1 poeng over. Det samme gjelder regning. Vi kan altså lese en liten framgang i resultatene i forhold til landsgjennomsnittet fra 2008/2009 til 2009/2010 på tabellen. Skoleåret 2007/2008 lå skolene i Sauherad kommune på landsgjennomsnittet i engelsk og lesing, og 0,1 poeng over landsgjennomsnittet i regning.

Tabell 25 Nasjonale prøver 8. trinn

8. årstrinn	Engelsk			Lesing			Regning		
	07-08	08-09	09-10	07-08	08-09	09-10	07-08	08-09	09-10
Sauherad kommune	2,8	2,9	2,8	2,9	2,9	2,9	2,9	2,9	2,5
Telemark fylke	2,8	2,9	2,9	3,0	3,0	3,0	2,9	3,0	3,0
Nasjonalt	3,0	3,0	3,0	3,1	3,1	3,1	3,1	3,1	3,1

På 8. trinn har elevene fått poeng ut fra fem mestringsnivåer. I engelsk har Sauheradskolene de tre siste årene ligget 0,1 -0,2 poeng under landsgjennomsnittet. I hvert av de tre siste årene har de ligget 0,2 poeng under landsgjennomsnittet i lesing. Det samme gjelder skoleårene 2007/2008 og 2008/2009 i regning, mens de i skoleåret 2009/2010 ligger hele 0,6 poeng under landsgjennomsnittet. Alt i alt kan vi si at skolene i Sauherad på 8. trinn scorer litt under landsgjennomsnittet på nasjonale prøver de tre siste årene.

Prøvene er tatt på høsten, i begynnelsen av 8. trinn. De baseres på kompetansemål fra læreplanen for 7. trinn. Dermed har ungdomstrinnet fortsatt hatt lite påvirkning på hva elevene har lært. Det ser dermed ut som om det er på mellomtrinnet at det kan se ut til å skje et fall i mestringsnivået til elevene i kommunen. På mellomtrinnet blir også læringstrykket høyere, og det forventes stor faglig framgang hos elevene. Ut fra omfanget av denne undersøkelsen er det vanskelig å si noe om hva som skjer på mellomtrinnet i Sauherad, men det er mulig det bør settes inn en ekstra innsats på dette nivået.

Grunnskolepoeng¹⁴

Grunnskolepoeng regnes ut ved at alle avsluttende karakterer (standpunkt- og eksamenskarakterer) som føres på vitnemålet, legges sammen og deles på antall karakterer slik at en får et gjennomsnitt. Deretter ganges gjennomsnittet med 10.

Tabell 26 Grunnskolepoeng

	2007-2008	2008-2009
Sauherad kommune	39,4	37,2
Telemark fylke	38,6	38,6
Nasjonalt	39,7	39,5

Som vi ser av tabellen, lå elevene i Sauherad 0,3 poeng under landsgjennomsnittet i 2007/2008. Avgangselevene i 2008/09 lå 2,3 poeng under landsgjennomsnittet.

¹⁴ Opplysninger om grunnskolepoeng og tall er hentet fra Skoleporten (Utdanningsdirektoratet). <http://skoleporten.utdanningsdirektoratet.no/default.aspx>

Altså viser resultatene her som ved nasjonale prøver på 8. trinn at elevene i Sauherad i gjennomsnitt får en litt lavere poengsum enn landsgjennomsnittet.

Som det vil komme fram av resultatene av våre undersøkelser senere i denne rapporten, er det svært ulik kultur på skolene i Sauherad. De har i liten grad felles visjoner, og mangler også et utstrakt samarbeid mellom skolene. Dermed kan det være en utfordring for ungdomstrinnet å samle elevene fra de ulike læringskulturene til et større læringsfellesskap. Dette vil igjen kunne påvirke resultatene på skolen.

Læringsmål

Læringsmål har fått stor oppmerksomhet etter innføringen av Kunnskapsløftet. Læringsmål er nær knyttet til tilpasset opplæring og skal relateres til innhold, metodevalg og vurdering. Vurderingen av elevene skal reflektere læringsmålene, både i sin form og sitt nivå. Elevene skal både kunne reprodusere kunnskap, forstå, anvende, analysere, vurdere og se kunnskap i nye sammenhenger. Det anses som nyttig og nødvendig at elevene involveres i arbeidet med læringsmål, blant annet fordi det viser seg at det kan ha positiv virkning på læringsresultater (Hopkins 2004).

Hopkins (2004) hevder at de beste resultatene oppnås når lærere og elever deler læringsmålene. Det er også viktig at elevene vet om og gjenkjenner målene de arbeider for å nå. Et annet aspekt for å fremme læring er at elevene får tilbakemeldinger som hjelper dem i å ta nye steg i læreprosessen. Det oppnås best når elever og lærer vurderer og reflekterer over vurderingsresultater. Når vurdering av elevens prestasjoner, arbeid eller oppgaver brukes som grunnlag for videre læring og for å utvikle elevenes kompetanse, er det *vurdering for læring*. Dette innebærer at både eleven og læreren bruker vurderingsinformasjonen til å justere egen læring og undervisningsopplegg underveis. Noe av det viktigste slik Hopkins (2004) ser det, er at dette arbeidet bygger på et grunnsyn der en har tro på at alle elever kan forbedre sine læringsresultater.

I intervjuene spurte vi derfor våre informanter om arbeidet med læringsmål og deres oppfatninger om mål. Som rektorer og lærere sier, har skolene arbeidet mye med kompetansemålene i Kunnskapsløftet. Kompetansemålene er brutt ned i læringsmål, noe som igjen brukes i elevenes ukeplaner. Mange av lærerinformantene mener at det har vært et krevende arbeid.

- *Vanskelig å lage gode mål*
- *Jeg savner litt jobb rundt det å lage mål og kriterier og sånt. Det har vi etterspurt og savner litt.*

Lærere sier at de her har stor nytte av lærebøkene som har kommet etter LK06, da kompetansemål til hvert kapittel står beskrevet i bøkene og brukes direkte i undervisningen..

Hvis vi ser på resultater fra elevintervjuet, er det bred enighet om at læringsmål står på ukeplanen. Bruken av ukeplan ser ut til å være gjennomført ved alle skole-
ne, og på disse planene er læringsmål oppført.

Noen opplever at læreren sier hva som er læringsmålene og forklarer hva de går ut på, men her varierer det en del. Det er stor forskjell mellom lærere når det gjelder hvor synlige læringsmålene er i undervisningen. Det ser heller ikke ut til at elevene er med på å diskutere og sette læringsmål i særlig grad. Noen elever har blitt forespeilte at de skulle få delta i å sette læringsmål, men dette mener de ikke har skjedd. Hvis læringsmålene bare står på ukeplanen uten at de blir kommentert og brukt som et redskap for å vurdere læringsprosessen og graden av måloppnåelse, vil de ha liten verdi for elevene.

Vurdering

En viktig del av vurdering ifølge Kunnskapsløftet er egenvurdering. Formålet med egenvurdering er at elevene utvikler kunnskap om egen læring ved hjelp av vurdering av eget arbeid. Gjennom egenvurdering skal elevene selv, utfordret og støttet av læreren, lære seg å lære. Egenvurdering bidrar til å bevisstgjøre elevene i forhold til egne læringsstrategier og valg av innhold, arbeidsmåter for å nå oppsatte læringsmål. I Kunnskapsløftet heter det for eksempel at elevene skal gjennomføre en egenvurdering når de er ferdige med ett område i matematikk.

Når det gjelder vurdering ved skolene i Sauherad, har elevene erfaringer med ulike vurderingsformer. Det kan være muntlig tilbakemelding i undervisningstimene, skriftlige kommentarer, ulike symboler, elevsamtaler m.m.

- *Læreren skriver bra jobba eller noe sånt. Noen ganger skriver hun litt lange, eller at det er feil og sånn.*
- *Vi i 4. klasse får et lite merke, eller at hun tegner smilefjes.*
- *Vi får vurderingsskjema med karakter.*

- *Hun pleier å skrive bra, og hvis det ikke er noe bra, så pleier hun ikke å skrive noe.*
- *Noen ganger smiler hun og sier: ”Veldig bra!”*

På ungdomstrinnet kommer naturligvis karakterene inn som en viktig vurderingsform. Noen av ungdomstrinnseleven nevner som vi så av sitatene at det benyttes spesielle vurderingsskjemaer.

Ett av de viktigste tiltakene for å skape en økt bevissthet omkring mål og vurdering er elevsamtaler. Det kommer fram i intervjuet av rektorer at elevvurdering har fått stor oppmerksomhet ved å styrke elevsamtalen og arbeidet med individuelle læreplaner.

De fleste elevene forteller at de har vært med på elevsamtaler, og sier at de setter pris på denne samtalen fordi de ga dem mulighet til å snakke med læreren alene og om forhold som ikke var så lett å ta opp i klassen.

3.3.2   Prosesskvalitet

Elevmedvirkning

Elevmedvirkning handler om at elevene, sammen med læreren, skal være med på å bestemme innholdet eller målene i undervisningen. I arbeidet med fagene bidrar elevmedvirkning til at elevene blir mer bevisste egne læringsprosesser, noe som gir større innflytelse på egen læring.

Ut fra intervjudataene ser det ut til at elevene først og fremst forbinder elevmedvirkning med skolens formelle organer, slik som elevråd. Flere nevner at de har fått saker igjennom i elevråd. Når det gjelder elevmedvirkning i planlegging av undervisningsaktiviteter og medbestemmelse for eksempel i valg av arbeidsmåter og tilnærming til lærestoffet, er det noe ulikt hva informantene sier. Det kan se ut til at skoler hvor de har arbeidet med ulike læringsstiler og læringsstrategier, er mer åpne for elevmedvirkning i undervisningen enn andre. Graden av elevmedvirkning går ikke nødvendigvis på alder – at jo høyere årstrinn, jo mer medvirkning er det.

- *Vi har ikke vært med på å planlegge undervisning, og ikke på å bestemme arbeidsmåter heller.*
- *Vi fikk høre i starten at elevene skal være med å bestemme hva vi skal gjøre til en viss grad. Det har vi ikke sett noe til. Lærerne bestemmer og gjør det hele tiden.*

Lærere ble også spurt om hvordan elevmedvirkning blir ivaretatt. De fleste mente de hadde en vei å gå på dette feltet. Noen nevner at det er et komplisert å arbeide med elevmedvirkning. Graden av elevinnflytelse varierer sterkt mellom skoler og lærere.

- *Vi har nok en jobb å gjøre når det gjelder elevmedvirkninga, særlig i undervisninga*
- *Jeg tror vi kan bli dyktigere på dette, men jeg tror det er store individuelle forskjeller [...]. Det er sikkert noen av oss som tar dem med på å bestemme hvilke kriterier de skal bedømmes etter, også er det noen av oss som kanskje ikke gjør det.*

Når elevmedvirkning har fått så stor oppmerksomhet i Kunnskapsløftet, er det med en antakelse om at det vil ha positiv effekt på læring. Både Læreplanverket for den 10-årige grunnskolen og Kunnskapsløftet bygger på et konstruktivistisk læringssyn hvor elevenes egen aktivitet i læreprosessen er grunnleggende.

Opplæringen skal oppmuntre elevene ved blant annet å klargjøre målene for den og legge til rette for varierte og målrettede aktiviteter. (...) Vurdering og veiledning skal bidra til å styrke deres motivasjon for videre læring. (...) Opplæringen skal bidra til at elevene er seg bevisst hva de har lært og hva de må lære for å nå målene. (s. 31)

Samspill i elevgruppa

Analysen av elevintervjuene viser at det i hovedsak er trivsel på skolene. Flere av informantene gir uttrykk for at det er gode forhold mellom elevene og mellom elever og lærere. Samtidig beskriver elevene hvordan stemningen i elevgruppen varierer både mellom klasser og mellom årstrinn. Noen elever sier at det er mye prating i timene, men anser ikke det som noe problem. Andre mener at det er mye bråk i timene og at de ikke alltid hører hva læreren sier.

- *Guttene bråker veldig mye.*
- *De forstyrrer vanvittig mye.*

Elevene vet hva de skal gjøre hvis de ser noen blir ertet eller selv kommer i vanskeligheter. Her er det imidlertid forskjeller mellom skolene når det gjelder det sosiale samsillet mellom elevene. Noen steder mener elevene at det ikke er så bra miljø mellom elevene og at det er mye erting og plaging, for eksempel i friminuttene.

- *Noen ertes veldig mye.*

- *Det er mye knuffing i gangene.*
- *Det var veldig sånne gjenger i starten fra de forskjellige skolene. Var veldig, veldig mye konflikter mellom dem. Men nå i 10. klasse er det ikke slik lenger.*
- *I starten var det dårlig miljø, og jeg følte meg utrygg.*

Foreldre er også klar over at det kan være utfordringer i det sosiale miljøet. De legger vekt på viktigheten av at skolen griper tidlig inn hvis det er tegn til konflikter og uro, og at tiltak må følges opp hvis de skal ha noen varig effekt. Det å arbeide for et godt læringsmiljø er noe det må jobbes kontinuerlig med. Foreldrene mener at deres innsats er viktig når uheldige miljøer er i ferd med å utvikle seg.

Når det gjelder læringsmiljøet, er det ikke slik at små miljøer unngår uro og atferdsproblemer. Uansett om det er en stor eller liten skole, stor eller liten elevgruppe, var lærere opptatt av at en måtte arbeide systematisk og være konsekvent ved regelbrudd hvis en ønsket å skape et godt læringsmiljø og et godt sosialt miljø for elevene. En av de minste skolene kunne vise til at dette hadde hatt positiv effekt, og at miljøet hadde bedret seg betraktelig. Men det hadde krevd stor innsats fra ledelse og lærere over tid, og ikke minst, at kollegiet hadde en felles forståelse av hva som var målet med arbeidet og hvilket pedagogisk grunnsyn skolen skulle ha. En annen rektor mener at det var store utfordringer ved skolen da vedkommende overtok, men at det nå var ”ryddet opp” slik at skolen er preget av trivsel, både for de ansatte og brukerne.

Lærersamarbeid

Lærerne er organisert i team, og for de fleste fungerer teamene bra. Skolene har gode rutiner på når teamene møtes og hva som blir tatt opp på teammøtene. Teamene ved de minste skolene er mer fornøyde enn ved de større skolene. Ved de små skolene er det mer naturlig at det forekommer erfaringsutveksling mellom teamene, og at lærere kan dele materiell og ideer. På større skoler er det mindre kunnskap om hva andre team har jobbet med.

- *Mitt team er veldig bra*
- *Av og til er det dårlig organisering og kommunikasjon*

Noen informanter mener det har skjedd en endring i positiv retning i bruken av kartleggingsprøver i skolene. Resultater fra kartleggingsprøvene drøftes av lærere og ledelse i fellesskap.

En skole sier at benytter kollegaveiledning og har gode erfaringer med det. Noen lærere beskriver sine skoler som relativt åpne for å diskutere forbedringer. Mange lærere samarbeidet også om gjennomføringen av undervisningen. Det ser ut til at det er mer utbredt ved små skoler enn ved store.

Slik sett kunne en tenke seg at det kunne være nyttig å ta for seg hva som skal være teamenes mandat, rutiner for informasjonsflyt, hvordan beslutningstaking skal foregå og oppfølging av tiltak.

Stemningen mellom lærerne anses som god. Lærere sier at de trives og at det har gode kollegiale forhold. Noen mener imidlertid at fysiske forhold, for eksempel lite tilfredsstillende arbeidsplass, påvirker samarbeidet negativt. Dette gjelder de som holder til i de eldste skolebyggene.

Det har så langt vi har kartlagt ikke forekommet noen systematisk spredning av skolenes erfaringer og resultater av for eksempel vellykkete utviklingsarbeid til andre skoler i kommunen. Samarbeidet forekommer på rektornivå.

Samarbeid med foreldre/foresatte

De fleste foreldreinformantene sier de har en grei og god kommunikasjon med skolen. De mener det ikke er noe problem å komme med saker til skolen som kan diskuteres på foreldremøter, selv om det er noe som gjøres i liten grad.

Foreldretutvalgene må selv passe på så de ikke blir et passivt organ som tar imot informasjon og ikke engasjerer seg.

Noen ønsker bedre og mer jevnlig informasjon fra skolen når det gjelder læringsmiljøet og hva som foregår elevene i mellom. Det er ikke heldig hvis det begynner å gå rykter om hendelser på skolen som foreldre ikke er informert om. Skolene trenger aktive foreldretvalg, spesielt i den situasjonen som er i kommunen med stadige diskusjoner om nedskjæringer og manglende ressurser.

- *Men på foreldremøtenivå, vi vet jeg at det har vært problemer på ungdomstrinnet, så synes jeg foreldrene er blitt dårlig informert [...]. Vi har også opplevd før at det vi som foreldre ikke har fått samla informasjon og blitt enige om tiltak som vi kan bidra med.*

Foreldrene gir uttrykk for at de er lei debatter om strukturendringer, men ser at det er nødvendig at kommunen nå tar noen grep for å komme ut av et økonomisk utføre. Det foreldre ber om er forutsigbarhet og langsiktig planlegging, ikke minst

med tanke på elevene. Elever hører også rykter om nedleggelse, og det kan for noen skape engstelse og usikkerhet som de burde være forskånet for,

Foreldreinformanter ved skoler som er aktuelle for endringer, er naturlig nok lite villige til å gi slipp på det de har. De mener at skolen er et knutepunkt i ei bygd for alle som bor i lokalmiljøet. Hvis skolen blir borte, dør bygda hevdes det.

- *Skolen blir veldig mye benyttet. Også har vi 17. mai, og det blir borte hvis skolen blir nedlagt.*

Skolene selv beskriver samarbeidet med foreldrene som bra og mener de har utviklet gode rutiner for samarbeidet (elevsamtaler/foreldrekonferanser, foreldremøter, kulturelle og sosiale arrangementer).

Samarbeid med eksterne instanser

Med eksterne instanser tenker vi her på PP-tjeneste, helsetjeneste og barnevern. Mange rektorer og lærere mener de har et godt samarbeid med PP-tjenesten og at det er positivt at skolene har faste kontaktpersoner. Andre mener at PP-tjenesten ikke har nok tid til dem.

- *Det er mer sann at de kartlegger elever, også går de. Det er jo kapasitet for deres del også, at vi kunne ønske at de hadde hatt mer tid til oss.*

Som på så mange andre områder er dette svært personavhengig. PPT er en viktig instans med tanke på enkeltvedtak for spesialundervisning. Det er de som foretar den sakkyndige vurderingen av elever som kan trenge spesialundervisning. Ellers er skolene fornøyde med at helsesøster har faste kontordager og slik er lett tilgjengelig.

Elevundersøkelsen¹⁵

Den landsomfattende Elevundersøkelsen kartlegger elevenes opplevelse av hvordan de trives på skolen, deres motivasjon for å lære, hvordan de opplever lærernes faglige veiledning, hvor tilfredse de er med elevdemokratiet på skolen og med det fysiske læringsmiljøet. I tillegg svarer elevene på spørsmål om utbredelse av mobbing på skolen. 10. trinn og Vg1 svarer også på spørsmål om medbestemmelse og karriereveiledning. Indeksene er basert på alle de obligatoriske spørsmålene i Elevundersøkelsen. Tabellene under gjelder for 7. trinn og 10. trinn.

---

¹⁵ Opplysninger om Elevundersøkelsen og tall er hentet fra Skoleporten (Utdanningsdirektoratet). <http://skoleporten.utdanningsdirektoratet.no/default.aspx>

Tabell 27 Elevundersøkelsen 7. trinn

7 trinn	Trivsel			Elevdemokrati			Fysisk læringsmiljø			Mobbing på skolen			Motivasjon			Faglig veiledning		
	06-07	07-08	08-09	06-07	07-08	08-09	06-07	07-08	08-09	06-07	07-08	08-09	06-07	07-08	08-09	06-07	07-08	08-09
Sauherad kommune	4,2	4,6	4,1	3,0	3,7	3,3	3,0	3,4	3,1	1,6	1,3	1,3	4,0	4,4	3,9	3,8	3,8	3,7
Telemark fylke	4,3	4,3	4,3	3,7	3,7	3,7	3,2	3,2	3,2	1,5	1,4	1,4	4,1	4,2	4,2	3,6	3,6	3,6
Nasjonalt	4,3	4,3	4,3	3,6	3,6	3,6	3,2	3,1	3,2	1,4	1,4	1,4	4,2	4,2	4,2	3,5	3,5	3,5

Når det gjelder trivsel og elevdemokrati scoret skolen i Sauherad på 7. trinn litt under landsgjennomsnittet i 2006/2007, over landsgjennomsnittet i 2007/2008 og under igjen i 2008/2009. Det samme gjelder fysisk læringsmiljø og motivasjon. Når det gjelder mobbing i skolen, ser vi en nedgang fra 1,6 i 2006/2007 (mer mobbing enn landsgjennomsnittet) til 1,3 i 2007/2008 og 2008/2009 (noe mindre mobbing enn landsgjennomsnittet). Skolene i Sauherad ser ut til å være gode på faglig veiledning. Her ligger de over landsgjennomsnittet over disse tre årene.

Tabell 28 Elevundersøkelsen 10. trinn

10. trinn	Trivsel			Elevdemokrati			Fysisk læringsmiljø			Mobbing på skolen			Motivasjon			Faglig veiledning		
	06-07	07-08	08-09	06-07	07-08	08-09	06-07	07-08	08-09	06-07	07-08	08-09	06-07	07-08	08-09	06-07	07-08	08-09
Sauherad kommune	4,1	3,9	4,1	2,9	2,6	2,8	2,7	1,8	2,3	1,5	1,7	1,2	3,7	3,7	3,5	3,5	3,0	3,4
Telemark fylke	4,1	4,1	4,1	3,2	3,1	3,1	2,6	2,6	2,7	1,4	1,4	1,5	3,7	3,6	3,6	3,2	3,1	3,0
Nasjonalt	4,1	4,1	4,1	3,1	3,1	3,1	2,7	2,6	2,7	1,4	1,4	1,4	3,7	3,7	3,7	3,2	3,1	3,1

Tabell 29 Elevundersøkelsen 10. trinn, forts.

10. trinn	Medbestemmelse			Karriereveiledning		
	06-07	07-08	08-09	06-07	07-08	08-09
Sauherad kommune	2,6	2,2	2,0	3,3	3,4	3,8
Telemark fylke	2,4	2,3	2,3	3,6	3,5	3,6
Nasjonalt	2,4	2,3	2,3	3,6	3,6	3,6

På 10. trinn kan vi se at Sauherad fra å ligge over landsgjennomsnittet på medbestemmelse i 2006/2007, havner under landsgjennomsnittet de to neste skoleårene. Motsatt er tendensen når det gjelder karriereveiledning, der vi kan se en stigende kurve og der kommunen i 2008/2009 scorer noe over landsgjennomsnittet. Skolen har ligget under landsgjennomsnittet de siste to årene når det gjelder hvordan fysisk læringsmiljø oppfattes. Fra å ligge over landsgjennomsnittet når det gjelder hvor mange som føler seg mobbet, hadde skolen forrige skoleår mindre mobbing enn landsgjennomsnittet. På elevdemokrati ligger skolen under landsgjennomsnittet alle tre år. Når det gjelder trivsel ligger kommunen på landsgjennomsnittet i 2006/2007 og 2008/2009, mens det var en liten nedgang skoleåret mellom disse. Når det gjelder motivasjon har skolen ligget på landsgjennomsnittet i 2006/2007 og 2007/2008, mens de det neste skoleåret ligger 0,2 under. Også på ungdomstrinnet scorer kommunen høyere enn landsgjennomsnittet når det gjelder faglig veiledning i 2006/2007 og 2008/2009, mens de i 2007/2008 lå litt under.

3.3.3 Strukturkvalitet

Visjoner og mål

Det finnes lite av felles visjoner og mål for alle fire skolene i Sauherad på kommunens hjemmeside. Hvis vi går inn på den enkelt skoles hjemmeside, kan vi se at det ved Nordagutu skole og barnehage er det linker til diverse planer som trivselsplan, kulturformidlingsplan som beskriver hovedmomenter og aktiviteter. På hjemmesiden til Hjuksebø skole og barnehage kan vi lese følgende:

Det er tre ting som er viktigere enn alle de andre tingene, og det er at barna på Hjuksebø lærer fagene, erfarer fellesskapet og utvikles mot å bli hele mennesker.

Derfor er vi enige om at arbeidet vårt skal bygge på verdiene Ansvarlighet, Trygghet, Respekt og Entusiasme.

Derfor er vi enige om at visjonen Kunnskap åpner dører skal styre oss i hverdagen.

Derfor tar vi bort alle de unødvendige tingene og legger til rette for at barna på Hjuksebø får gode muligheter til å velge seg et godt liv.

Ser vi på hjemmesiden til Gvarv barneskole/Sauherad ungdomsskole, gis dette budskapet til elevene:

Som elev vil vi gjerne at du skal trivast i samarbeid med dei andre elevane og skolen sitt personale. Det er også viktig at du deltek positivt i skolearbeidet og tar til deg viktige kunnskapar, dugleikar og haldningar.

Skolen vår er den største i kommunen, men likevel ikkje større enn at kvar enkelt av oss er viktige for fellesskapet.

Det kan være mange grunner til at hjemmesidene ikke er mer utbygget enn de er. Samtidig kan det å si noe om skolens overordnede mål og visjoner være en fin måte å presentere hva skolen står for, da det blir mer og mer vanlig at foreldre, lærere som ønsker å søke stilling og andre interesserte går inn på skolens hjemmeside for å få opplysninger.

Under intervjuene ga lærere og rektorer ved alle skolene uttrykk for at de var opp-tatt av å implementere Kunnskapsløftet og hvordan en kunne arbeide med kompetansemål og læringsmål i undervisningen.

System for skolebasert vurdering

Det er forventet at kommuner skal ha et system for skolebasert vurdering. Rammen for et kommunalt system for skolevurdering bygger på Opplæringsloven med forskrifter og det nasjonale systemet for kvalitetsvurdering, samt nasjonale og lokale planer.

I Opplæringsloven § 2-2 kan vi lese at skoleeieren skal medvirke til å etablere administrative system og å innhente statistiske og andre opplysninger som trengs for å vurdere tilstanden og utviklingen innenfor opplæringen.

I § 2-1 legges det føringer på den enkelte skole om å

jamleg vurdere i kva grad organiseringa, tilrettelegginga og gjennomføringa av opplæringa medverkar til å nå dei måla som er fastsette i Læreplanverket for Kunnskapsløftet. Skoleeigaren har an-

svaret for å sjå til at vurderinga blir gjennomført etter føresetnadene.

I vurdering av virksomheten inngår følgende momenter:

- selvvurdering foretatt på skolen
- skolens planverk
- dokumentasjoner fra kartlegginger og undersøkelser
- ekstern vurdering

Det som kom tydelig fram under intervjuene, var at skolene hadde dokumentasjon på elevprestasjoner gjennom nasjonale prøver og andre prøver og tester. Der det er felles maler for hjelpemidler som arbeidsplaner, elevsamtaler og lignende, vil det styrke det kollektive elementet i skolene.

Vi sendte en forespørsel til rektorene om hvordan vurdering av virksomheten foregikk. Resultatene fra denne forespørselen viser at de fire skolene har rutiner og metoder for skolebasert vurdering, men at oppleggene er ganske ulike, dvs. at det benyttes ulik litteratur og metoder i vurderingen. De fire rektorene samarbeider når det gjelder utarbeiding av maler til bruk blant ved spesialundervisning, men har altså ikke noe samarbeid når det gjelder hvordan virksomheten vurderes.

Som skoleeier i en såpass liten kommune som Sauherad ville det sannsynligvis være hensiktsmessig å utvikle et felles opplegg for skolebasert vurdering. Utviklingen når det gjelder kvalitetsvurdering i grunnopplæringen viser et betydelig fravær av sammenstilt og systematisert informasjon og data om opplæringen, slik NOU 2002 beskriver. Ved å ha et fellessystem og felles vurderingsverktøy ville skoleeier ha et bedre grunnlag for å sette inn tiltak i tide og følge opp den skolebasert vurderingen. Det ville også gjøre det lettere å følge opp med felles kompetanseutviklingsplaner for hele kommunen.

Kompetanse

Slik rektorene ser det, er skolenes formelle kompetanse bra med unntak av at noen skoler mangler formell kompetanse i praktiske estetiske fag. En grunn til at det er god kompetanse blant lærerne, er at Sauherad ligger mellom Bø og Notodden hvor Høgskolen i Telemark har avdelinger. Det tilsier at det er god pågang på kvalifiserte søkere i grunnskolene. Som det understrekes i intervjuene, må rektor hele tiden være observant i forhold til endringer i personalet ved for eksempel at noen går av med pensjon eller flytter.

- *Kommunen ligger midt mellom Notodden og Bø med masse kvalifiserte folk. Det er ikke noe problem å skaffe kvalifiserte folk.*
- *Veldig mange lærere har stor faglig og pedagogisk integritet og er dyktige. (Sitat fra foreldre)*
- *Skolen er opptatt av lærernes faglige nivå, og de er flinke til å velge ut. (Sitat fra foreldre)*

Lærere selv gir uttrykk for at de får brukt sin kompetanse i den undervisningsstillingene de har. De som har spesialpedagogisk utdanning mener at denne fordypningen er svært verdifull for arbeidet i grunnskolen, uansett hvilket skolefag du underviser i. En skole sier at de benytter kollegaveiledning og har gode erfaringer med det, også med tanke på skolebasert vurdering. Et tema som har relevans for skolens evne til å utvikle seg, er i hvilken grad det er en kultur blant lærerne for å samarbeide, dele informasjon og diskutere hvordan arbeidsmåtene kan forbedres.

Lærere har opplevelsen av at det tidligere har vært mange etter- og videreutdanningstilbud som det har vært mulig å melde seg på. Rektorene har også oppmuntret og støttet de som har ønsket å utvikle sin kompetanse. På grunn av stram økonomi er det nå ikke mye rom for å melde seg på kurs, eventuelt ta videreutdanning med tilpasninger i stillingen. Dette oppleves som beklagelig da mange områder i Kunnskapsløftet er krevende å sette seg inn i. Eksempler som nevnes her er elevvurdering, kjennetegn på måloppnåelse og elevmedvirkning i vurderingen.

- *To lærere ønsker seg videreutdanning hos oss, men det stopper på kommunens økonomi. Enda det har vært gjort vedtak tre ganger om at kommunen skulle følge dette opp. Vi i ledelsen er veldig positive til kompetanseheving.*
- *Det var bra før, men nå er det unntakstilstand.*
- *Ledelsen er flinke til å snakke vår sak og oppfordrer oss til å søke.*
- *Det kan være vanskelig på små skoler, på grunn av tilgangen på vikarer.*

Fysiske rammevilkår

De fire skolene disponerer lokaler av ulik alder og kvalitet. Nordagutu skole og barnehage blir langt på vei beskrevet som ”optimalt” av oppvekstssenterets egne informanter. Det gjelder både inne- og utemiljø. Inntrykket fra besøket underbygger at Nordagutu skole er i god kvalitetsmessig stand. Skolen har også et godt utbygget uteområde med ballbaner, lekeområder og i tillegg en beliggenhet praktisk talt i skogen. Elevene som ble intervjuet mente at ”det er så mye å gjøre her”.

Elevtallet hadde de siste årene gått ned, noe som gjør at det blir mindre press på rommene. Lærere som husker tilbake til tider med opp mot dobbelt så mange elever, mener at det da var overfylt.

Informantene ved Hjuksebø var også i hovedsak fornøyd med bygningene og uteområdet de disponerte. Skolen har en arkitektur som ikke minner så mye om tradisjonell skolebygg og som virker gjennomtenkt og estetisk tiltalende. Uteområdet rundt skolen er ikke så stort (det som er avgrenset), men også her er nærheten til skogen en positiv kvalitet, slik lærere og elever ser det. Sammen med barnehagen er dessuten skolen i gang med å utvikle ”Huldresletta” som inngår i prosjektet ØKO-løft i kommunen.

Akkerhaugen har en del bygningsmessige utfordringer. Særlig peker både elever og foreldre på dårlige sanitære forhold. Under intervjuet med foreldre kom det blant annet fram at deres barn nektet å gå på toalettet på skolen. Slike forhold er uholdbare, mente de. Ellers ga de uttrykk for at skolen hadde mange muligheter utendørs, og at idrettshallen som var blitt bygget på dugnad, var et kvalitetsløft for området.

På Gvarv barneskole holder de fire første årstrinnene til i et skolebygg av god kvalitet (tidligere Nes skole). Både lærere og elever ga uttrykk for at de var fornøyd med ute- og inneområdet. 5. til 7. trinn har undervisningslokaler i samme bygg som ungdomstrinnet. Elever både fra disse trinnene og ungdomstrinnet (Sauherad ungdomsskole) klaget over dårlig ventilasjon i klasserommene og små muligheter for å lufte da vinduer ikke lar seg åpne. Elever på ungdomstrinnet mener dessuten at det var for trangt, og at det igjen fører til ekstra uro og ”knuffing” dem imellom.

- *Du kan ta på veggene, så detter den nesten sammen*
- *Det er ikke ventilasjon her*
- *Uteområdet er lite. Det er ingenting å gjøre her. Bingen får vi bruke ett friminutt om dagen. Fotballbanen får vi ikke lov til å bruke lenger.*
- *Lyset er dårlig i klasserommene, og det er veldig trangt.*

Bruken av enkeltvedtak

Skolevurderingsutvalget i kommunen var opptatt av at det ser ut til at skolene har høyt forbruk av enkeltvedtak, og da særlig enkeltvedtak for å gi spesialundervisning.

I visse tilfeller kan spesialundervisning være nødvendig for å oppfylle plikten til å gi tilpasset opplæring. Det vil dreie seg om spesialundervisning dersom det er nødvendig å gjøre vesentlig avvik fra læreplanverket. Retten til spesialundervisning (§5 -1) skal avgjøres etter en sakkyndig vurdering av PPT. Det som både lærere og noen av rektorene understreket i intervjuet, var at så lenge foresatte kan kreve at skolen gjør undersøkelser, så er de pliktige til å gå videre med saken. Det vil si at ”overforbruk” av enkeltvedtak ikke kan lastes lærere, da det er en sakkyndig vurdering av PPT som skal legges til grunn. Saken skal være godt utredet og tydelig angi hva slags opplæringstilbud eleven skal ha.

Slik det kommer fram i intervjuene, blir retten til spesialundervisning benyttet, både med bakgrunn i at foreldre tar initiativet til en utredning av deres barn, og ved at lærere mener at dette er den eneste måten å kunne gi elever den opplæringen de har krav på.

En annen type enkeltvedtak er at elever med et annet morsmål enn norsk og samisk har ifølge opplæringsloven § 2-8 rett til særskilt norskopplæring til de har tilstrekkelige ferdigheter i norsk til å følge den vanlige opplæringen i skolen. Slike enkeltvedtak er også utbredt da særlig på Gvarv/Sauherad som har flere minoritetsspråklige elever.

Oppsummering av kvaliteten i skolene

Opprinnelig ble kvalitet brukt i forbindelse med å kontrollere produkter i produksjonsvirksomheter, et mål som skulle være objektivt. Overført til skolen kan en se at strukturkvalitet til en viss grad har elementer i seg av objektiv kvalitet. Lærerne må ha en offentlig godkjent utdannelse for å kunne undervise, lovverket skal gi rammer for hva som skal læres, økonomi skal sikre bygninger utstyr osv. Rammene vil kunne si noe om faktiske egenskaper og objektiv kvalitet.

Rammene alene vil imidlertid ikke kunne fylle skolens mandat som er å gi elevene bedre kvalitet på det helhetlige læringsutbyttet. Samtidig fordres det romforhold og teknisk utstyr for å kunne svare til elevenes forventninger om varierte

undervisningsformer. Læreprosessen blir imidlertid aldri bedre enn lærerens evne til å sette i gang prosessene og elevenes forutsetninger for og vilje til å lære. Lærers formelle kompetanse er heller ikke nok, men den er et utgangspunktet for å svare til elevenes forventninger om faglige engasjement (Stormyr 2002).

Skolen kan skape rammer og kontrollere at lærersamarbeid foregår, at elevsamtaler og foreldresamarbeid gjennomføres, men ikke sikre at de er gode. Menneskenes opplevelse av om samarbeidet er godt, vil være subjektiv opplevd kvalitet. Kvalitet er noe som oppstår i krysningsfeltet mellom brukernes forventninger og institusjonenes ytelser.

Kvalitetsvurdering i skolen skal føre til bevaring og foredling av områder skolene er gode på og forbedring av områder som krever nytenkning og endring.

Hvis vi ser på resultat-kvalitet i skolene i Sauherad, ser vi at prestasjoner på nasjonale prøver ligger omkring gjennomsnittet for landet med noe bevegelse over og under. Det ser ut til at resultater både fra nasjonale prøver og andre prøver er en viktig rettesnor for arbeidet i skolene. Når resultater foreligger, tas disse opp til diskusjon på lærerteam eller i hele personalet og danner grunnlag for nye tiltak for å bedre resultatene. Flere informanter gir uttrykk for at de hadde ønsket et større trykk på læring både fra elevenes side og fra foreldrene.

Når det gjelder viktige prinsipper i Kunnskapsløftet, har skolene et klart forbedringspotensial. Eleven skal delta i sin egen opplæring på ulike måter og ha medbestemmelsesrett. I LK06 kan vi lese at *”elevmedvirkning innebærer deltakelse i beslutninger som gjelder egen og gruppens læring”* (s. 33). Det er forventet at elevene *”skal kunne delta i planlegging, gjennomføring og vurdering av opplæringen innenfor rammen av lov og forskrift herunder læreplanverket* (LK06: 33).

Slik det kommer fram i våre data, kan det virke som om yngre elever mener de har mer medbestemmelsesrett enn eldre elever. Det kan være ulike forklaringer på det. Eldre elever vil ofte være mer kritiske til skole og undervisning enn yngre. Men det kan også være slik at det ikke skjer noen utvidelse av elevers medvirkning fra de begynner og til de slutter i grunnskolen. Dette understøttes også av resultater fra Elevundersøkelser og andre undersøkelser som angår elevers opplevelse av medvirkning.

3.3.4 Skolen i nærmiljøet

I forbindelse med diskusjoner om skolestrukturer benyttes ofte begrepet nærmiljøskole. Nærmiljøskolen finnes både i byer og i rurale strøk. Begrepet tilsier at skolen ligger i barnas nærmiljø. Mange nærmiljøskoler er små og preget av aldersblandete grupper. Ofte blir det framhevet at en nærmiljøskole betyr mye for bygda eller grenda og det sosiale og kulturelle miljøet der (Melheim 2009).

I Sauherad kan alle fire skolene betegnes som nærmiljøskoler i større eller mindre grad. Skolene har også pedagogiske opplegg som er knyttet til nærmiljøet på ulikt vis. Uteområdet ved skolene er utvidet til nærliggende skog og naturområder og det er opprettet kontakt med for eksempel lokale bønder. Noen skoler har skolehager. Ved skolene finner vi idrettsanlegg og uteområder som benyttes av andre enn de som er brukere av skolen.

I intervjuundersøkelsen var det særlig brukere av de minste skolene, dvs. elever og foreldre, som trakk fram hva skolene betyr for grenda eller kretsen. I debatten i Sauherad er det for eksempel foreslått å legge ned Nordagutu skole. Det var tydelig at den lokale mobiliseringen var sterkest her.

Foreldreinformantene ved Nordagutu la vekt på at uten skolen ville det ikke komme nye innflyttere til dette området. Lokale arrangementer som 17. mai ville dø ut hvis skolen blir lagt ned, mente de. De la også vekt på Nordagutu var et oppvekstsentrum i ordets rette forstand hvor det var utstrakt samarbeid mellom barnehage og skole. Dette gjorde blant annet overgangen mellom barnehage og skole svært smidig. Lokal samfunnet hadde mistet butikken, så nå var det viktig å opprettholde barnehage og skole.

Foreldre var også engstelige for at elever på de første trinnene skulle busses for eksempel til Hjuksebø. De mente at det var dårlig sikkerhet på bussene, og at det også forgikk erting og plaging på skolebussen som ville være tøft for de små å oppleve.

Foreldreinformanter ved Akkerhaugen hvor det er foreslått å splitte barnetrinnet, mente det var uheldig å gjøre denne skolen til en "småskole" som de kalte det, dvs. 1-4 skole. Elevene har mange av fritidsaktivitetene sine ved skolen, og for foreldre med barn på ulike årstrinn blir det tungt å forholde seg til to ulike skoler

på barnetrinnet. Disse elevene må da bytte skole to ganger i løpet av grunnskolen – når de skal begynne i 5. og når de skal begynne i 8. klasse.

3.4 Resultater fra kvantitativ elevundersøkelse

Spørreundersøkelsen Telemarksforskning-Notodden gjennomførte var webbasert og gikk ut til alle elever på 7. og 10. trinn i Sauherad. Undersøkelsen omfatter spørsmål om vurdering, mål, egen læring, læringsmiljø og andre forhold ved egen skole, samt spørsmål om overgangen mellom barnetrinnet og ungdomstrinnet.

Vi har valgt å presentere noen resultater på områder som vi mener har et forbedringspotensial.

Tabell 30. Sosialt miljø

	helt uenig	litt uenig	litt enig	helt enig	N
Påstand	%	%	%	%	
Jeg trives og føler meg trygg på skolen	0,0 %	10,7 %	28,2 %	61,2 %	103
Jeg har mange venner på skolen	1,9 %	4,9 %	13,6 %	79,6 %	103
På min skole er elevene gode venner	2,0 %	19,6 %	46,1 %	32,4 %	102
Det er lite mobbing på skolen	8,8 %	30,4 %	40,2 %	20,6 %	102
Jeg vet hvilken lærer jeg kan gå til hvis jeg har problemer	6,8 %	11,7 %	19,4 %	62,1 %	103

Vi kan legge merke til at de fleste (nær 90 prosent av elevene) er litt eller helt enige i at de trives og føler seg trygge på skolen, og at ingen elever i Sauherad er helt uenige i det. Imidlertid er det kanskje verdt å merke seg at 10,7 prosent er litt uenige. Hvis vi filtrerer bort resultatene fra ungdomsskolen, så er tallet for elever som er litt uenige i at de trives nede i mellom fem og seks prosent. For ungdomsskolen er tallet mellom 16 og 17 prosent. Det kan altså se ut for at det er når elevene begynner på ungdomsskolen at de føler seg mindre trygge og trives mindre på skolen, selv om de fleste også på ungdomsskolen svarer at de trives.

Svarene på flere spørsmål tyder på at elevene på barnetrinnet trives bedre enn de på ungdomstrinnet. Så mange som 35 prosent av ungdomsskoleelevene er helt uenige eller litt uenige i at elevene på skolen er gode venner. 56 prosent av ungdomsskoleelevene, det vil si over halvparten, er helt eller litt uenige i at det er lite mobbing på skolen. På et åpent spørsmål til barnetrinns elevene om det er noe de

gruer seg til ved å begynne på ungdomstrinnet, svarer mange at de er redde for å bli mobbet.

- *Ja vis jeg blir mobba*
- *jeg gruer meg litt til å begynne der pga... Jeg ha snakket med noen som går der som sier det er utrolig dårlig miljø..... masse mobbing osv..*
- *nei, ikke akkurat, litt fordi det er ganske mange som blir mobbet. Og det er mange som blir banket opp!*

Flere av ungdomstrinnselevne nevner også mobbing og usikkerhet når de på et åpent spørsmål blir spurt om den største forskjellen på barnetrinnet og ungdomstrinnet:

- *den største forskjellen er at det er mye mere mobbing på ungdomsskolen en det det var på barneskolen, utrolig nok. skulle nesten trudd at folk hadde blitt for gamle til slikt når du er i fjortis krise*
- *Mer å gjøre, nye mennesker/ venner og et større miljø, men ikke så mye bedre. litt mer usikkert på ungdomsskolen*

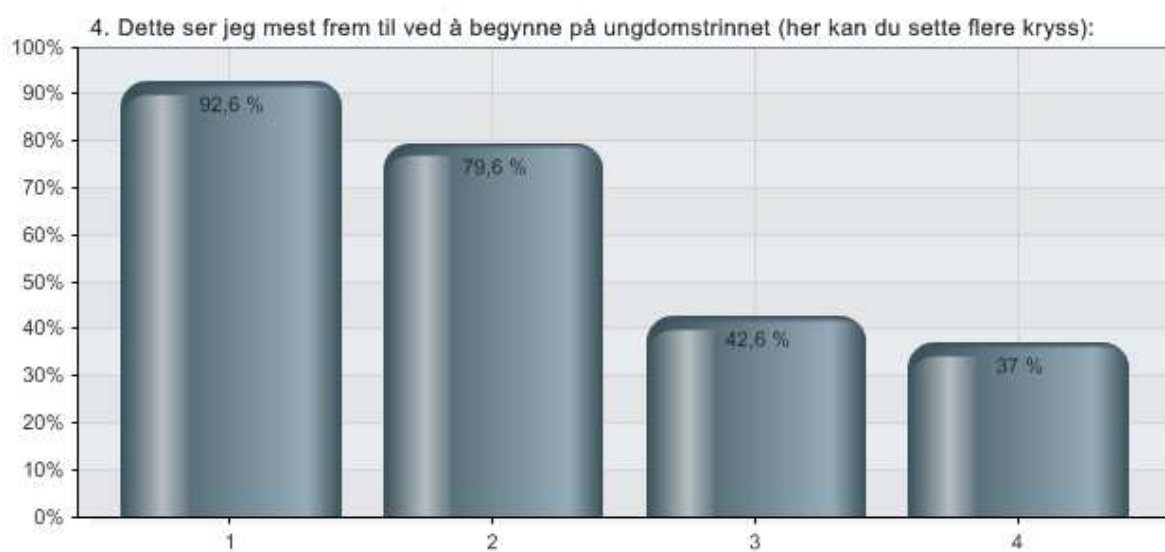
Når det er sagt, skal vi ikke svartmale den sosiale situasjonen på ungdomsskolen. Når vi ser på påstandene under, som bare 10. klassingene har svart på, så kommer det fram at 89,8 prosent mener de fikk flere venner da de begynte på ungdomsskolen, og at 97,9 prosent mener det var positivt å få nye klassekamerater på ungdomstrinnet.

Tabell 31. Overgang til ungdomstrinnet

	helt uenig	litt uenig	litt enig	helt enig	N
Påstand	%	%	%	%	
Jeg får større faglige utfordringer på ungdomstrinnet enn på barnetrinnet	2,0 %	4,1 %	32,7 %	61,2 %	49
Jeg fikk flere venner da jeg begynte på ungdomstrinnet	0,0 %	10,2 %	14,3 %	75,5 %	49
Jeg synes det var positivt å få nye klassekamerater på ungdomstrinnet	0,0 %	2,1 %	25,0 %	72,9 %	48
Jeg opplever det som positivt å få karakterer i skolefagene	8,2 %	16,3 %	32,7 %	42,9 %	49
Karakterene gjør at jeg arbeider mer med fag	8,2 %	18,4 %	38,8 %	34,7 %	49

Når det gjelder hva elevene fra barnetrinnet gleder seg til når det gjelder å begynne på ungdomsskolen, merker det å få nye venner (92,6 % litt enig og helt enig) og å få flere klassekamerater (79,6 % litt enig og helt enig) seg ut.

Figur 11. Forventninger til ungdomstrinnet

Figur 1: 1 – å få nye venner, 2 – å få flere klassekamerater, 3 – å få nye faglige utfordringer, 4 – å få nye lærere

Tabell 32. Elevmedvirkning

	helt uenig	litt uenig	litt enig	helt enig	N
Navn	%	%	%	%	
Elevrådet arbeider bra og er med på å bestemme ved vår skole	8,7 %	22,3 %	38,8 %	30,1 %	103
Sammen med læreren finner jeg oppgaver som passer for meg	27,5 %	22,5 %	33,3 %	16,7 %	102
Vi elever deltar i planleggingen av det vi skal arbeide med	34,7 %	28,7 %	33,7 %	3,0 %	101
Jeg er med på å sette egne læringsmål	25,5 %	31,4 %	36,3 %	6,9 %	102
Vi får være med på å bestemme hvilke arbeidsmåter vi skal bruke	24,5 %	20,6 %	47,1 %	7,8 %	102

Noe vi gjennom Elevundersøkelsen og intervjuer har sett at skolene i Sauherad kan ha et forbedringspotensial på, er elevmedvirkning. I skjemaet over er påstander tilknyttet elevmedbestemmelse og elevmedvirkning samlet.

Mange, 68,9 prosent av elevene, mener at elevrådet gjør en god jobb og får være med på å bestemme. Men 63,4 prosent er helt eller litt uenige i at de får være med å planlegge det de skal arbeide med. 56,9 prosent er helt eller litt uenige i at de får være med på å sette egne læringsmål. Halvparten er litt eller helt uenige i at de sammen med læreren får velge ut oppgaver som passer for dem, og 45,1 prosent er helt eller litt uenige i at de har innflytelse på hvilke arbeidsmåter de får bruke.

Som vi har påpekt tidligere, kan elevmedvirkning ha ulik betydning, og elever og lærere kan forstå det ulikt. Likevel er det viktig å ta tak i disse resultatene og undersøke nærmere ved hver enkelt skole hvordan en kan forbedre elevmedvirkning slik Kunnskapsløftet legger opp til.

Tabell 33. Fysiske rammebetingelser

	helt uenig	litt uenig	litt enig	helt enig	N
Navn	%	%	%	%	
Vi har gode klasserom og arbeidsplasser på min skole	30,1 %	30,1 %	25,2 %	14,6 %	103
Jeg er fornøyd med spesialrommene (rom for kroppsøving, kunst og håndverk, musikk m.m.)	15,5 %	30,1 %	36,9 %	17,5 %	103
Utenfor skolen er det god plass til lek, ballspill og andre aktiviteter	9,7 %	22,3 %	35,0 %	33,0 %	103

Når det gjelder fysiske rammebetingelser, kan vi se at mange av elevene som har svart på undersøkelsen kunne tenke seg bedre skolebygningene. 60,2 prosent er ikke fornøyd med klasserom og arbeidsplasser, 45,6 prosent synes ikke at spesialrommene er gode nok og 32 prosent er ikke fornøyd med uteområdet.

Ved å filtrere ut svarene fra de enkelte skolene, peker det seg ut at 80,5 prosent av elevene på mellomtrinnet på Gvarv svarer at de ikke er fornøyd med klasserommene og arbeidsplassene sine. Tilsvarende mener 67 prosent av ungdomsskoleelevene (som deler bygning med mellomtrinnet) det samme. Elevene fra ungdomstrinnet på Gvarv er også mest misfornøyd med uteområdet (44,9 prosent). Til sammenlikning er 27,2 prosent av elevene på Hjuksebø litt eller helt uenige i at de har gode klasserom og arbeidsplasser. På Hjuksebø er 18,2 prosent litt uenige i at det er god plass utenfor skolen til lek, ballspill og andre aktiviteter (ingen er helt uenige i dette). Resultatene fra Akkerhaugen er ikke tatt med i denne sammenlikningen, da det kun var fem respondenter fra denne skolen.

4. KONSEKVENSER AV ENDRINGER

4.1 Økonomiske konsekvenser

Som vi har pekt på i kapittel 3.2.6, er det vanskelig med flere småskoler å opprettholde dagens skolestruktur med fortsatt reduserte barnetall. Framskrivningene foran viser at kommunen kan forvente en reduksjon i aldersgruppen 6-15 år også de neste årene. Fortsatt reduksjon i tallet på elever gjør at kommunen stadig må ta midler fra andre sektorer for å opprettholde kvaliteten i skolen. Vi har derfor foreslått 5 alternativer:

	Beregnet innsparingspotensiale ved uendret kostnadsnivå pr elev i ny sammenslått enhet (1000 kr)	Beregnet innsparingspotensiale ved 10 prosent lavere kostnader pr elev i ny sammenslått enhet (1000 kr)	Ytterligere innsparingspotensiale
	Kol. 1.	Kol. 2.	Kol. 3.
Alternativ 1. Elevene fra Nordagutu overføres til Hjuksebø. Nordagutu legges ned.	829	1 594	Hele Nordagutu skole kan benyttes til barnehageformål
Alternativ 2. Alle mellomtrinn (Akkerhaugen og Hjuksebø) overføres til Gvarv.	724	2 638	Deler av Akkerhaugen skole kan benyttes til barnehageformål
Alternativ 3. Mellomtrinnet ved Akkerhaugen overføres til Gvarv. Nordagutu legges ned.	1 224	3 534	Deler av Akkerhaugen skole og hele Nordagutu skole kan benyttes til barnehageformål
Alternativ 4. Elevene fra Akkerhaugen overføres til Gvarv. Akkerhaugen og Nordagutu legges ned.	1 584	4 110	Hele Akkerhaugen og Nordagutu skole kan benyttes til barnehageformål
Alternativ 5. Identisk med alternativ 4 – men 1.-4. trinn overføres til Hjuksebø. Akkerhaugen og Nordagutu legges ned	1 391	4 520	Hele Akkerhaugen og Nordagutu skole kan benyttes til barnehageformål

De strukturelle tilpasningene som her er foreslått, gir en årlig gevinst fra 1,5 mill kr til 4,5 mill kr. I tillegg kommer innsparingene knyttet til eksisterende bygg og kapasitetsutnyttelse.

4.2 Pedagogiske konsekvenser

I forslag til strukturendringer i Sauherad kommune er alternativene som foreslås i å lage større enheter, enten ved å slå sammen skoler eller ved å flytte årstrinn fra en skole til en annen.

Sauherad kommune kan også velge å beholde dagens skolestruktur slik den er, men den økonomiske situasjonen tilsier slik vi ser det, at det vil gå mot strukturendring. Ved å ta bort årskull eller legge ned en skole er det visse prosedyrer som bør følges. Landslaget for nærmiljøskolen (LUFSS) har laget en oversikt over forvaltningsregler som gjelder når en kommune ønsker å foreta slike strukturendringer (se vedlegg).

Flytting av mellomtrinnet

Flere av alternativene vi har skissert går på å dele en barneskole og flytte mellomtrinnet (5. – 7. årstrinn) til en annen skole. Det gjelder alternativene 2 og 3. Kommunen har allerede erfaringer med en slik løsning, da det i dagens skolestruktur er slik at elever fra Nordagutu skolekrets går på Hjuksebø skole fra og med 5. årstrinn. Slik får en 1-4-skoler.

I Læreplanverket for den ti-årige grunnskolen, L97, var grunnskolen inndelt i tre trinn – småskoletrinnet (1-4), mellomtrinnet (5-7) og ungdomstrinnet (8-10). Da Kunnskapsløftet kom i 2006, skjedde det en endring i den trinninndelingen. Nå snakkes det kun om barnetrinn og ungdomstrinn. I LK06 kan vi lese:

Timene fordeles på barnetrinn og ungdomstrinn og ikke på småskole, mellomtrinn og ungdomstrinn. (s. 16)

Videre ser vi i planen at skolene da står friere til å flytte timer mellom trinnene. Det å se hele barnetrinnet på denne måten, kan bli vanskelig når en deler en barneskole i to.

Det å lage skoler med bare de fire første årstrinnene er slik sett ikke i samsvar med Kunnskapsløftet. Det gir heller ikke det faglige og varierte kompetansefellesskapet som er nødvendig i dagens skole. Lærerutdanning blir også endret fra 2010. Fra høsten 2010 utdanner lærere seg til grunnskolelærere (ikke allmennlærere). Vi får nå en spesialisering i lærerkompetanse hvor studentene skal velge mellom enten å bli lærere for 1. - 7. årstrinn eller for 5.- 10. trinn i grunnskolen, noe som underbygger anbefalinger om å beholde hele barnetrinnet på en skole.

Hvis Sauherad kommune likevel velger å dele barnetrinnet, bør lærere inngå i et langt mer forpliktende faglig samarbeid enn det som er situasjonen i dag.

Hva vet vi om små og store enheter?

I alternativene som foreslås vil antall elever ved en skole og på årstrinnene øke. Vi kan ikke vise til forskning som er entydig i forhold til kvaliteten i små og store skoler, eller hva som gir best opplæring. Ifølge Sollien som har sett på metastudier og andre studier angående sammenhengen mellom skolestørrelse og kvalitet både nasjonalt og internasjonalt, viser det seg at stor skolestørrelse er bedre i forhold til å nå noen av skolens mål, mens mindre skoler er bedre med hensyn til å oppnå andre av skolens mål:

- Jo større skolen er, jo bedre blir elevenes faglige resultater og tilstedeværelse på skolen
- Samtidig er det en tendens til at elevene føler seg mindre knyttet til de større skolene.
- Det er relativt få studier som undersøker sammenhengen mellom skolestørrelse og læreres oppfatninger av skolemiljøet, men i studiene som finnes er det en tendens til at lærere følte noe mindre tilfredshet med læringsmiljøet i de større skolene enn i de mindre skolene.
- Det var vanskelig å se noen systematiske sammenhenger mellom størrelse og den sosiale kompetansen til elevene.
- Kostnader per elev blir redusert med økt skolestørrelse.

Mye tyder altså på at *elevprestasjoner* er høyere på større enn på små skoler. Det er vanskelig å vite hva årsaken til dette er. Det kan være at det er større bredde i fagkompetansen hos lærerne, at læringstrykket øker i større elevgrupper, eller at det er foreldrenes sosio-økonomiske bakgrunn som spiller inn. Flere av vår informanter peket på at elevgruppene kunne bli for små ved enkelte skoler, og at dette igjen påvirket læringsmiljøet. Ved en sammenslåing vil ikke elevprestasjoner uten videre forbedres. Det vil kreve stor innsats både av brukere og ansatte å skape et godt og inkluderende læringsmiljø.

En undersøkelse om *elevatferd* fra 1998 viser at det ifølge lærere var færre atferdsproblemer av alle typer i små klasser, og det betød færre enn 15 elever. Tendensen var den samme på barne- og ungdomstrinnet og ble ikke påvirket av størrelsen på skolene som disse klassene tilhørte (Ogden 1998). En tolkning av dette

resultatet er at den indre organiseringen av elevgrupper har mer å si enn størrelsen på hele skolen. Et annet resultat fra denne undersøkelsen var at lærere som arbeidet ved skoler som hadde klare prosedyrer for å håndtere elever som bryter reglene, rapporterte færre atferdsproblemer enn lærere ved skoler som ikke hadde slike regler.

I våre endringsforslag, er Nordagutu skole foreslått nedlagt i alternativ 1, 3, 4 og 5. I alternativ 4 og 5 foreslås det at både Nordagutu og Akkerhaugen skole legges ned. En skolenedleggelse kan oppleves dramatisk for brukere av skolen, men samtidig er det grunn til å stille spørsmål ved kvaliteten på læringsmiljøet hvis en skole blir for liten.

I vår undersøkelse kom det fram at både elever og foreldre særlig på Nordagutu har en sterk tilknytning til skolen. Det pedagogiske miljøet virket velorganisert, og rektor og lærere legger stor vekt på å gi elevene tilpasset undervisning. De mener at med få elever har de store sjanser til å lykkes. Nærheten til skolen ble framhevet som en kvalitet, og lokalmiljøet benyttes som en pedagogisk ressurs.

Intervjudataene viser at flere lærere i Sauherad ønsker seg et større fagmiljø, og at de skulle ønske at lærerne ansatt i Sauherad kommune kunne bli sett på som ett kollegium.

En føler litt på at i stedet for at Sauherad kommune kunne vært en kollegagruppe, så er det sånn kamp hele tida. Og det er jeg, unnskyld uttrykket, drittlei av. For det burde vært sånn at vi kunne lært av hverandre og dra nytte av hverandre.

Dette er slik vi ser det noe som det kan arbeides med på skoleeiernivå. På større enheter vil det være flere lærere, og dermed også et større fagmiljø. I lokalavisa Østlandsposten 09.01.10 hevder Peder Haug som har gjort mange og omfattende studier av utdanning og skolepolitikk, at kommuner bør lage større enheter av skolene, der det er praktisk mulig. Det vil styrke pedagogikken og kvaliteten i tilbudet tjene på ut fra dagens store krav både faglig og pedagogisk. Disse kravene er så omfattende at det på lang sikt er umulig for små skoler med et lite personale å oppfylle den kompetansen og det pedagogiske utviklingsarbeidet som trengs. Hovedargumentet er at større enheter har bedre vilkår for kvalitet over tid enn små enheter. Store skoler er mer robuste.

4.3 Sosiale og kulturelle konsekvenser

Det er flere av våre informanter som peker på betydningen som en grendeskole har for lokalsamfunnet. I Sauherad gjelder det i særlig grad Nordagutu oppvekstsenter.

I argumentasjonen for å beholde små grendeskoler blir det pekt på spesielle kvaliteter ved sosialisering i *aldersblandede grupper* (Kvalsund 1994). De små lærer av de store, og de store lærer å ta ansvar for de små. Lærere som underviser i fådelt skoler, uttrykker ofte en positiv holdning til aldersblanding som læringsressurs (Berg-Olsen 2008). Dette gjelder først og fremst det sosiale aspektet, men også gevinsten i at eldre elever kan lære opp dem som er yngre. Lærere i Berg-Olsens undersøkelse understreket nettopp *omsorgsaspektet* som utvikles i denne relasjonen, og at ansvar for andres læring er et positivt trekk ved denne type læring. De pekte også på at de eldre spilte en viktig rolle i overføring av tradisjoner og lokale verdier. Samtidig vet vi at små sosiale miljøer er sårbare hvis det oppstår konflikter og uvennskap. Det kan også være tungt å være ”annerledes” i en liten gruppe hvis gruppa er preget av homogenitet.

Andre perspektiver på sosial utvikling viser til betydningen av *jevnaalderssosialiseringen* (Frønes 1994). I teorien om jevnalderssosialisering legges det vekt på sosiale forhold og de personene som er viktige for sosialiseringprosessen. Signifikante andre som legger grunnlaget for barnets forståelse av verden er ikke bare kulturbærere, men også ”interaksjonspartnere”. Ifølge Frønes gir likheten i kjennetegn og posisjon i jevnaldergruppa en særegen posisjon i forhold til sosial sammenlikning. Det finnes et særegent kommunikativt fellesskap mellom barn. For eksempel vil ikke en sjuåring få samme respons hos en tiåring som hos en annen sjuåring. Slik likhet er viktig i utvikling av vennskap og sosiale bånd.

I større skoler vil mangfoldet i jevnaldregruppa være større, og elevene har flere valgmuligheter for å etablere vennskap og sosial tilhørighet. Det betyr ikke at positive elevmiljøer utvikles automatisk ved sammenslåinger av skoler. Arbeidet med å skape et positivt sosialt miljø ved for eksempel sammenslåing av skoler, bør planlegges i god tid av de ansatte og involvere både elever og foreldre.

Skolen har store betydning for lokalsamfunnet slik flere av våre informanter har framhevet. De mener at ved en skolenedleggelse vil mye av aktivitetene i grenda

dø ut. Erfaringene med skolenedleggelse i andre kommuner er ulike. Hva en skolenedleggelse betyr for lokalsamfunnet, er ofte avhengig av hvor ”robust” lokalsamfunnet er og hvor mye det er av kulturelle og sosiale aktiviteter som vil fortsette, uavhengig om skolen er der eller ikke. Aasbrenn (1990) skriver om ”forarmede uttynningssamfunn”. Det er samfunn som er preget av uttynnet arbeidsmarked og svak økonomi, befolkningsmessig uttynning og uttynning av det sosiale miljøet. I tillegg ligger de i områder med problemer med tilgjengelighet til service, kultur og arbeid. En skolenedleggelse kan da få store konsekvenser. Samtidig er det vanskelig for en skole å bestå hvis alt omkring forsvinner.

Solstad (2000) peker på at et lokalsamfunn må være tilstrekkelig sjølbergende økonomisk og integrert sosialt, for å fremme entreprenørskap og ha en samfunnsaktiv skole. Nedleggingstruede skoler ligger ofte i små lokalsamfunn som befinner seg på et kritisk punkt i utviklingen. Rurale skoler produserer mer enn et standardprodukt, som en minimumsundervisning. Skolebygninger rommer også andre lokalsamfunnsaktiviteter (Løvik 1992).

Når det gjelder skolens betydning for bygda, er det her ulike funn å vise til. Småbarnsforeldre nevner ofte barnehage og skole som de viktigste kommunale tjenestetilbudene (Pettersen 2002). Flere undersøkelser tyder på at småbarnsforeldre mener at barnehage- og skoletilbudet er de viktigste tjenestene en kommune kan tilby hvis de overveier å flytte til et nytt sted. Hvis Sauherad kommune ønsker større befolkningsøkning for eksempel i området rundt Nordagutu oppvekstsenter og Akkerhaugen skole, er det sannsynlig lite hensiktsmessig å legge ned skolene da nye beboere med barn vil undersøke hva som finnes av barnehager og skoler i området. Samtidig er ikke avstandene i Sauherad kommune svært store, og folk er mer mobile i dag enn bare for noen tiår tilbake. I andre undersøkelser (bl.a. Streitlien 2009) viser deg seg at foreldre er svært opptatt av *kvaliteten* i barnehage- og skoletilbudet i en kommune. Slik sett er ikke nærheten til skolen det aller viktigste for dem.

4.4 Reisevei

For elever i Sauherad kommune vil ikke endringer av skolestrukturen bety reisetid utover det som er akseptabelt etter sentrale retningslinjer. I NOU 1995:18 omtales

retten til skoleskyss. Her henviser en til daværende Kirke- og undervisningsdepartementets veiledning i heftet N-4/85 om anbefalt tidsbruk til reise og ventetid ved skoleskyss. Det daværende Kirke- og undervisningsdepartementet (nåværende Kunnskapsdepartementet) satte opp disse retningslinjene.

Ved praktiseringen av grunnskoleloven har Kirke- og undervisningsdepartementet anbefalt følgende når det gjelder "akseptabel" tid underveis (reisetid + gangtid + ventetid én vei):

For 1.-3. klasse: inntil 45 minutter

For 4.-6. klasse: inntil 60 minutter

For 7.-9. klasse: inntil 75 minutter

I en uttalelse mener Barneombudet at det er grunn til å stille spørsmål om denne anbefaling er i overkant av hva som er barnets beste. Avgjørende vil være vegens standard, og kvaliteten og servicenivået på skolebussen. Reisetid som overstiger de anbefalte normene vil vanskelig være i tråd med barnets beste, særlig for de yngste elevene.

I vurderingen av strukturendringer bør det tas hensyn til elevenes reisetid, samt hvordan endringer vil påvirke familielivet til de som blir berørt. Det kan for eksempel være at plassering av SFO gjør det vanskelig for foreldre å kombinere arbeid og henting og bringing av barn i SFO. En skolenedleggelse vil vanligvis også få konsekvenser for organiserte fritidsaktiviteter for barn og unge, noe som også kan påvirke om en barnefamilie ønsker å fortsette å bo i ei grend/bygd uten skole.

Foreldre vi intervjuet stilte seg kritiske til sikkerheten for elevene på skolebussene. De mente også det var vanskelig å kontrollere om det forekom mobbing og plaging på bussene.

4.5 Kapasitet i eksisterende skolebygg

Telemarksforskning-Notodden har ikke innhentet ekstern ekspertise for å vurdere kvaliteten på kommunens skolebygg, da dette ligger utenfor prosjektets mandat. Standarden på bygningene er dermed vurdert på grunnlag av uttalelser fra informanter og hva vi har sett ved skolebesøk. Det er heller ikke innhentet ekspertise på hvorvidt arealene er hensiktsmessige i forhold til bruk/behov. Ved mulige sammenslåinger er det viktig å vurdere om det er plass til flere elever ved de skolene

som er tiltenkt å motta elever fra andre skolekretser. Vi sendte ut en forespørsel til rektorene der vi ba om deres vurdering. Vi har fått svar angående areal, og ikke bygningenes tekniske stand. I våre intervjuer kom det imidlertid fram opplysninger om mangler ved de eldste skolebygningene.

Da Hjuksebø skole ble bygget, ble den bygget som en firedelt skole med fire klasserom, ett rom for bibliotek, tre grupperom og to spesialrom for de praktisk-estetiske fagene. Ett av spesialrommene og biblioteket trenger bygningsmessige endringer om de skal brukes som vanlige klasserom. Klasserommene, biblioteket og spesialrommene er bygget for å passe et antall av 24 elever i hvert rom. Hvis man forutsetter at de disse rommene kan brukes som permanente klasserom har Hjuksebø skole i følge rektor følgende kapasitet:

Tabell 34 Ledig kapasitet ved Hjuksebø skole

Hjuksebø skole	Ledig kapasitet
1. trinn	17
2. trinn	17
3. trinn	18
4. trinn	17
5. trinn	14
6. trinn	9
7. trinn	10

Rektor på Gvarv skole/Sauherad ungdomsskole svarer at det på mellomtrinnet er seks vanlige klasserom på 55-56 m², og tror det kan være plass til omtrent 28 nye elever her. Imidlertid har vi ut fra intervjuer og spørreundersøkelsen forstått at det er på mellomtrinnet og ungdomstrinnet på Gvarv det er mest misnøye med lokalene slik de er. Informantene kan fortelle om manglende ventilasjon, dårlige sanitæranlegg og trangt uteområde. I Opplæringsloven, kapittel 9a-2 står det:

Det fysiske miljøet i skolen skal vere i samsvar med dei faglege normene som fagmyndighetene til kvar tid anbefaler. Dersom enkelte miljøtilhøve avvik frå desse normene, må skolen kunne dokumentere at miljøet likevel har tilfredsstillande verknad for helsa, trivselen og læringa av elevane.

Godt inneklima er en viktig forutsetning for god helse, læringsmiljø og trivsel i skolen, både for elevene og de ansatte.

På småskolen på Gvarv er det fem vanlige klasserom som har en del fastmontert utstyr, derfor er det plass til maksimalt 25 elever i hvert rom. I tillegg er der to små klasserom med plass til omtrent 10 – 12 elever. SFO-rommet ved skolen er også i daglig bruk som klasserom. Rektor mener dette rommet ikke er ideelt, men at det har plass til omtrent 20 elever.

Rektor på Nordagutu kan fortelle at det tidligere har vært rundt 40 elever på skolen. Nordagutu er en fådelt skole. En klasse med to klassetrinn må ikke overstige 24 elever. Da må klassene deles, noe som vil føre til høyere kostnader. Til høsten vil skolen kunne ta inn 19 elever (dette gjelder altså elever i 1.-4.klasse, under forutsetning av at det ikke blir klassesdeling).

Rektor ved Akkerhaugen informerte i intervju om at skolen kunne hatt større klasser. Imidlertid melder foreldre ved skolen om dårlige sanitærforhold for barna, og at barna kvier seg for å gå på toalettet i skoletida. En lærer uttaler at de savner grupperom, og forteller at lærerne ”*bruker alle kott vi kan finne*”. Ledig kapasitet på årstrinnene vises i tabellen under:

Tabell 35 Ledig kapasitet ved Akkerhaugen skole

Akkerhaugen skole:	Ledig kapasitet
1. trinn	2 elever
2. trinn	Da 2. og 3.trinn skal gå sammen bør det ikke være flere elever her.
3. trinn	Se over
4. trinn	4. og 5.trinn skal også gå sammen, men her kan vi få inn 2 til uten problemer.
5. trinn	Se over
6. trinn	6. og 7. trinn skal gå sammen, de blir 27 til sammen og det er nok.
7. trinn	Se over

Det ser ut for at det må en bygningsmessig oppjustering til på de eldste skolene i kommunen, uansett om det blir strukturendringer eller ikke. Det gjelder Gvarv barneskole/Sauherad ungdomsskole og Akkerhaugen skole.

5. AVSLUTTENDE KOMMENTAR

I denne rapporten har vi vurdert parametrene som står i oppdraget vårt (jf. kap.1.1). Noen parametre har fått større oppmerksomhet enn andre. Målet med rapporten er at Skolevurderingsutvalget skal ha et grunnlag for sine anbefalinger om skolestrukturen i Sauherad. Det har ikke ligget i vårt mandat å framheve ett alternativ framfor et annet.

Sauherad kommune står overfor å gjøre noen valg, og alternativene vi har skissert vil utløse konsekvenser som direkte eller indirekte vil merkes av innbyggerne i kommunen.

Velger kommunen alternativ 1, mister Nordagutu skolen og får en stor barnehage i stedet. Dermed brytes oppvekstsenteret som en har arbeidet målbevisst med over tid, opp. Reduksjon av kostnadsnivået vil her ikke være betydelig. Velges alternativ 2, vil innsparingen bli noe større, men skoler som blir igjen uten mellomtrinn, risikerer å sitte igjen med mindre robuste fagmiljø. Det kan medføre konsekvenser for elevenes læring og læringsresultater. For lokalsamfunnet vil ikke nedleggelse av mellomtrinnet nødvendigvis bli så store. Elevene som flyttes vil imidlertid oppleve utfordringer i det å møte et nytt skolemiljø og lengre skolevei. Disse elevene må bytte skole to ganger – når de begynner på mellomtrinnet ,og når de begynner på ungdomstrinnet. Alternativ 3 innebærer de samme konsekvensene for lokalmiljøet og elevene som i alternativ 1 og 2. Innsparingen her er som vi ser noe større.

I alternativene 4 og 5 er innsparingen størst. Ut fra et kvalitetsperspektiv er det liten grunn til å tro at læringsresultatene til elevene vil bli svekket som følge av skolesammenslåinger, så sant kravene til strukturkvalitet oppfylles, dvs. at den nye skoleorganisasjonen kan tilby gode fysiske rammebetingelser for elever og ansatte. Flere elever vil imidlertid bety større utfordringer i det å utvikle gode samarbeidsrelasjoner mellom lærer og elever, elever imellom, og mellom hjem og skole. Det er også viktig å ta med at Gvarv skole/Sauherad ungdomsskole har nynorskklasser, som kan få konsekvenser for antall paralleller ved sammenslåing.

I en strukturendringsprosess blir det svært viktig at skoleadministrasjonen veileder og følger opp de nye skoleorganisasjonene til å etablere et solid fagmiljø og kvalitativt godt læringsmiljø. Som vi har pekt på, mangler Sauherad kommune et felles system for å kvalitetssikre opplæringen og vurdere opplæringstilbudet.

Slik vi ser det, er det viktig i fortsettelsen av prosessen å veie fordeler og ulemper ved de ulike alternativene og se både på økonomiske, pedagogiske og sosiale konsekvenser av en strukturendring. Et sterkt ønske fra brukere som blir berørt og som vi har intervjuet, er at det gis god informasjon om prosessen, at det skjer langsiktig planlegging og at ulike parter blir hørt før det fattes vedtak.

6. REFERANSER

- Hagen, T. (1992) *Skulen og busettinga. Demografiske konsekvensar av ulike skulemønster*. Volda: Møreforskning. Rapport nr. 9212.
- Hopkins, D. (2004): Assessment for personalised learning: The quiet revolution. I Adams, C. og Baker, K.: *Perspectives on Pupil Assessment*. A paper presented to the GTC conference. New relationships; Teaching, Learning and Accountability. London, 29 November 2004.
- Kvalsund, R. (1994) *Elevrelasjonar og uformell læring. Samanliknande kasusstudier av fådelte og fulldelte bygdeskular*. Trondheim: Avhandling til graden dr. polit. Universitetet i Trondheim.
- Løvik, P. (1992) *Skulesentralisering – eit spørsmål om økonomi?* Volda: Møreforskning Volda.
- Melheim, K. (1998) *Arbeid i fådelt skule*. Oslo: Det Norske Samlaget.
- Ogden, T. (1998): *Elevatferd og læringsmiljø*.
http://www.regjeringen.no/nb/dep/kd/dok/rapporter_planer/rapporter/1998/elevatferd-og-laringsmiljo.html?id=105365. Lastet ned 19.04.10.
- Rønning W., Solstad K.J, Øines T. 2003. *Det trengs ei hel bygd for å oppdra et barn*. Nordlandsforskning – NF-rapport nr 3/2003.
- Salvanes, K.G. et al. (2008): *Veien mot kunnskapslandet – utfordringer for det norske utdanningssystemet*. SNF-prosjekt nr. 1280. Bergen: Samfunns- og næringslivsforskning AS.
- Sollien, T. H.: *Sammenhengen mellom skolestørrelse og kvalitet*.
http://www.skoleanlegg.utdanningsdirektoratet.no/asset/2027/1/2027_1.pdf
Lastet ned 19.04.10.
- Solstad, K. J. (2000). *Entreprenørskap – noko for skolen? Ei drøfting og kartlegging*. NF-rapport nr. 12 2000.
- Streitlien, Å. (2009): *Gratis barnehage i Øy fjell – erfaringer fra et prøveprosjekt*. Telemarksforskning-Notodden: Rapport 01/2009.
- Aasbrenn, K.(1997): *Marginale uttynningssamfunn: Tjenesteforsyning som velferdspolitisk utfordring*. Høgskolen i Hedmarks skriftserie, notat 4.

Diverse dokumenter

- Kultur for læring. St. meld. Nr. 30 (2003-2004).*
Kunnskapsløftet.
Kvalitet i skolen, St.meld. nr. 31 (2007-2008).
Lov om grunnskolen og vidaregåande opplæring.
Læreplanverket for den 10-årige grunnskolen.
....og ingen sto igjen. St. meld. nr. 16 (2006-2007)

Nettsteder:

www.LUFS.no

<http://skoleporten.utdanningsdirektoratet.no/default.aspx>

7. VEDLEGG

7.1 Forvaltningsregler for skolenedleggelse

*****

SKULE-NEDLEGGING: GJELDANDE FORVALTINGSREGLAR

*****

NOTAT TF
20.03.2006

Sett opp i medhald av :

- *Opplæringslova (Opl)*
- *Forvaltingslova (Fvl)*
- *Kommunelova (Kl)*
- *Innst.O.nr.70 (1997-98)*
- *Særskild melding frå Sivilombodsmannen til Stortinget*
- Dokument nr. 4:2 (1998-99)
- *Ot.prp.nr.46 (1997-98)*
- *Rundskriv F-15-99 frå KUF*
- *"Forskriftsarbeid for kommuner" - rettleiing frå Justisdepartementet*
- *Plan- og bygningslova (Pbl)*
- *Krav til forsvarleg sakshandsaming*
- utgreiing av konsekvensar
- rimeleg tid til uttale

1.	Det er ulovleg å leggje ned ein skule - eller ta bort årskull ved ein skule - berre som del av eit budsjettvedtak (Årsbudsjett og/eller Økonomiplan)	
2.	Framlegg om å leggje ned ein skule - eller om å ta bort årskull ved ein skule - inneber at kommunen ynskjer å endre opptaksområda for skulane.	Opl. § 8-1 Innst. O. nr.70
3.	Administrasjonen må då arbeide ut framlegg til kommunal Forskrift, som gjer greie for dei nye opptaksområda. Då gjeld reglane om Forskrift i Forvaltingslova. Der er det krav om a. førehandsvarsling Kommunen må varsle ålmenta straks dei byrjar arbeidet med å utforme ny Forskrift. Der skal ein opne for innspel, opplyse om fristar m.v.	Fvl. kap.VII Fvl. § 37

FRAMHALD NESTE SIDE

SKULE-NEDLEGGING: GJELDANDE FORVALTINGSREGLAR
side 2 av 2

	<p>b. konsekvensanalyse</p> <p>Alle kommunar skal ha ein skulebruksplan (strukturplan, sektorplan undervisning e.l.) som del av kommunen sitt samla planverk.</p> <p>Konsekvensanalysen (saksutgreiinga) må forankrast i dette planverket - og innehalde skulefagleg omtale og vurdering av moglege konsekvensar av endra opptaksområde.</p> <p>c. høyringsrunde</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kommunen skal hente inn fråsegner frå Foreldreråd og Samarbeidsutval ved dei skulane Forskrifta rører ved. • Det same gjeld fagforeiningane til lærarar og andre tilsette. • Lag og organisasjonar i nærmiljøet må gjevast høve til å uttale seg. • Det er eit demokratisk krav og sedvane at kommunen skipar til folkemøte med påfylgjande folkerøysting i dei lokalsamfunna endringane gjeld. <p>Resultatet av høyringane skal liggje ved sakspapira vidare.</p>	<p>Kl. § 5 Pbl. Kl. § 23 - 2 Kl. kap.8 Fvl. § 37</p> <p>KUF F-15-99 Ot.prp. 46</p> <p>Hovudavtale Avtale om medråderett</p> <p>Innst. O. nr.70</p> <p>Kl. § 23 -2</p>
4.	<p>Dei kommunale organa har no grunnlag for å handsame framlegget til Forskrift - og eventuelt gjere vedtak.</p> <p>a. Om kommunen har skulestyre (oppvekstutval e.l.) som ein del av styringsskipnaden sin, skal saka opp der.</p> <p>b. Endeleg handsaming skjer i kommunestyret.</p> <p>c. Kommunen skal deretter gjere einskildvedtak om skuleplass for kvar elev som vert omfatta av ny Forskrift.</p>	<p>Kommunen sitt eige reglement</p> <p>Fvl.; Opl. Ny forskrift</p>
5.	<p>Fyrst når klagefristar m.v. er ute, kan kommunen på lovleg vis setje Forskrifta i verk – t.d. ved å gjere endringar i Årsbudsjett og/eller Økonomiplan.</p>	

* Skule i nærmiljøet – ein grunnleggjande rett *

7.2 Brev til foreldre

Til foreldre/foresatte med barn i grunnskolen i Sauherad kommune

Orientering

Telemarksforskning-Notodden (TFN) har fått i oppdrag å vurdere skolestrukturen i Sauherad kommune. I den forbindelse besøkte vi skolene i mars 2010 og intervjuet elever, representanter fra FAU, lærere og rektorer. I oppdraget skal vi også gjennomføre en spørreundersøkelse til alle elever på 7. og 10 trinn.

Identiteten og svarene fra elevene blir anonymisert og slettet så fort databearbeidingen er avsluttet.

Dersom du/dere ikke ønsker at ditt/deres barn skal delta i spørreundersøkelsen, ber vi om at rektor ved skolen får beskjed om dette så raskt som mulig.

Notodden13.03.10

Vennlig hilsen

Åse Streitlien
Prosjektleder for vurderingen

7.3 Brev til foreldre

Til foreldre/foresatte med barn i grunnskolen i Sauherad kommune

Orientering

Telemarksforsking-Notodden (TFN) har fått i oppdrag å vurdere skolestrukturen i Sauherad kommune. I den forbindelse besøkte vi skolene i mars 2010 og intervjuet elever, representanter fra FAU, lærere og rektorer. I oppdraget skal vi også gjennomføre en spørreundersøkelse til alle elever på 7. og 10 trinn.

Identiteten og svarene fra elevene blir anonymisert og slettet så fort databearbeidingen er avsluttet.

Dersom du/dere ikke ønsker at ditt/deres barn skal delta i spørreundersøkelsen, ber vi om at rektor ved skolen får beskjed om dette så raskt som mulig.

Notodden 13.03.10

Vennlig hilsen

Åse Streitlien
Prosjektleder for vurderingen

7.4 Intervju med elever

Skole 00 elever	
<p>Hvordan er det å være elev ved skolen? Trives du?</p> <p>Synes du XX skole er en fin skole?</p> <p>Hvordan er skoleveien? Tar du buss eller går/sykler du til skolen?</p>	
<p>Hvordan liker du skolearbeidet?</p> <p>Er du interessert i å lære?</p> <p>Syns du at du lærer noe?</p> <p>Har du lyst til å gjøre skolearbeid?</p>	
<p>Hvordan er det å gå på XX skole? Er elevene greie med hverandre?</p> <p>Kan du gå til kontaktlærer eller andre hvis du opplever noe du syns er vanskelig, for eksempel å bli ertet eller at andre blir plaget?</p>	
<p>Har du vært med på å lage regler ved skolen?</p>	
<p>Forteller læreren hva som er læringsmålene for det dere arbeider med?</p> <p>Snakker du med læreren om hvordan du lærer best og hva som er dine læringsmål i arbeidet?</p> <p>Er du med på å sette læringsmål for arbeidet du skal gjøre?</p> <p>Hvordan vet du om du har nådd målene?</p>	
<p>Hvordan vet du om læreren er fornøyd med læringsresultatene dine (karakter, skriftlig kommentar på prøver, ”smilefjes”, samtale med læreren m.m.)?</p>	
<p>Har du deltatt i planlegging av for eksempel tilstelninger for foreldre, planlegge innkjøp, turer, utforming av uteområdet m.m.?</p>	
<p>Har du deltatt i planlegging av hva dere skal gjøre i undervisningen (hva dere skal jobbe med, hvordan dere skal jobbe og hvem du skal</p>	

jobbe sammen med)?	
Gjør skolen det lett for deg å bruke forskjellige læremidler (lærebøker, PC/Internett, bibliotek/mediatek, konkretiseringsmidler og lignende)?	
Føler du at du kan bestemme noe i undervisningen, for eksempel hvordan du vil arbeide og hvilke læremidler du vil bruke?	
Hva syns du om elevsamtalen? Er den bra? Får du sagt det du mener?	
Er det noe du kunne tenke deg å forbedre ved skolen? Noe du ønsker deg? Eventuelt hva?	
Andre ting du om skolen du vil nevne til slutt?	

7.5 Intervju med lærer

Skole 00 lærer	
Utdanningsbakgrunn, stilling, undervisningspraksis, tilsetning ved NN skole	
Hva mener du om organiseringen ved skolen (organisering av lærere, elever, skoledagens inndeling, samarbeidstid, ledelse)?	
Hvordan er muligheten for kompetanseutvikling (kurs, etter- og videreutdanning, kollega-samarbeid/ veiledning, faglig veiledning m.m.)?	
Hvordan vil du beskrive samarbeidet med hjemmene (rutiner for møtetid, foreldresamtaler, kontakt og kommunikasjon)?	
Har dere et godt arbeidsmiljø ved skolen (trivsel, arbeidsmiljø, samarbeid med kolleger, samarbeid med ledelse, kollegaveiledning og liknende)	
Hvordan er læringsmiljøet? Er elevene motiverte for å lære? <ul style="list-style-type: none"> - samarbeidsklima i elevgruppa - trivsel - elevprestasjoner - samarbeid lærer og elever - spesielle utfordringer i elevgruppa 	
Hvis det er minoritetsspråklige elever ved skolen, hvordan følges de opp?	
Hva vil du si om fysiske rammer og ressurser (spesialrom, grupperom, læremidler, IKT, utemiljø ved skolen)?	
Hvordan kartlegger dere læringsmiljøet og det sosiale miljøet?	
Har dere gjort spesielle tiltak for å bedre læringsmiljøet og det sosiale miljøet for elevene?	

Hvordan integreres grunnleggende ferdigheter i ulike fag?	
Hvilke utfordringer og muligheter ser du i tilpasset opplæring?	
Hvordan arbeides det med kompetansemål og læringsmål for elevene?	
Hvordan vurderes elevenes læringsresultater? (nasjonale prøver, kartleggingsprøver, uformell vurdering, elevveiledning, elevsamtaler og lignende)?	
Hva gjør dere når resultater fra for eksempel nasjonale prøver foreligger (analyserer, drøfter, setter i gang tiltak, omorganiserer m.m.)?	
Hvordan ivaretas elevmedvirkning i undervisningen og i skolens demokratiske organer (elevmedvirkning i å sette læringsmål, vurdering, valg av arbeidsmåter og læremidler, saker i elevråd osv)?	
Hvordan er samarbeidet med andre som PPT, barnevern, helsetjeneste, BUP?	
Hvor utbredt er bruken av spesialundervisning (§ 5.1)? Hvordan er rutinene rundt slike vedtak?	
Hvor utbredt er enkeltvedtak om særskilt norskopplæring for minoritetsspråklige? Hvordan er særskilt norskopplæring organisert? Finnes det morsmålsopplæring eller tospråklig fagundervisning på skolen?	
Hvilken betydning har skolen for nærmiljøet? Hva mener du om de endringene i skolestruktur som kommunen har foreslått? Hva er viktig i prosessen videre?	

7.6 Intervju med foreldre (FAU)

Skole	
Personlige opplysninger (antall barn på skolen, årstrinn m.m.)	
Hvordan vil dere beskrive samarbeidet mellom hjem og skole? Hvilke saker tar dere opp med skolen? Hvilken innflytelse har dere på skolens virksomhet?	
Har dere inntrykk av at elevene trives på skolen?	
Hva mener dere om skolens kompetanse (lærere og ledelse)? Har skolen de fagpersonene de trenger?	
Hvordan er læringsmiljøet? <ul style="list-style-type: none"> - samarbeidsklime i elevgruppa - tilpasset opplæring for alle elever - motivasjon for å lære - trivsel og vennskap (aldersblanding, jevnaldrende) - elevprestasjoner - samarbeid lærer og elever 	
Hvilke kjennskap får dere til elevenes læringsresultater (på foreldremøter/samtaler, elever, media, andre kilder)?	
Hva vil dere si om fysiske rammer og ressurser (spesialrom, grupperom, læremidler, IKT, utemiljø ved skolen)?	
Skolen utenom skoletida. Hvordan benyttes den (fritidsaktiviteter, andre organiserte aktiviteter, samlingssted i lokalmiljøet m.m.)?	
Har det så langt dere kjenner til blitt gjort spesielle tiltak for å utvikle læringsmiljøet og det sosiale miljøet for elevene?	

<p>Hva mener dere om endringer av skolestrukturen? Hvilke faktorer bør skoleeier ta hensyn til? Er det noen alternativer dere vil foretrekke framfor andre?</p> <p>Er det informasjon dere har savnet fra kommunen?</p> <p>Hva mener dere er viktig i prosessen videre?</p>	
<p>Andre kommentarer?</p>	

7.7 Intervju med rektor

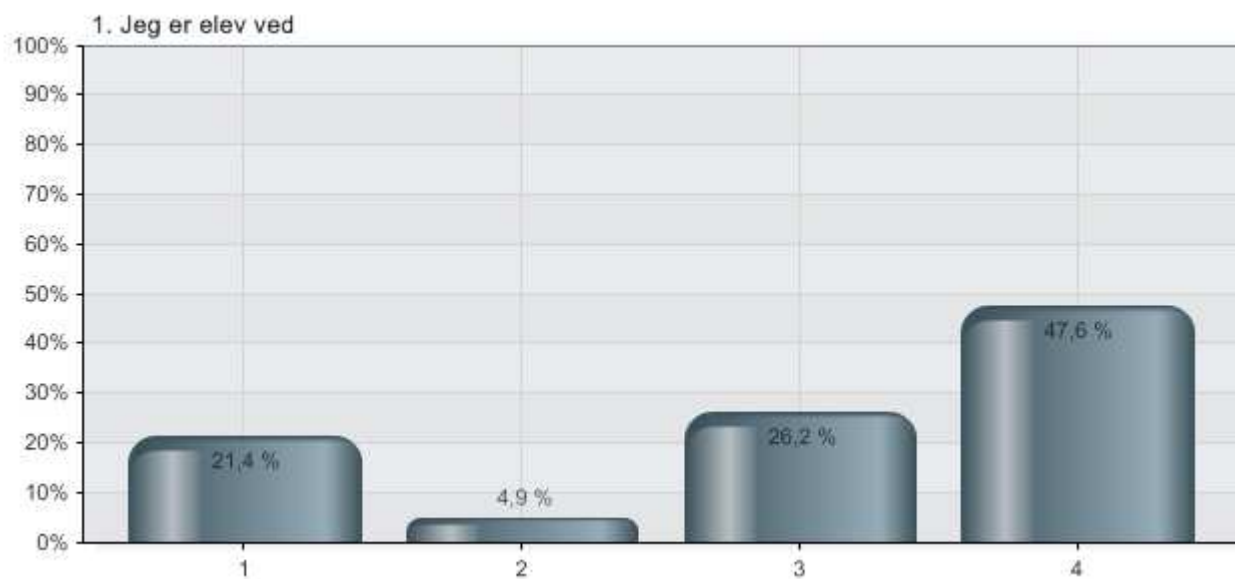
Skole 0 Rektor	
Litt om skolen, antall lærere, elever, m.m.	
Hvilke kvaliteter mener du det ligger i den måten dere er organisert på (for eksempel teamorganisering, fagseksjoner, elevgrupper, inndeling av skoledagen m.m.)?	
Hvilke beslutninger tas i teamene? Hos deg som rektor? Hos skoleeier?	
Utfordringer ved egen skole (angående personale, foreldre, elever, fysiske rammevilkår, ressurser m.m.)	
Hva mener du om personalets kompetanse? Er det kompetanseområder du savner? Hvordan er tilbudene når det gjelder etterutdanning og videreutdanning for lærerne? For deg som rektor?	
Lokale tiltak som er gjennomført eller planlagt (romforhold, datautstyr, nye arbeidsmåter, læringsmidler, vurderingsrutiner m.m.). Hvilke tiltak har vært gjort ved din skole? Hvilke tiltak har dere planlagt å sette i verk?	
Hvordan kartlegger dere elevenes læringsresultater? Hva gjør dere når resultatene foreligger?	
Hvordan ivaretar dere at elevene skal medvirke i undervisningen og skolens virksomhet?	
Hvordan imøtekommer dere kravet om tilpasset undervisning?	
Hva mener du om samarbeidet med hjemmene? Har dere et godt samarbeid? Samarbeid med andre som PPT, barnevern, helsetjeneste, BUP osv.?	

Hva mener du dere har lyktes bra med ved skolen?	
Har dere et godt arbeidsmiljø og læringsmiljø ved skolen (Trivsel, læringsresultater, samarbeid, kollegaveiledning og lignende)	
Hvordan opplever du kommunikasjonen og samarbeidet med kommunenivået? Er det for eksempel informasjon eller initiativ du har savnet?	
Hva mener du om skolestrukturen i Sauherad og forslagene om endringer? Er det noen alternativer du mener peker seg ut som gjennomførbare? Hva mener du er viktig i prosessen videre?	
Hvor utbredt er bruken av spesialundervisning (§ 5.1)? Hvordan er rutinene rundt slike vedtak?	
Hvor utbredt er enkeltvedtak om særskilt norskopplæring for minoritetsspråklige? Hvordan er særskilt norskopplæring organisert? Finnes det morsmålsopplæring eller tospråklig fagundervisning på skolen?	
Hvilken betydning har skolen for nærmiljøet?	

7.8 Resultater fra kvantitativ elevundersøkelse

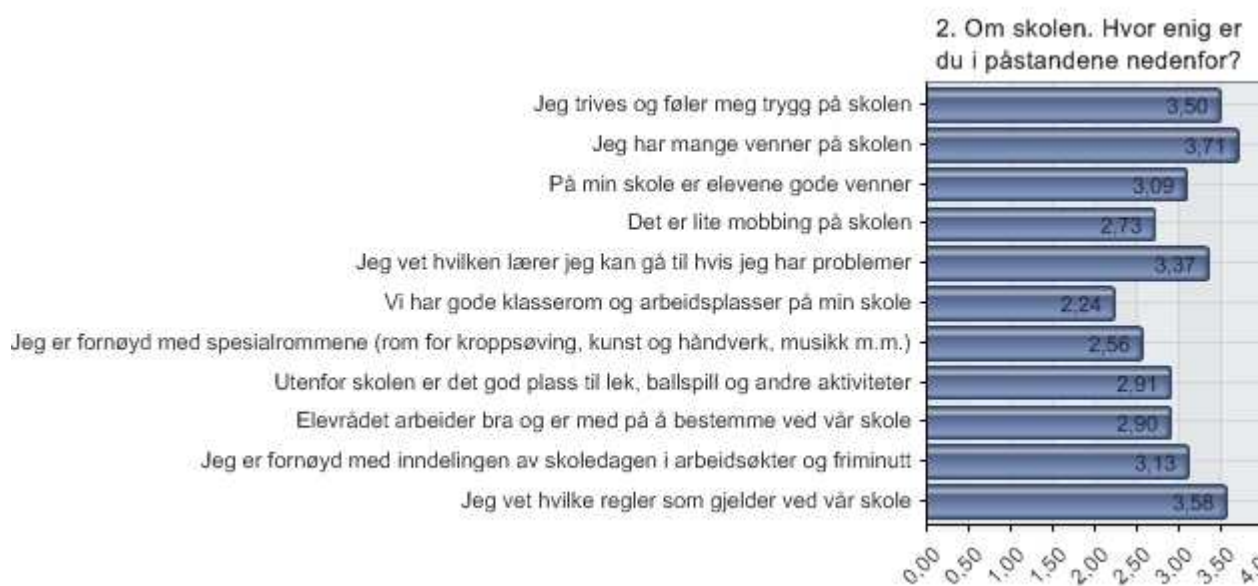
Spørreundersøkelse til elever i Sauherad

1. Jeg er elev ved

Alternatives	Percent	Value
1 Hjuksebø skole	21,4 %	22
2 Akkerhaugen skole	4,9 %	5
3 Gvarv skole	26,2 %	27
4 Sauherad ungdomsskole	47,6 %	49
Total		103

2. Om skolen. Hvor enig er du i påstandene nedenfor?

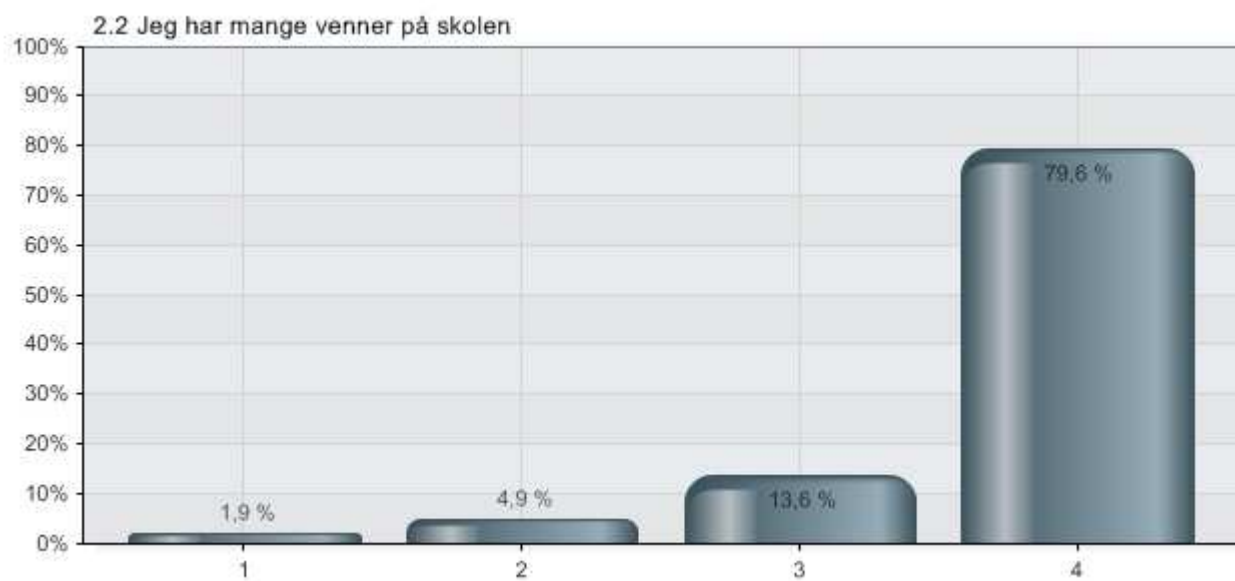
Alternatives	N
1 Jeg trives og føler meg trygg på skolen	103
2 Jeg har mange venner på skolen	103
3 På min skole er elevene gode venner	102
4 Det er lite mobbing på skolen	102
5 Jeg vet hvilken lærer jeg kan gå til hvis jeg har problemer	103
6 Vi har gode klasserom og arbeidsplasser på min skole	103
7 Jeg er fornøyd med spesialrommene (rom for kroppsøving, kunst og håndverk, musikk m.m.)	103
8 Utenfor skolen er det god plass til lek, ballspill og andre aktiviteter	103
9 Elevrådet arbeider bra og er med på å bestemme ved vår skole	103
10 Jeg er fornøyd med inndelingen av skoledagen i arbeidsøkter og friminutt	103
11 Jeg vet hvilke regler som gjelder ved vår skole	103

2.1 Om skolen. Hvor enig er du i påstandene nedenfor? - Jeg trives og føler meg trygg på skolen

Alternatives	Percent	Value
1 helt uenig	0,0 %	0
2 litt uenig	10,7 %	11
3 litt enig	28,2 %	29
4 helt enig	61,2 %	63
Total		103

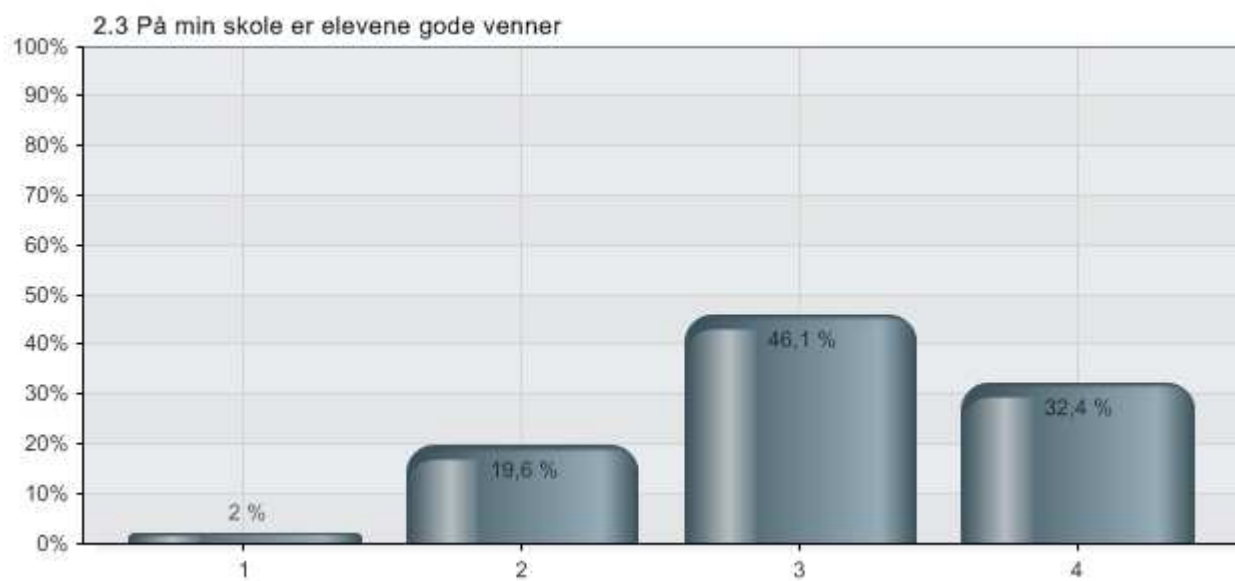
2.2 Om skolen. Hvor enig er du i påstandene nedenfor? - Jeg har mange venner på skolen

Alternatives	Percent	Value
1 helt uenig	1,9 %	2
2 litt uenig	4,9 %	5
3 litt enig	13,6 %	14
4 helt enig	79,6 %	82
Total		103

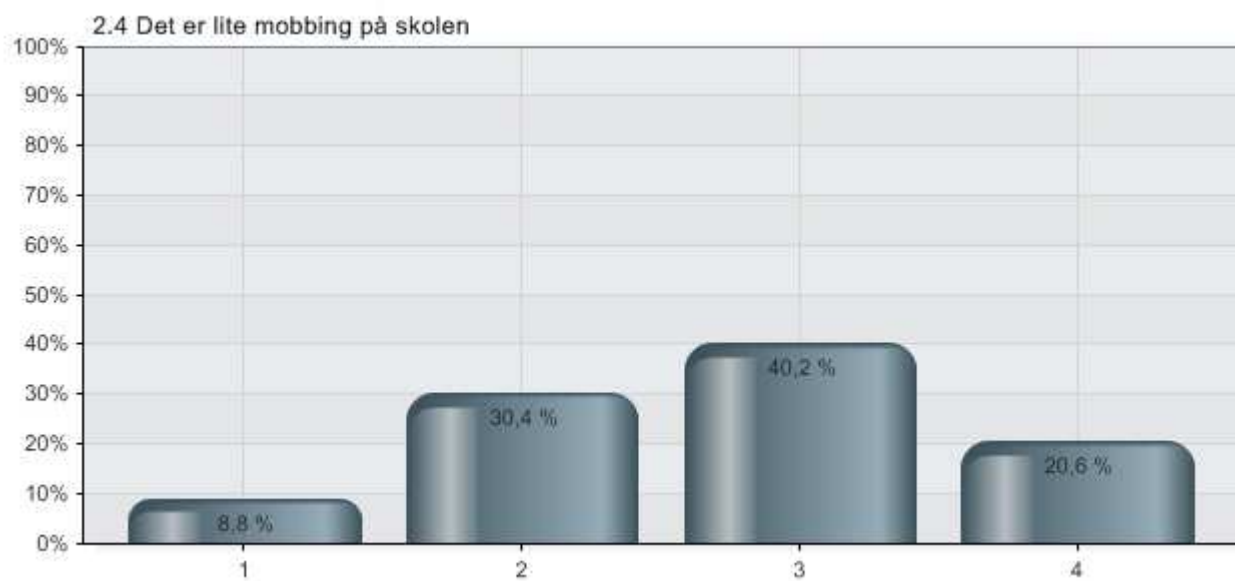

2.3 Om skolen. Hvor enig er du i påstandene nedenfor? - På min skole er elevene gode venner

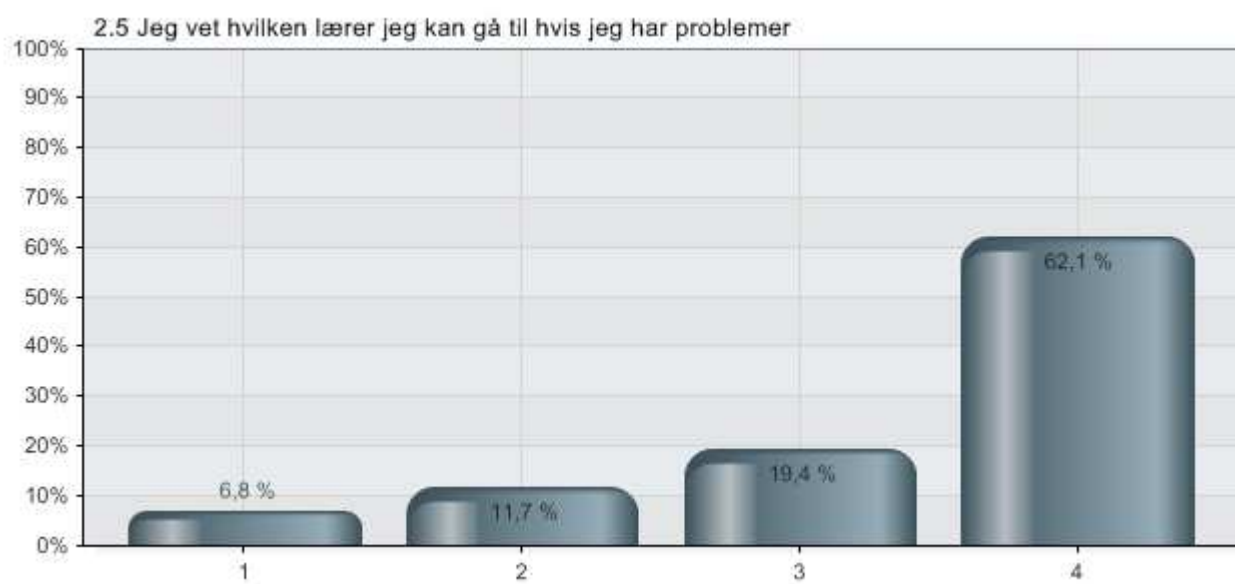
Alternatives	Percent	Value
1 helt uenig	2,0 %	2
2 litt uenig	19,6 %	20
3 litt enig	46,1 %	47
4 helt enig	32,4 %	33
Total		102

2.4 Om skolen. Hvor enig er du i påstandene nedenfor? - Det er lite mobbing på skolen

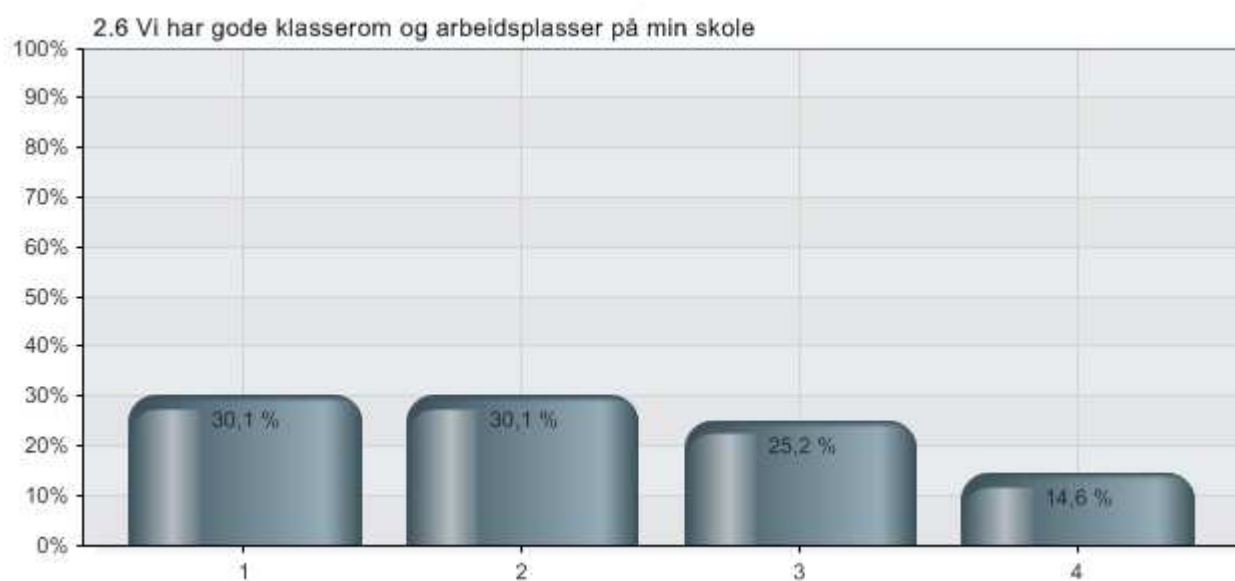
Alternatives	Percent	Value
1 helt uenig	8,8 %	9
2 litt uenig	30,4 %	31
3 litt enig	40,2 %	41
4 helt enig	20,6 %	21
Total		102

2.5 Om skolen. Hvor enig er du i påstandene nedenfor? - Jeg vet hvilken lærer jeg kan gå til hvis jeg har problemer

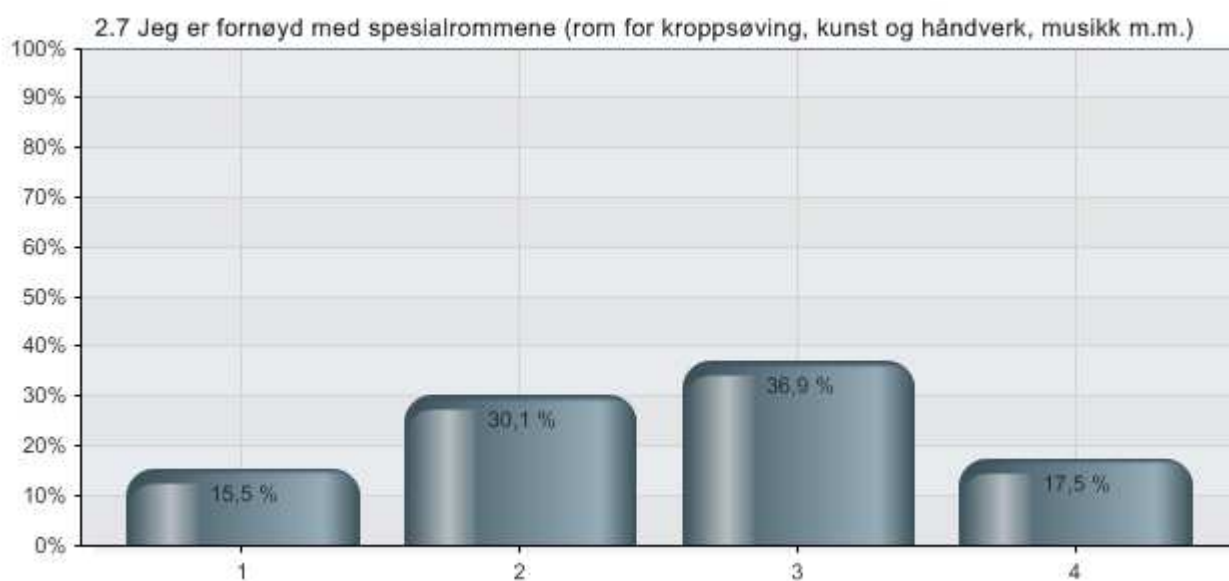
Alternatives	Percent	Value
1 helt uenig	6,8 %	7
2 litt uenig	11,7 %	12
3 litt enig	19,4 %	20
4 helt enig	62,1 %	64
Total		103

2.6 Om skolen. Hvor enig er du i påstandene nedenfor? - Vi har gode klasserom og arbeidsplasser på min skole

Alternatives	Percent	Value
1 helt uenig	30,1 %	31
2 litt uenig	30,1 %	31
3 litt enig	25,2 %	26
4 helt enig	14,6 %	15
Total		103

2.7 Om skolen. Hvor enig er du i påstandene nedenfor? - Jeg er fornøyd med spesialrommene (rom for kroppsøving, kunst og håndverk, musikk m.m.)

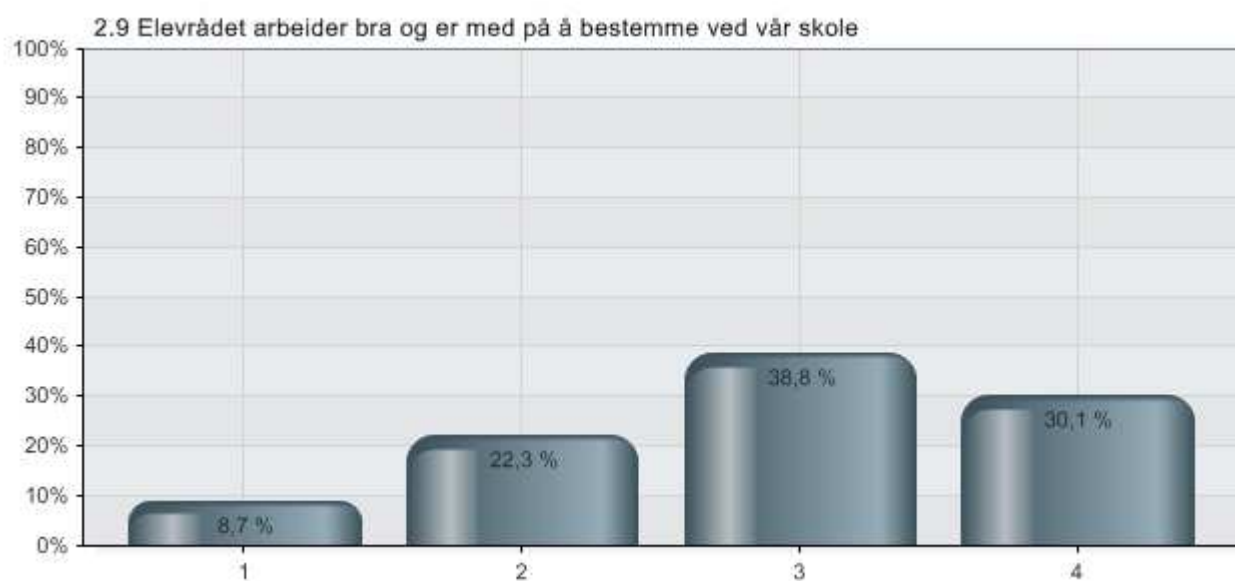
Alternatives	Percent	Value
1 helt uenig	15,5 %	16
2 litt uenig	30,1 %	31
3 litt enig	36,9 %	38
4 helt enig	17,5 %	18
Total		103

2.8 Om skolen. Hvor enig er du i påstandene nedenfor? - Utenfor skolen er det god plass til lek, ballspill og andre aktiviteter

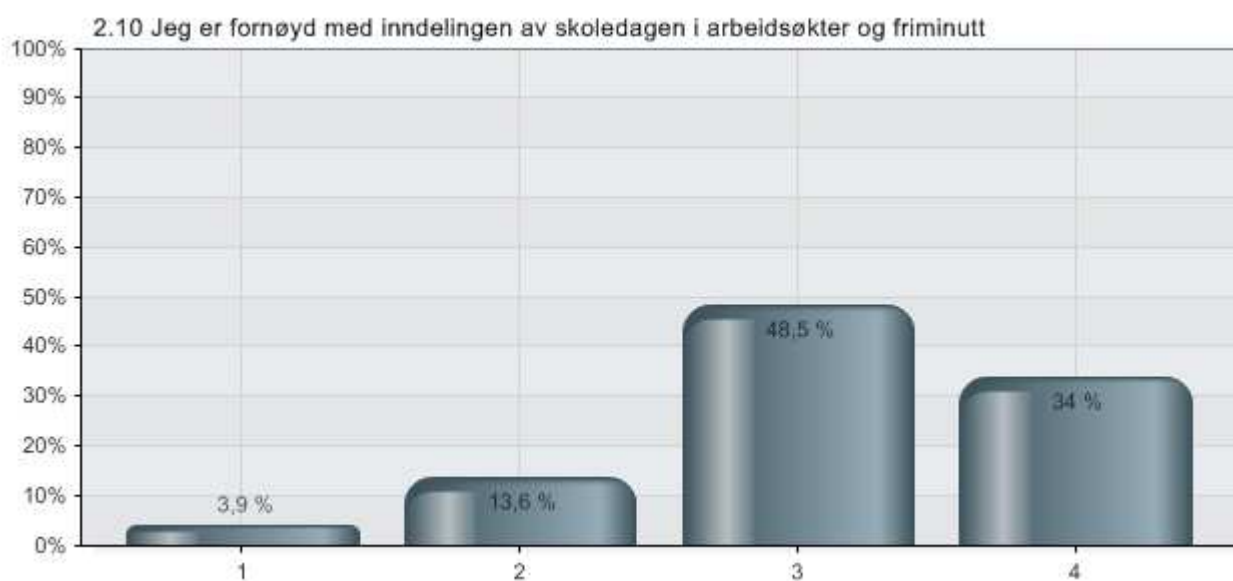
Alternatives	Percent	Value
1 helt uenig	9,7 %	10
2 litt uenig	22,3 %	23
3 litt enig	35,0 %	36
4 helt enig	33,0 %	34
Total		103

2.9 Om skolen. Hvor enig er du i påstandene nedenfor? - Elevrådet arbeider bra og er med på å bestemme ved vår skole

Alternatives	Percent	Value
1 helt uenig	8,7 %	9
2 litt uenig	22,3 %	23
3 litt enig	38,8 %	40
4 helt enig	30,1 %	31
Total		103

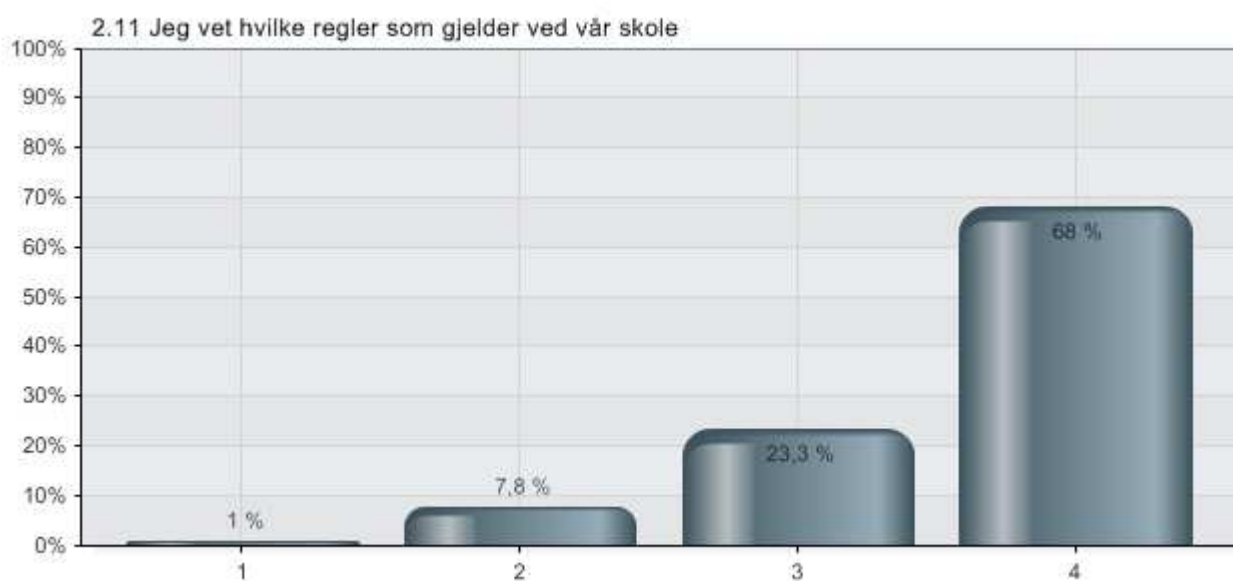
2.10 Om skolen. Hvor enig er du i påstandene nedenfor? - Jeg er fornøyd med inndelingen av skoledagen i arbeidsøkter og friminutt

Alternatives	Percent	Value
1 helt uenig	3,9 %	4
2 litt uenig	13,6 %	14
3 litt enig	48,5 %	50
4 helt enig	34,0 %	35
Total		103

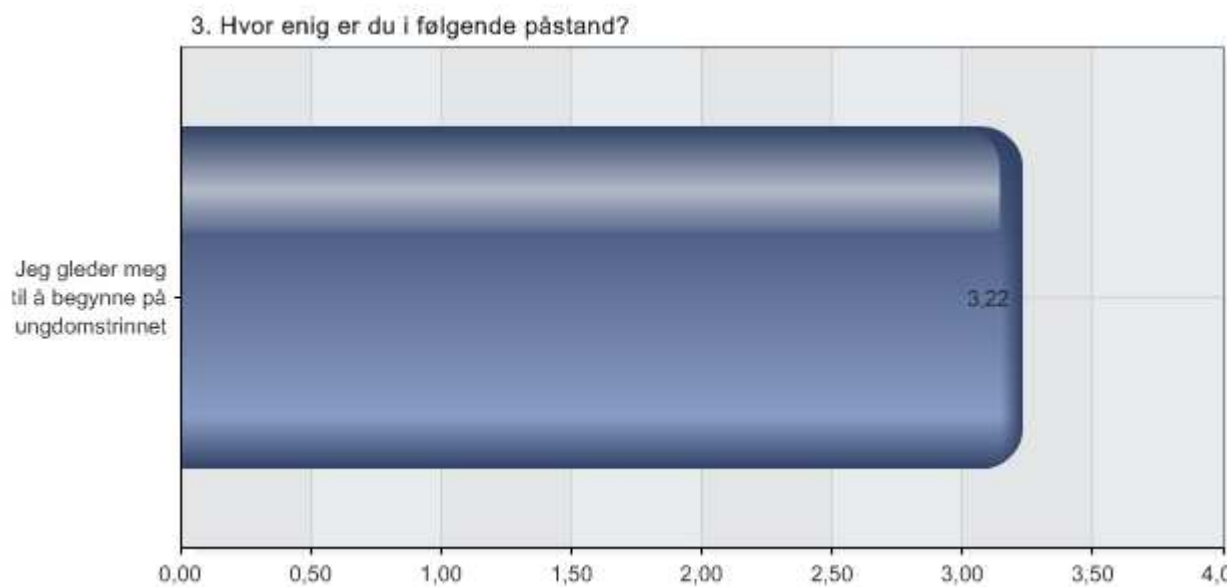

2.11 Om skolen. Hvor enig er du i påstandene nedenfor? - Jeg vet hvilke regler som gjelder ved vår skole

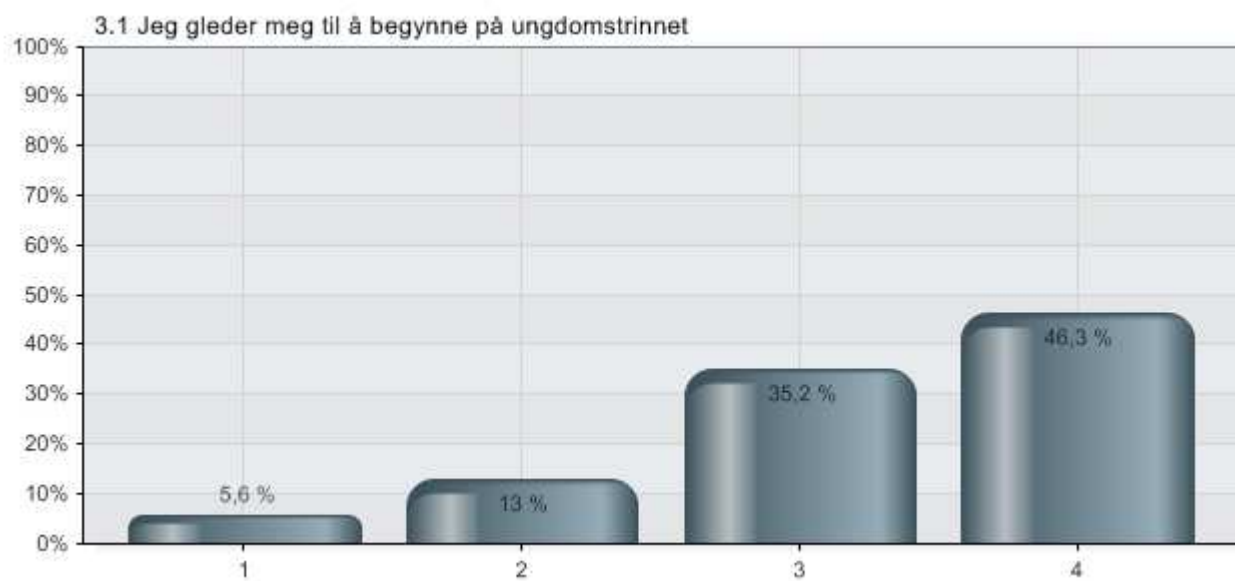
Alternatives	Percent	Value
1 helt uenig	1,0 %	1
2 litt uenig	7,8 %	8
3 litt enig	23,3 %	24
4 helt enig	68,0 %	70
Total		103

3. Hvor enig er du i følgende påstand?

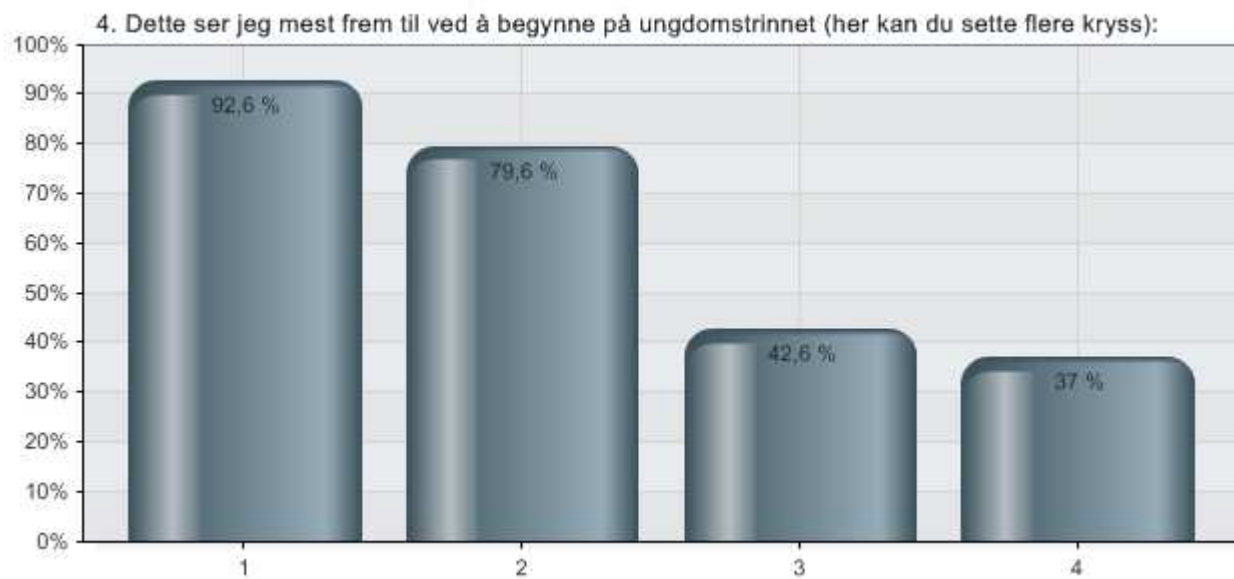
Alternatives	N
1 Jeg glæder meg til å begynne på ungdomstrinnet	54

3.1 Hvor enig er du i følgende påstand? - Jeg gleder meg til å begynne på ungdomstrinnet

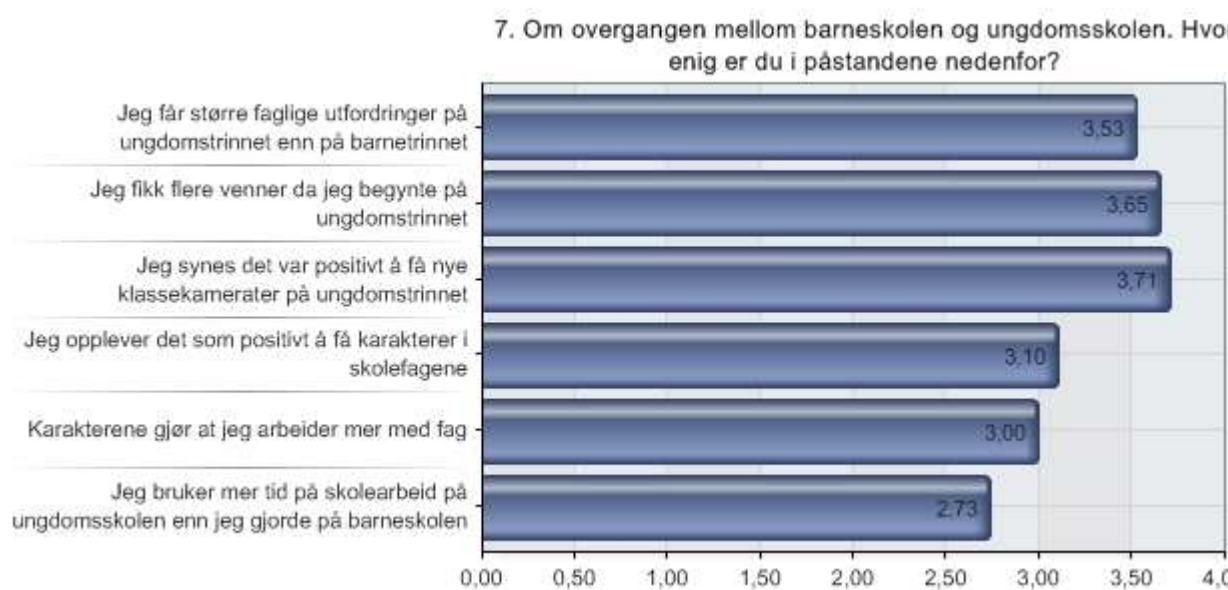
Alternatives	Percent	Value
1 helt uenig	5,6 %	3
2 litt uenig	13,0 %	7
3 litt enig	35,2 %	19
4 helt enig	46,3 %	25
Total		54

4. Dette ser jeg mest frem til ved å begynne på ungdomstrinnet (her kan du sette flere kryss):

Alternatives	Percent	Value
1 å få nye venner	92,6 %	50
2 å få flere klassekamerater	79,6 %	43
3 å få nye faglige utfordringer	42,6 %	23
4 å få nye lærere	37,0 %	20
Total		54

7. Om overgangen mellom barneskolen og ungdomsskolen. Hvor enig er du i påstandene nedenfor?

Alternatives	N
1 Jeg får større faglige utfordringer på ungdomstrinnet enn på barnetrinnet	49
2 Jeg fikk flere venner da jeg begynte på ungdomstrinnet	49
3 Jeg synes det var positivt å få nye klassekamerater på ungdomstrinnet	48
4 Jeg opplever det som positivt å få karakterer i skolefagene	49
5 Karakterene gjør at jeg arbeider mer med fag	49
6 Jeg bruker mer tid på skolearbeid på ungdomsskolen enn jeg gjorde på barneskolen	49

7.1 Om overgangen mellom barneskolen og ungdomsskolen. Hvor enig er du i påstandene nedenfor? - Jeg får større faglige utfordringer på ungdomstrinnet enn på barnetrinnet

Alternatives	Percent	Value
1 helt uenig	2,0 %	1
2 litt uenig	4,1 %	2
3 litt enig	32,7 %	16
4 helt enig	61,2 %	30
Total		49

7.2 Om overgangen mellom barneskolen og ungdomsskolen. Hvor enig er du i påstandene nedenfor? - Jeg fikk flere venner da jeg begynte på ungdomstrinnet

Alternatives	Percent	Value
1 helt uenig	0,0 %	0
2 litt uenig	10,2 %	5
3 litt enig	14,3 %	7
4 helt enig	75,5 %	37
Total		49

7.3 Om overgangen mellom barneskolen og ungdomsskolen. Hvor enig er du i påstandene nedenfor? - Jeg synes det var positivt å få nye klassekamerater på ungdomstrinnet

Alternatives	Percent	Value
1 helt uenig	0,0 %	0
2 litt uenig	2,1 %	1
3 litt enig	25,0 %	12
4 helt enig	72,9 %	35
Total		48

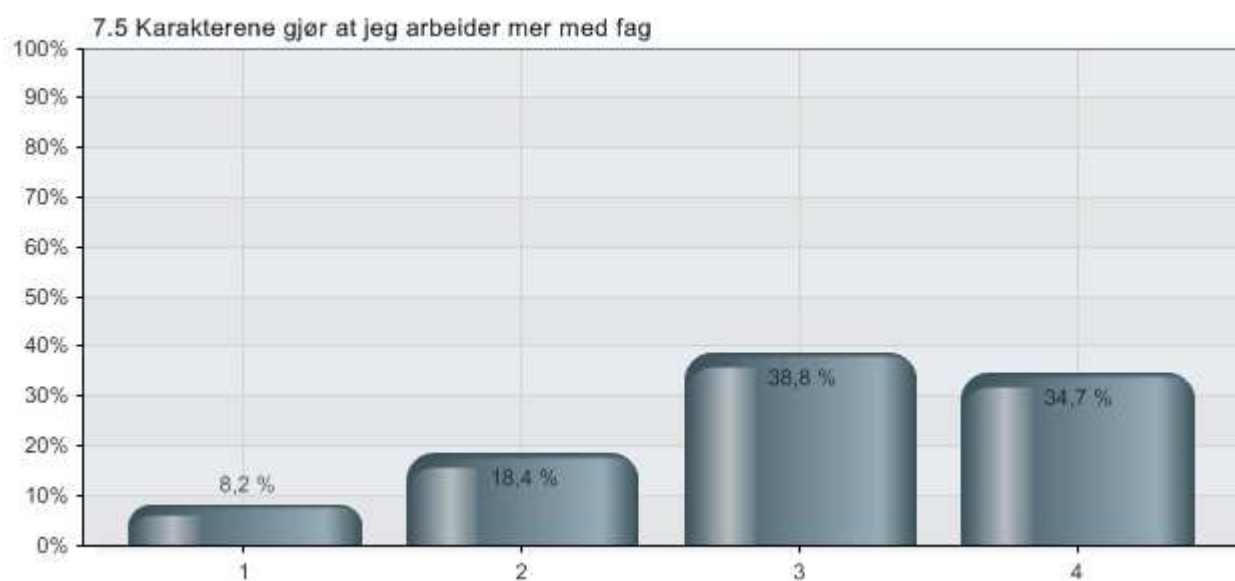

7.4 Om overgangen mellom barneskolen og ungdomsskolen. Hvor enig er du i påstandene nedenfor? - Jeg opplever det som positivt å få karakterer i skolefagene

Alternatives	Percent	Value
1 helt uenig	8,2 %	4
2 litt uenig	16,3 %	8
3 litt enig	32,7 %	16
4 helt enig	42,9 %	21
Total		49

7.5 Om overgangen mellom barneskolen og ungdomsskolen. Hvor enig er du i påstandene nedenfor? - Karakterene gjør at jeg arbeider mer med fag

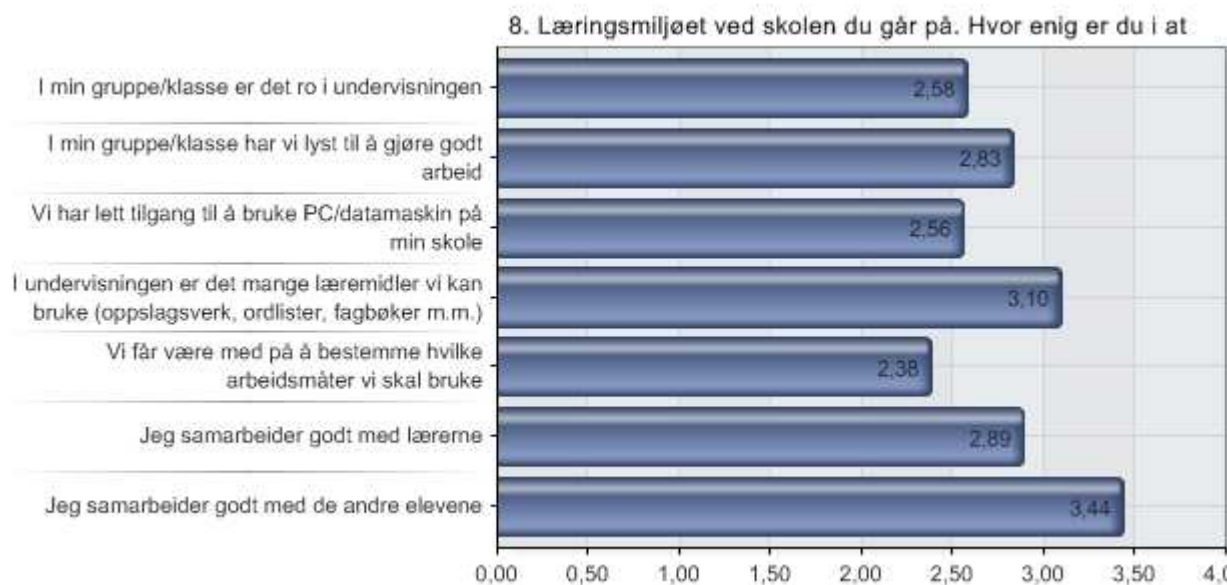
Alternatives	Percent	Value
1 helt uenig	8,2 %	4
2 litt uenig	18,4 %	9
3 litt enig	38,8 %	19
4 helt enig	34,7 %	17
Total		49

7.6 Om overgangen mellom barneskolen og ungdomsskolen. Hvor enig er du i påstandene nedenfor? - Jeg bruker mer tid på skolearbeid på ungdomsskolen enn jeg gjorde på barneskolen

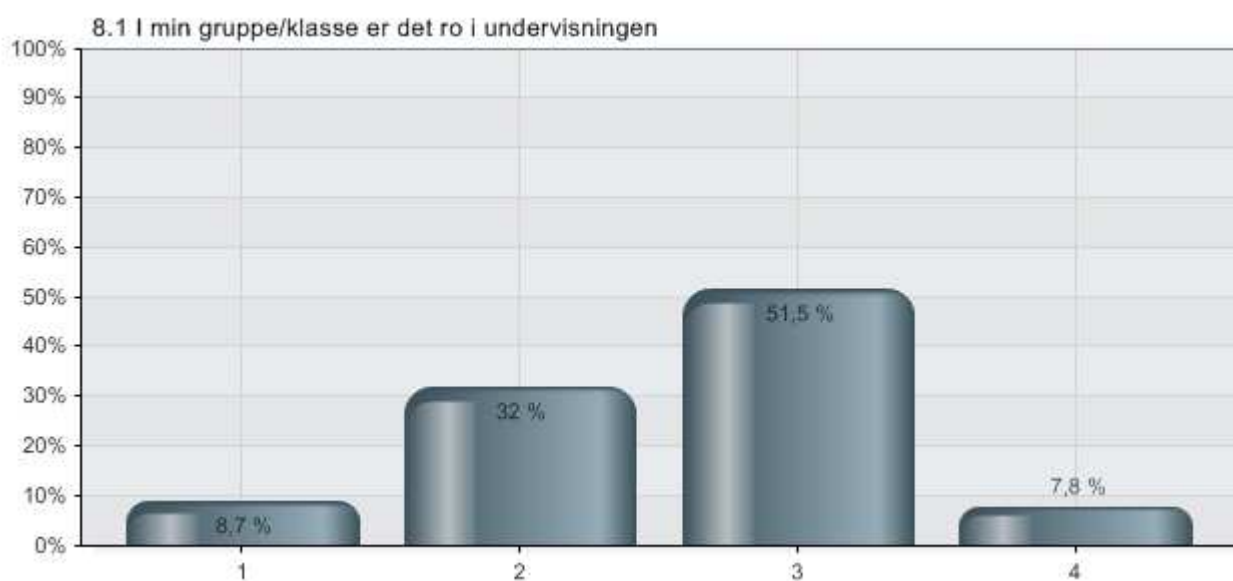
Alternatives	Percent	Value
1 helt uenig	26,5 %	13
2 litt uenig	8,2 %	4
3 litt enig	30,6 %	15
4 helt enig	34,7 %	17
Total		49

8. Læringsmiljøet ved skolen du går på. Hvor enig er du i at

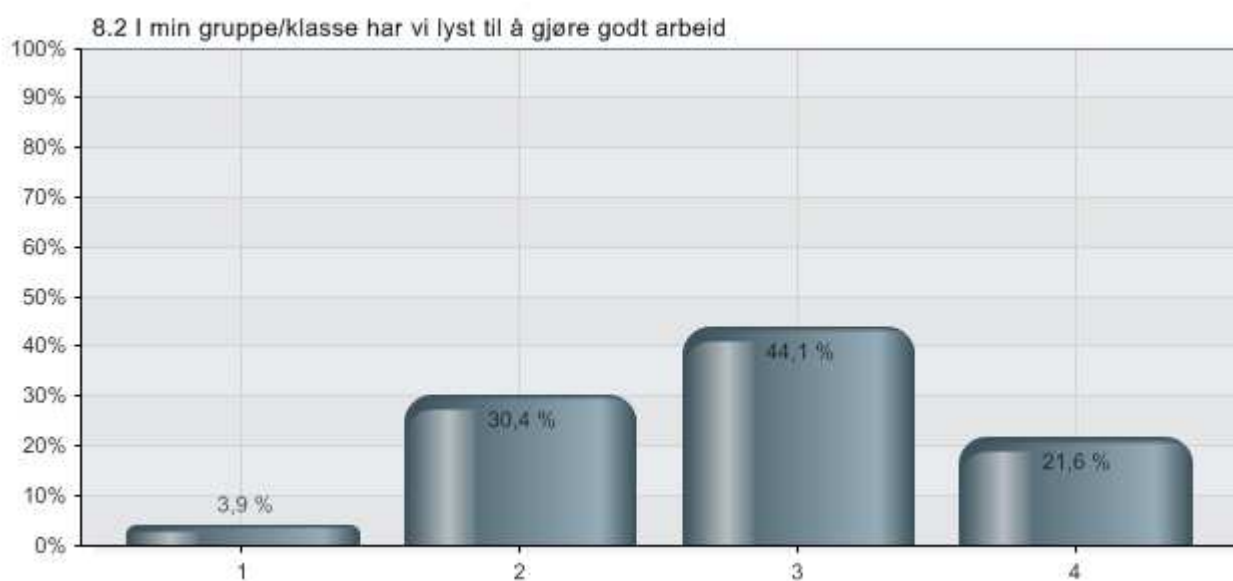
Alternatives	N
1 I min gruppe/klasse er det ro i undervisningen	103
2 I min gruppe/klasse har vi lyst til å gjøre godt arbeid	102
3 Vi har lett tilgang til å bruke PC/datamaskin på min skole	103
4 I undervisningen er det mange læremidler vi kan bruke (oppslagsverk, ordlister, fagbøker m.m.)	102
5 Vi får være med på å bestemme hvilke arbeidsmåter vi skal bruke	102
6 Jeg samarbeider godt med lærerne	103
7 Jeg samarbeider godt med de andre elevene	103

8.1 Læringsmiljøet ved skolen du går på. Hvor enig er du i at - I min gruppe/klasse er det ro i undervisningen

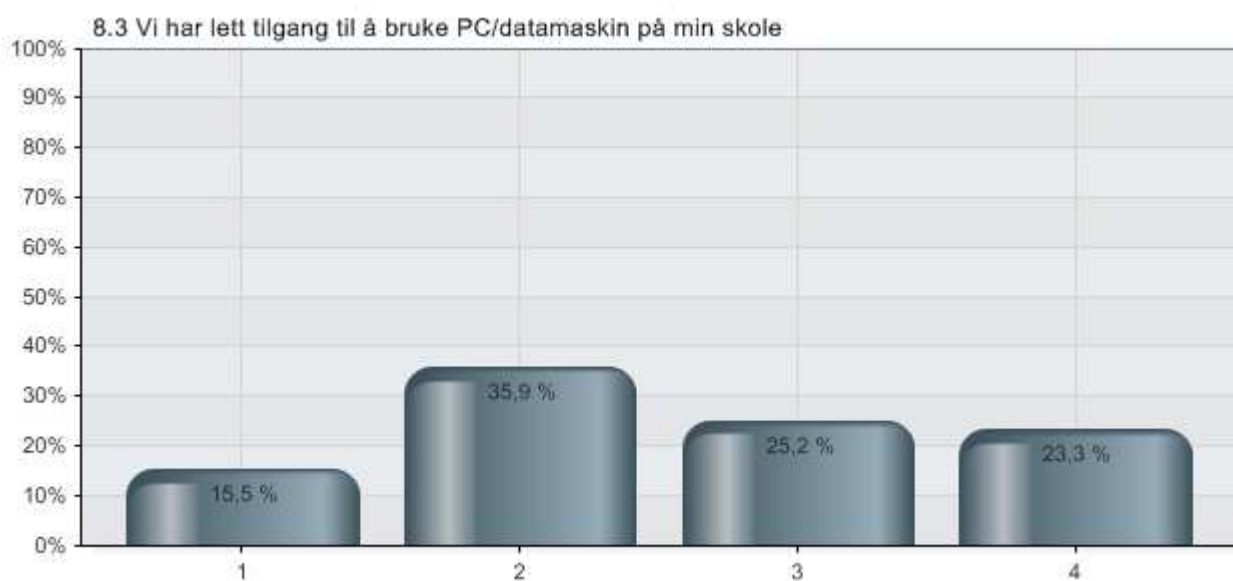
Alternatives	Percent	Value
1 helt uenig	8,7 %	9
2 litt uenig	32,0 %	33
3 litt enig	51,5 %	53
4 helt enig	7,8 %	8
Total		103

8.2 Læringsmiljøet ved skolen du går på. Hvor enig er du i at - I min gruppe/klasse har vi lyst til å gjøre godt arbeid

Alternatives	Percent	Value
1 helt uenig	3,9 %	4
2 litt uenig	30,4 %	31
3 litt enig	44,1 %	45
4 helt enig	21,6 %	22
Total		102

8.3 Læringsmiljøet ved skolen du går på. Hvor enig er du i at - Vi har lett tilgang til å bruke PC/datamaskin på min skole

Alternatives	Percent	Value
1 helt uenig	15,5 %	16
2 litt uenig	35,9 %	37
3 litt enig	25,2 %	26
4 helt enig	23,3 %	24
Total		103

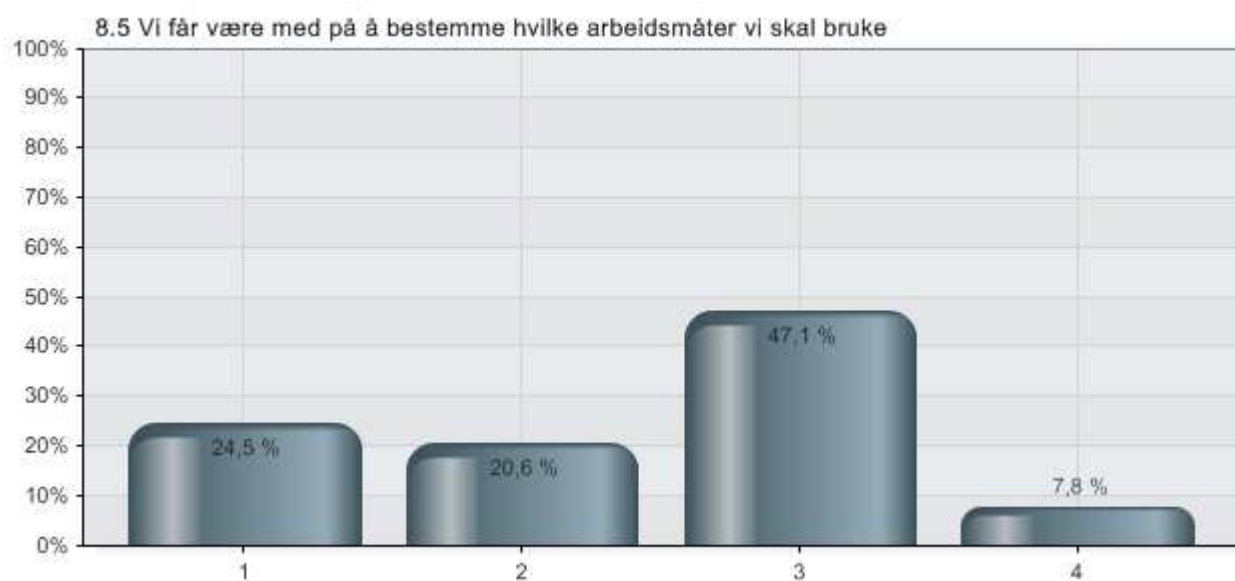
8.4 Læringsmiljøet ved skolen du går på. Hvor enig er du i at - I undervisningen er det mange læremidler vi kan bruke (oppslagsverk, ordlister, fagbøker m.m.)

Alternatives	Percent	Value
1 helt uenig	3,9 %	4
2 litt uenig	19,6 %	20
3 litt enig	39,2 %	40
4 helt enig	37,3 %	38
Total		102

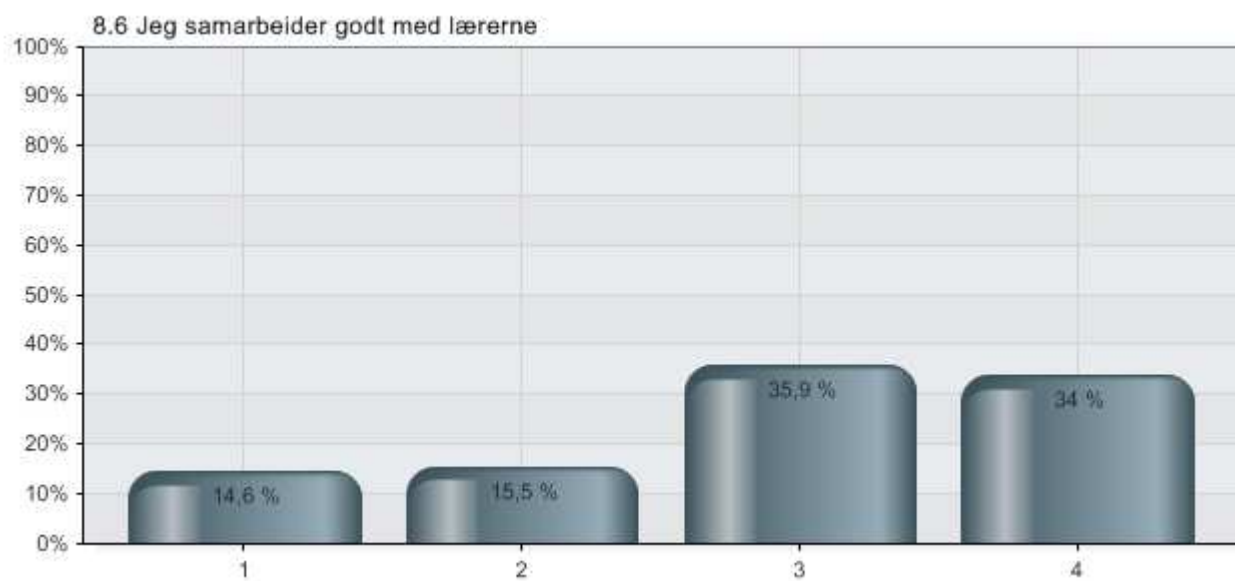

8.5 Læringsmiljøet ved skolen du går på. Hvor enig er du i at - Vi får være med på å bestemme hvilke arbeidsmåter vi skal bruke

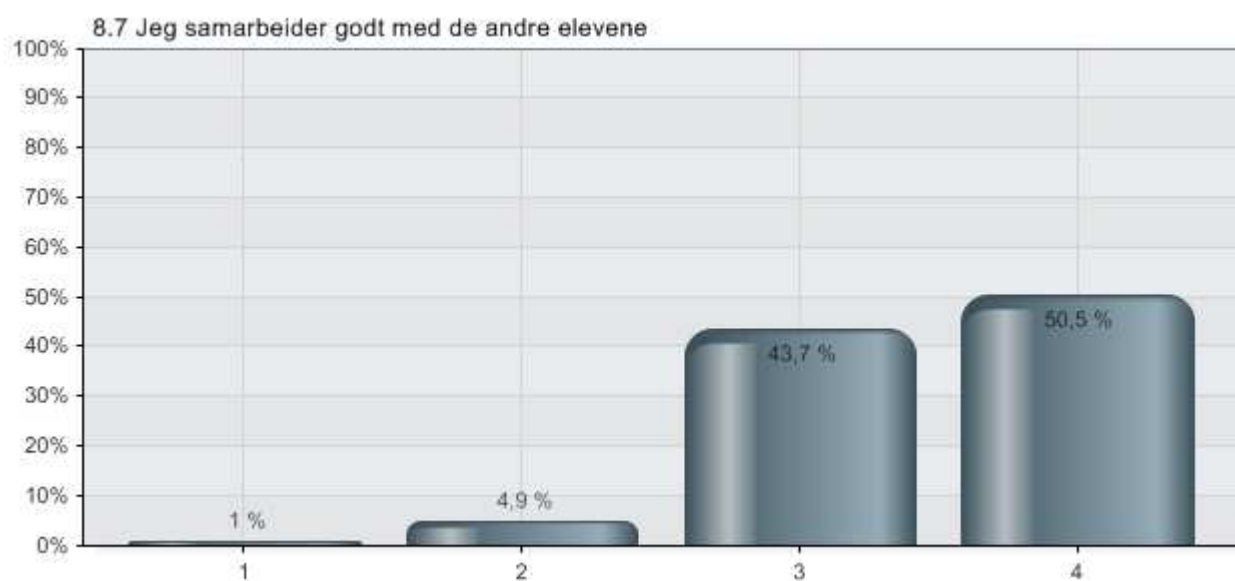
Alternatives	Percent	Value
1 helt uenig	24,5 %	25
2 litt uenig	20,6 %	21
3 litt enig	47,1 %	48
4 helt enig	7,8 %	8
Total		102

8.6 Læringsmiljøet ved skolen du går på. Hvor enig er du i at - Jeg samarbeider godt med lærerne

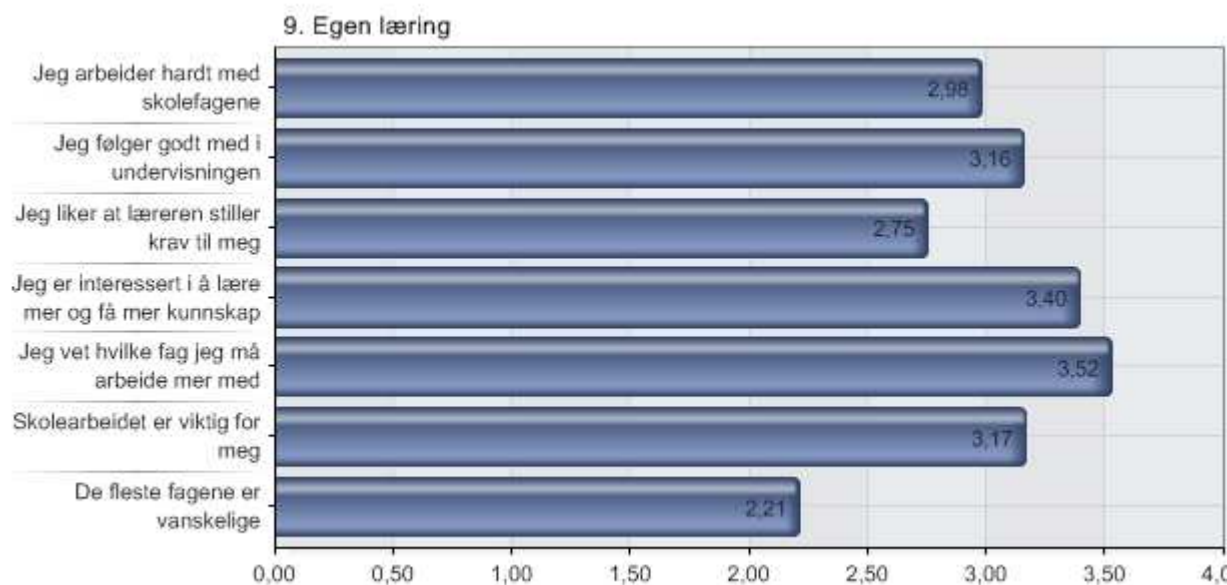
Alternatives	Percent	Value
1 helt uenig	14,6 %	15
2 litt uenig	15,5 %	16
3 litt enig	35,9 %	37
4 helt enig	34,0 %	35
Total		103

8.7 Læringsmiljøet ved skolen du går på. Hvor enig er du i at - Jeg samarbeider godt med de andre elevene

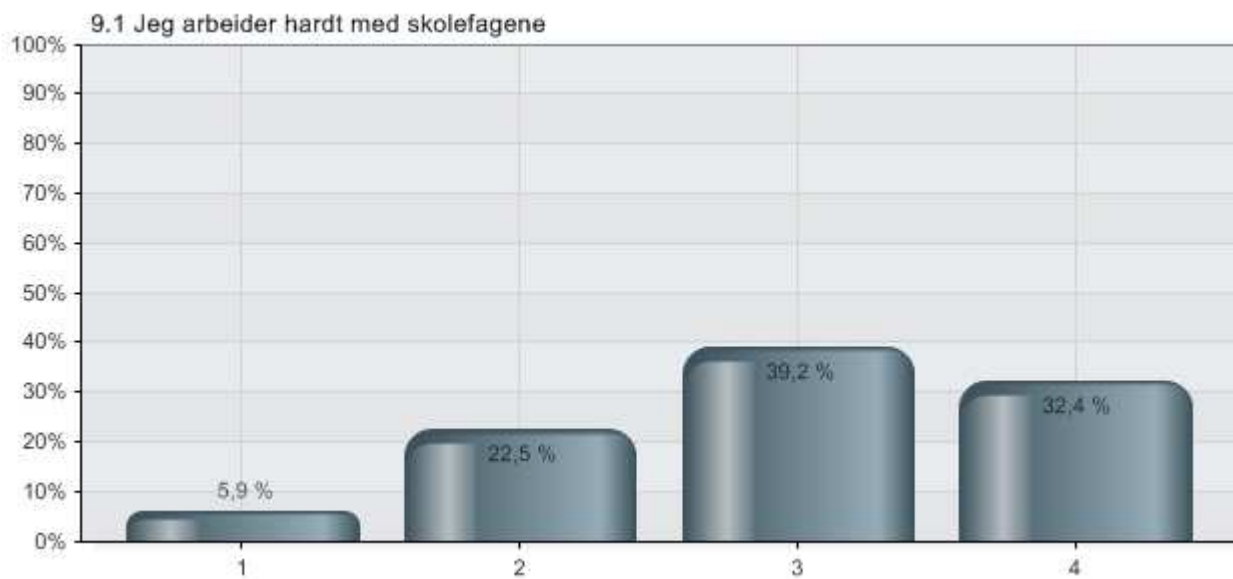
Alternatives	Percent	Value
1 helt uenig	1,0 %	1
2 litt uenig	4,9 %	5
3 litt enig	43,7 %	45
4 helt enig	50,5 %	52
Total		103

9. Egen læring

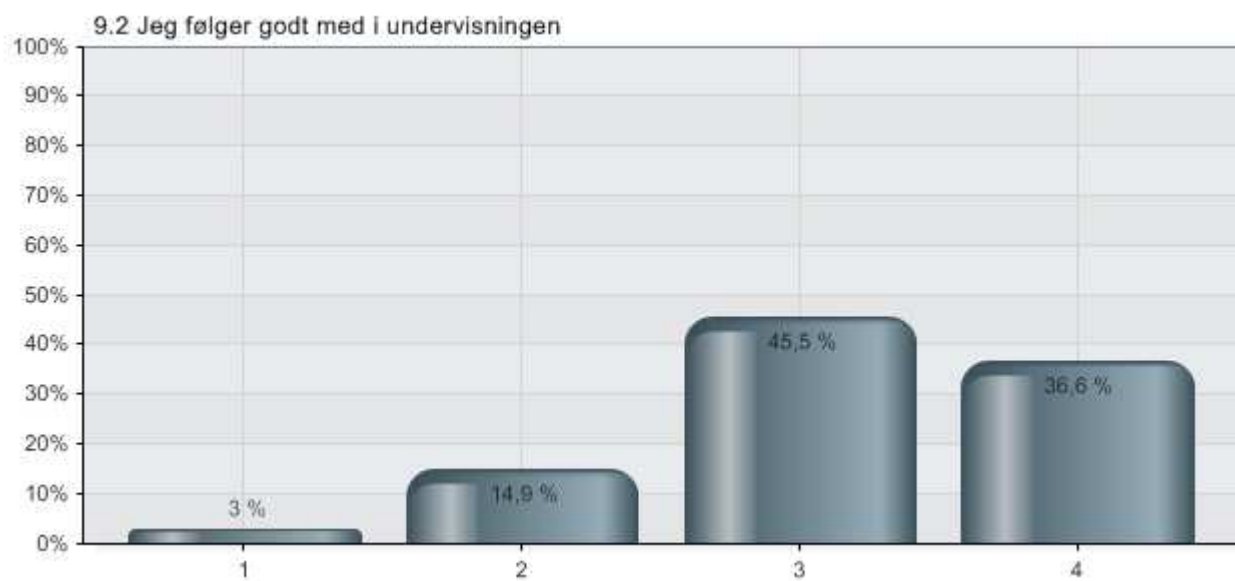
Alternatives	N
1 Jeg arbeider hardt med skolefagene	102
2 Jeg følger godt med i undervisningen	101
3 Jeg liker at læreren stiller krav til meg	100
4 Jeg er interessert i å lære mer og få mer kunnskap	101
5 Jeg vet hvilke fag jeg må arbeide mer med	101
6 Skolearbeidet er viktig for meg	101
7 De fleste fagene er vanskelige	101

9.1 Egen læring - Jeg arbeider hardt med skolefagene

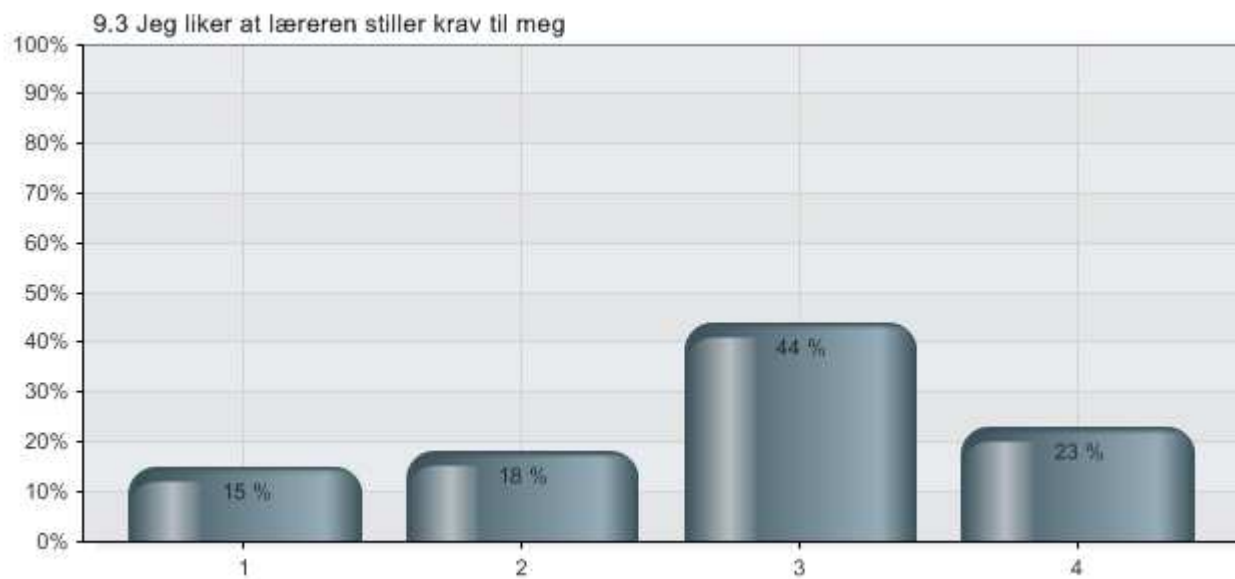
Alternatives	Percent	Value
1 helt uenig	5,9 %	6
2 litt uenig	22,5 %	23
3 litt enig	39,2 %	40
4 helt enig	32,4 %	33
Total		102

9.2 Egen læring - Jeg følger godt med i undervisningen

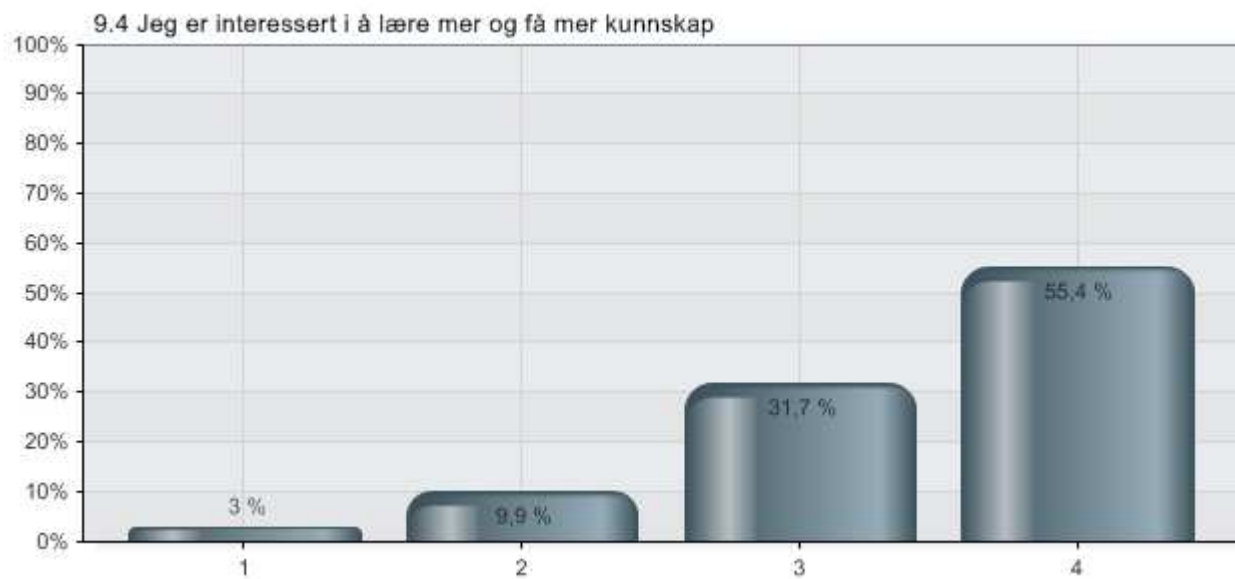
Alternatives	Percent	Value
1 helt uenig	3,0 %	3
2 litt uenig	14,9 %	15
3 litt enig	45,5 %	46
4 helt enig	36,6 %	37
Total		101

9.3 Egen læring - Jeg liker at læreren stiller krav til meg

Alternatives	Percent	Value
1 helt uenig	15,0 %	15
2 litt uenig	18,0 %	18
3 litt enig	44,0 %	44
4 helt enig	23,0 %	23
Total		100

9.4 Egen læring - Jeg er interessert i å lære mer og få mer kunnskap

Alternatives	Percent	Value
1 helt uenig	3,0 %	3
2 litt uenig	9,9 %	10
3 litt enig	31,7 %	32
4 helt enig	55,4 %	56
Total		101

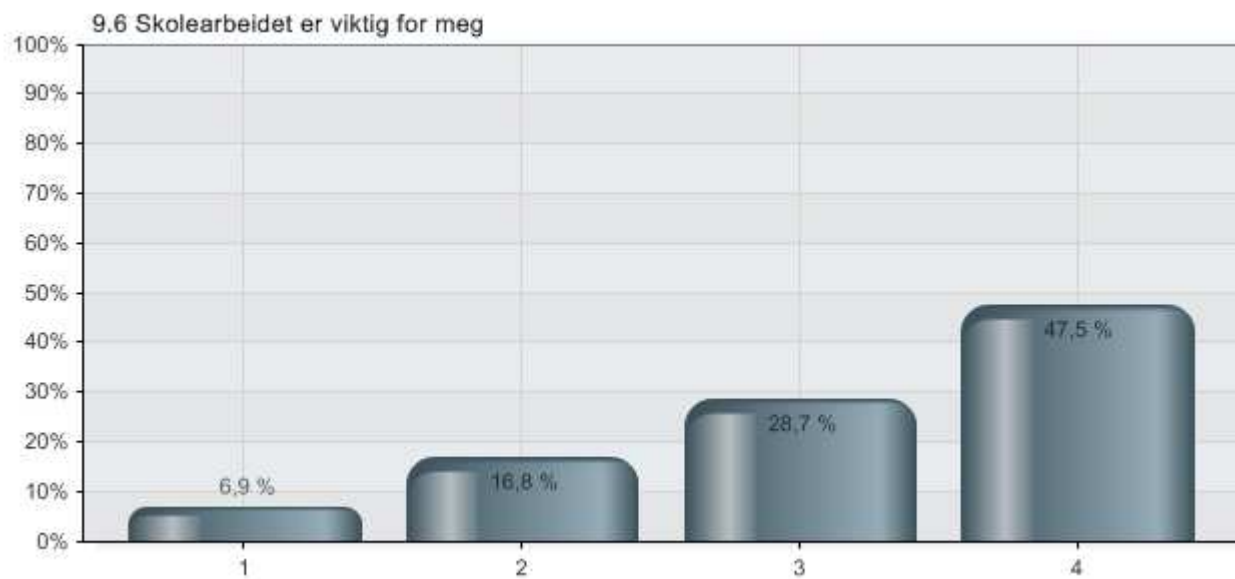

9.5 Egen læring - Jeg vet hvilke fag jeg må arbeide mer med

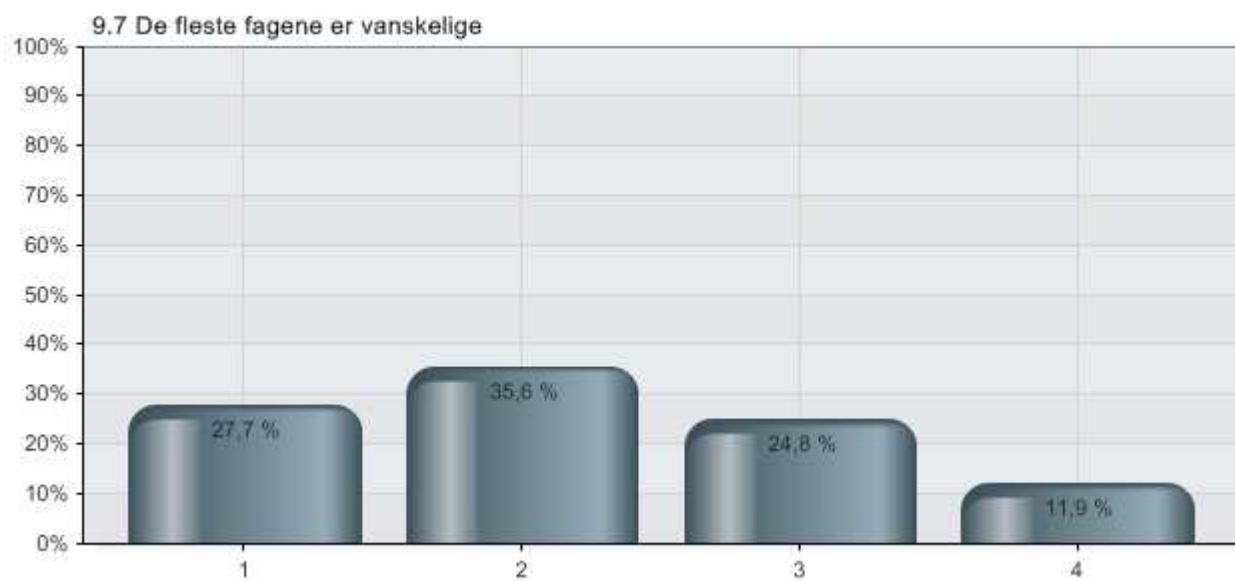
Alternatives	Percent	Value
1 helt uenig	2,0 %	2
2 litt uenig	6,9 %	7
3 litt enig	27,7 %	28
4 helt enig	63,4 %	64
Total		101

9.6 Egen læring - Skolearbeidet er viktig for meg

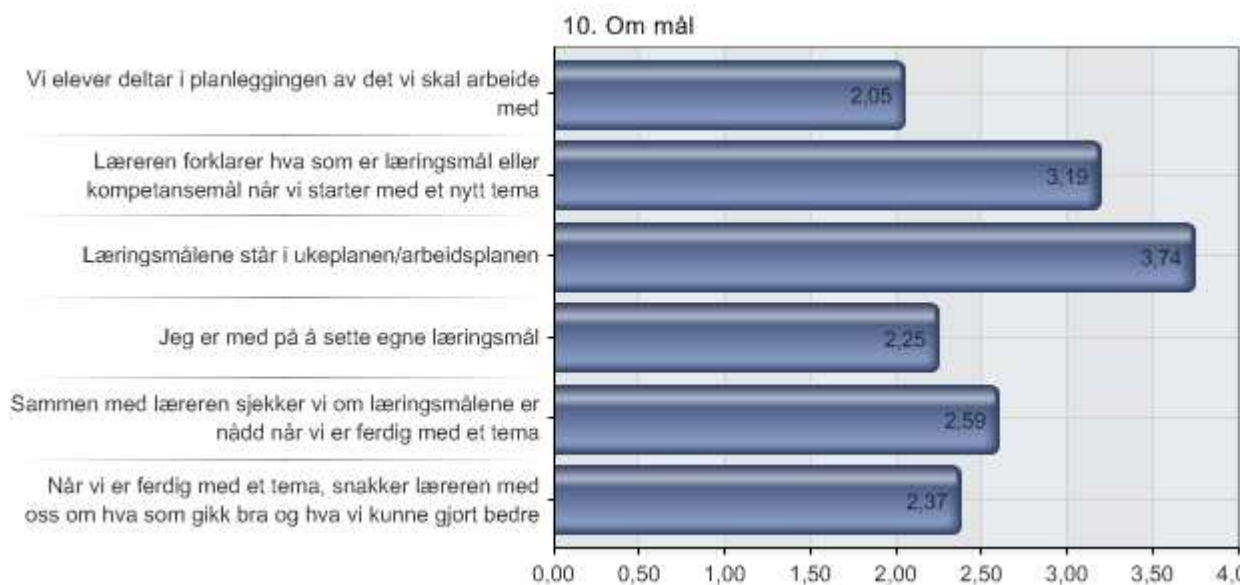
Alternatives	Percent	Value
1 helt uenig	6,9 %	7
2 litt uenig	16,8 %	17
3 litt enig	28,7 %	29
4 helt enig	47,5 %	48
Total		101

9.7 Egen læring - De fleste fagene er vanskelige

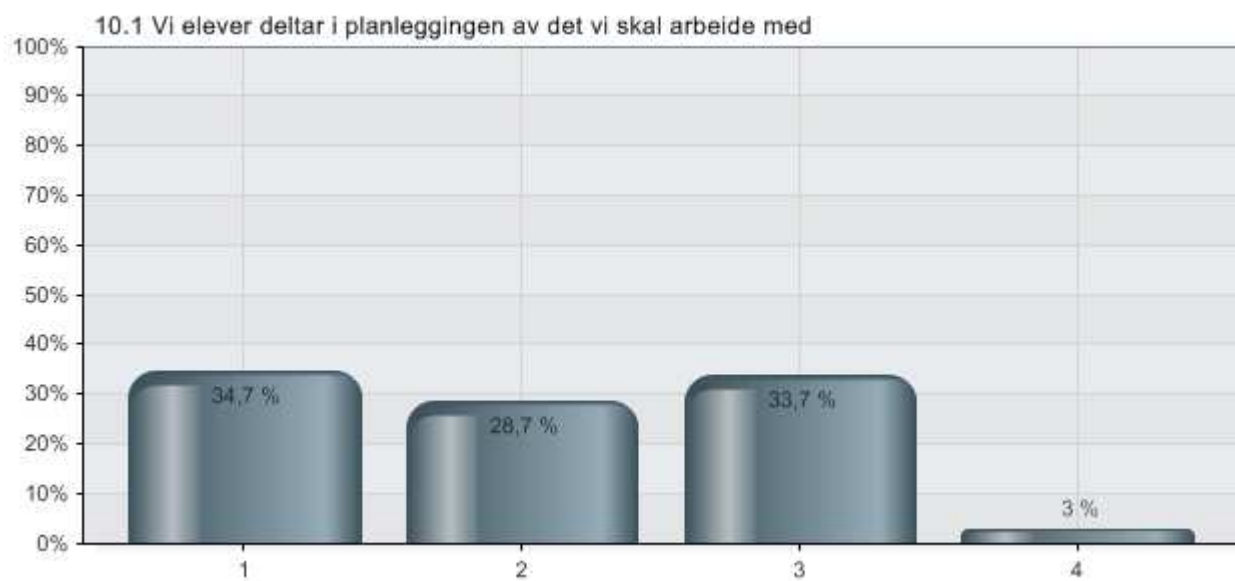
Alternatives	Percent	Value
1 helt uenig	27,7 %	28
2 litt uenig	35,6 %	36
3 litt enig	24,8 %	25
4 helt enig	11,9 %	12
Total		101

10. Om mål

Alternatives	N
1 Vi elever deltar i planleggingen av det vi skal arbeide med	101
2 Læreren forklarer hva som er læringsmål eller kompetansemål når vi starter med et nytt tema	101
3 Læringsmålene står i ukeplanen/arbeidsplanen	101
4 Jeg er med på å sette egne læringsmål	102
5 Sammen med læreren sjekker vi om læringsmålene er nådd når vi er ferdig med et tema	101
6 Når vi er ferdig med et tema, snakker læreren med oss om hva som gikk bra og hva vi kunne gjort bedre	102

10.1 Om mål - Vi elever deltar i planleggingen av det vi skal arbeide med

Alternatives	Percent	Value
1 helt uenig	34,7 %	35
2 litt uenig	28,7 %	29
3 litt enig	33,7 %	34
4 helt enig	3,0 %	3
Total		101

10.2 Om mål - Læreren forklarer hva som er læringsmål eller kompetansemål når vi starter med et nytt tema

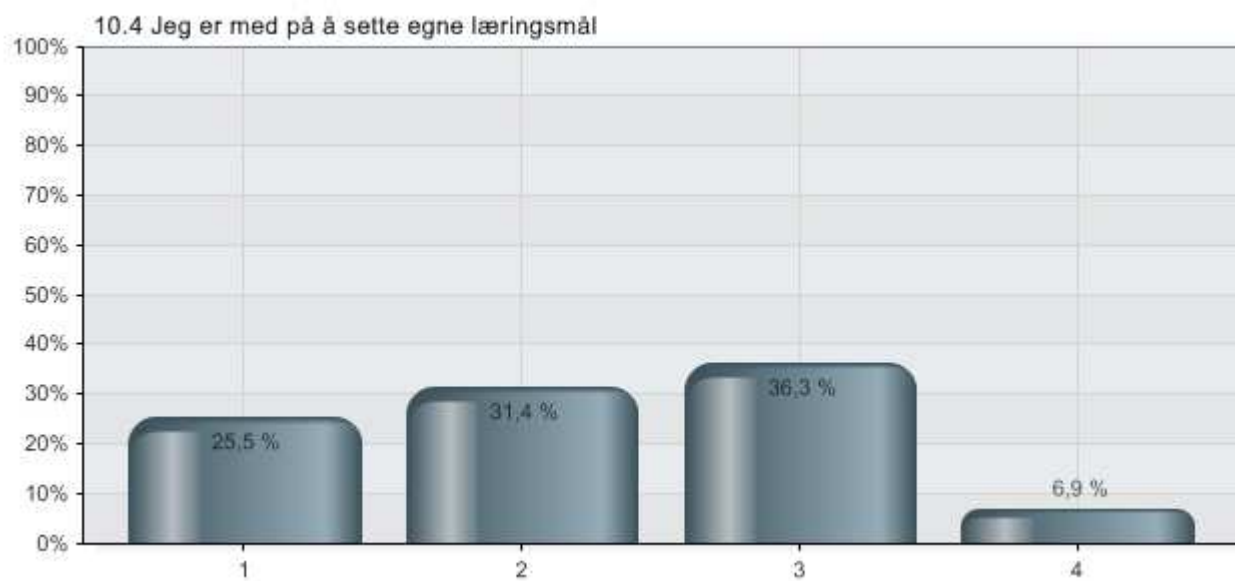
Alternatives	Percent	Value
1 helt uenig	4,0 %	4
2 litt uenig	19,8 %	20
3 litt enig	29,7 %	30
4 helt enig	46,5 %	47
Total		101

10.3 Om mål - Læringsmålene står i ukeplanen/arbeidsplanen

Alternatives	Percent	Value
1 helt uenig	2,0 %	2
2 litt uenig	4,0 %	4
3 litt enig	11,9 %	12
4 helt enig	82,2 %	83
Total		101

10.4 Om mål - Jeg er med på å sette egne læringsmål

Alternatives	Percent	Value
1 helt uenig	25,5 %	26
2 litt uenig	31,4 %	32
3 litt enig	36,3 %	37
4 helt enig	6,9 %	7
Total		102

10.5 Om mål - Sammen med læreren sjekker vi om læringsmålene er nådd når vi er ferdig med et tema

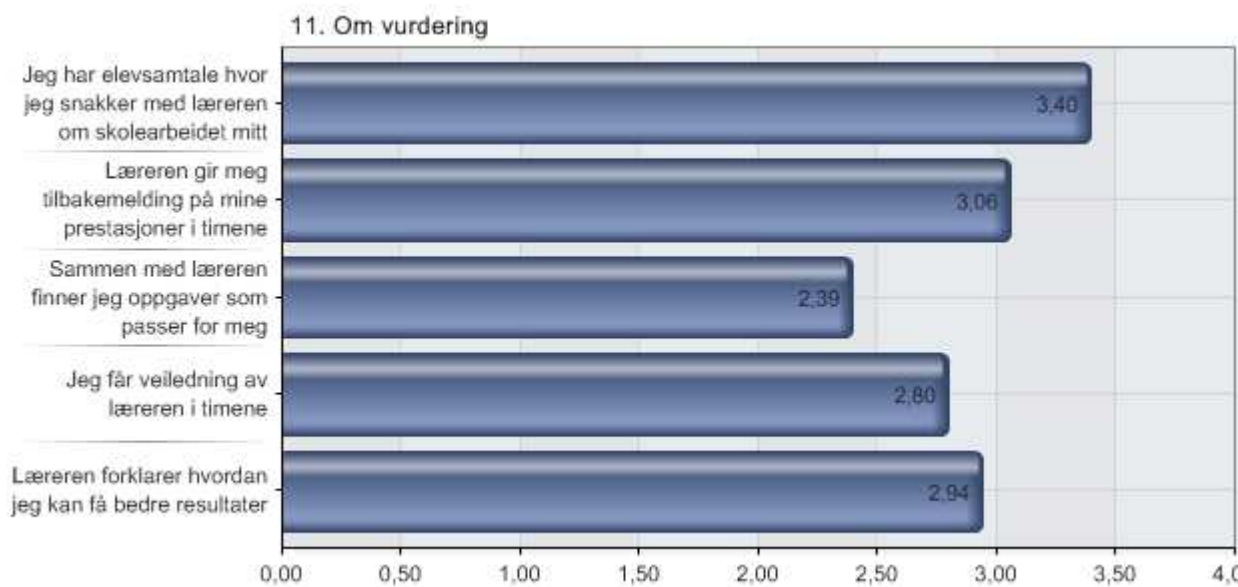
Alternatives	Percent	Value
1 helt uenig	14,9 %	15
2 litt uenig	28,7 %	29
3 litt enig	38,6 %	39
4 helt enig	17,8 %	18
Total		101

10.6 Om mål - Når vi er ferdig med et tema, snakker læreren med oss om hva som gikk bra og hva vi kunne gjort bedre

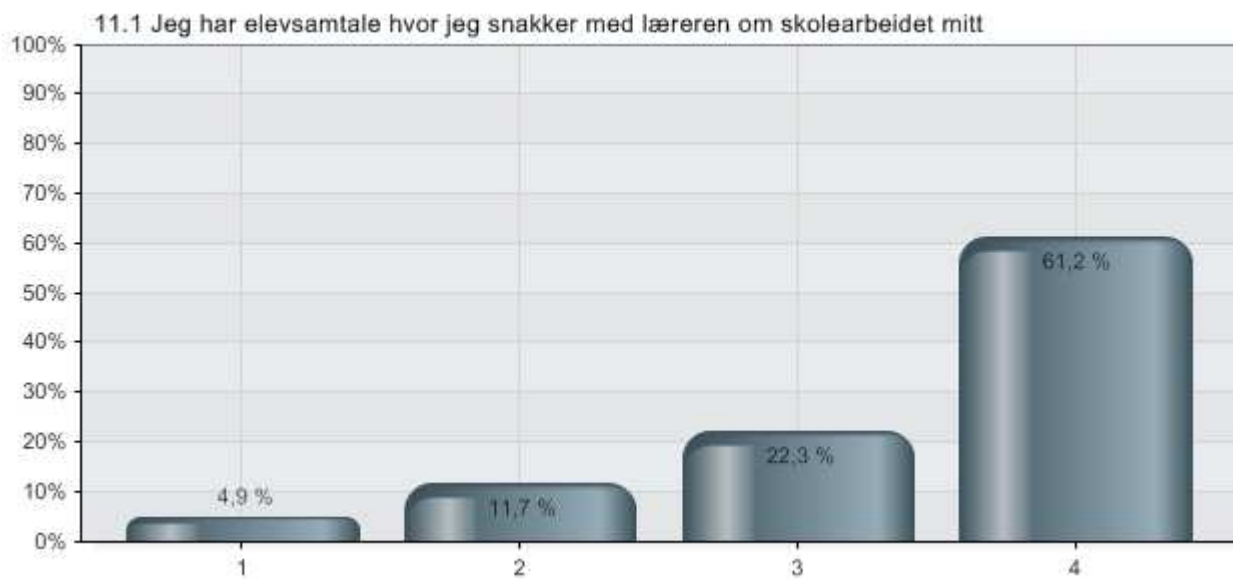
Alternatives	Percent	Value
1 helt uenig	32,4 %	33
2 litt uenig	17,6 %	18
3 litt enig	30,4 %	31
4 helt enig	19,6 %	20
Total		102

11. Om vurdering

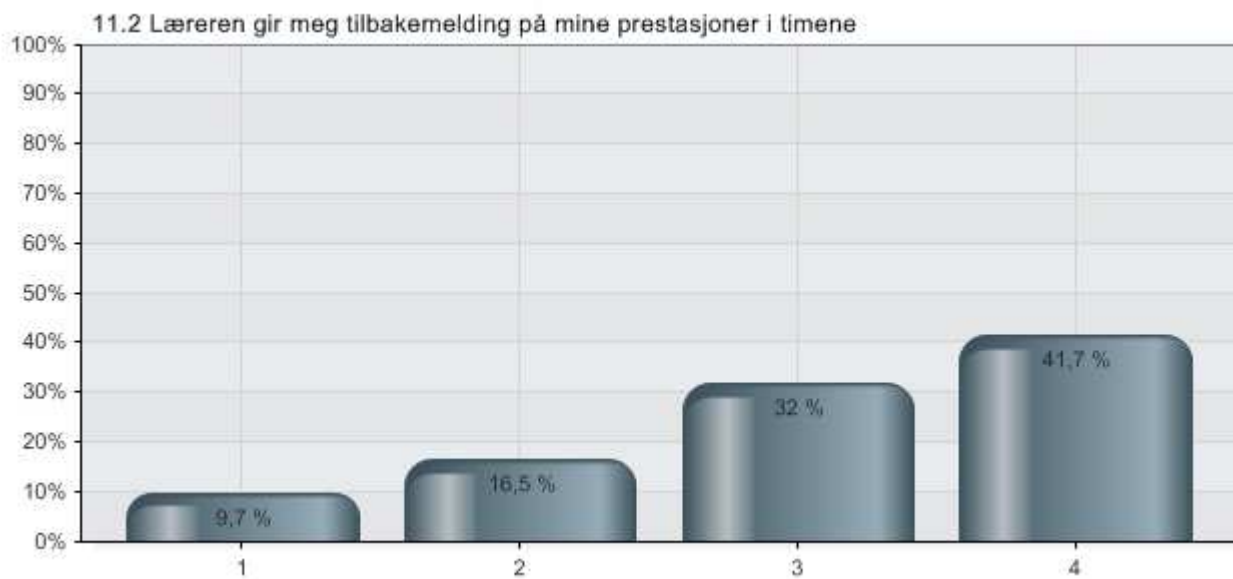
Alternatives	N
1 Jeg har elevsamtale hvor jeg snakker med læreren om skolearbeidet mitt	103
2 Læreren gir meg tilbakemelding på mine prestasjoner i timene	103
3 Sammen med læreren finner jeg oppgaver som passer for meg	102
4 Jeg får veiledning av læreren i timene	103
5 Læreren forklarer hvordan jeg kan få bedre resultater	102

11.1 Om vurdering - Jeg har elevsamtale hvor jeg snakker med læreren om skolearbeidet mitt

Alternatives	Percent	Value
1 helt uenig	4,9 %	5
2 litt uenig	11,7 %	12
3 litt enig	22,3 %	23
4 helt enig	61,2 %	63
Total		103

11.2 Om vurdering - Læreren gir meg tilbakemelding på mine prestasjoner i timene

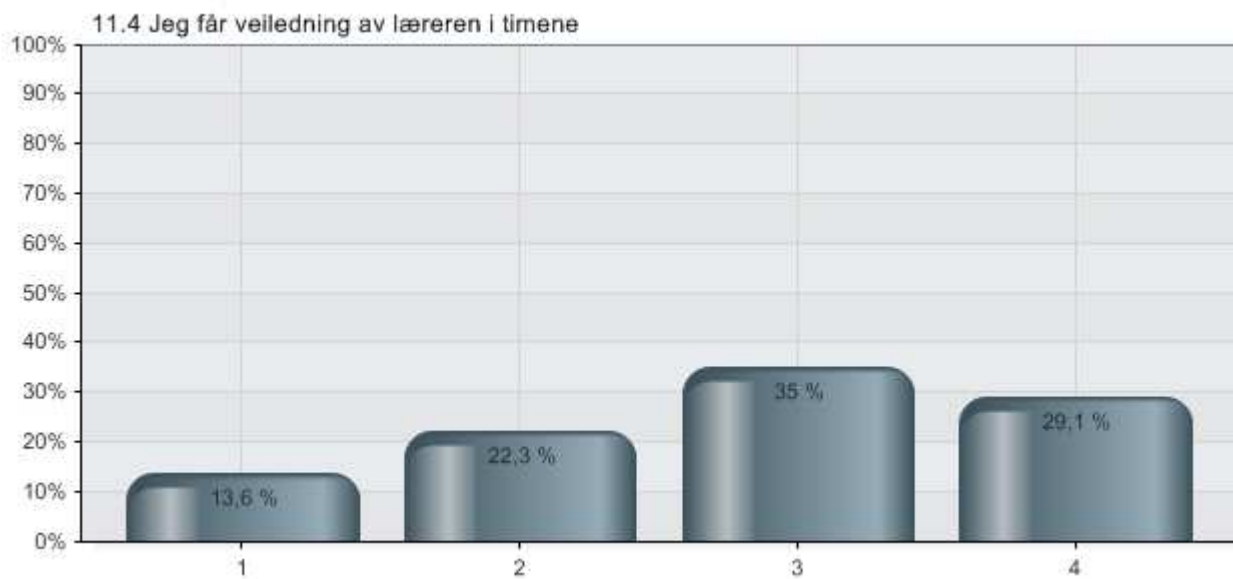
Alternatives	Percent	Value
1 helt uenig	9,7 %	10
2 litt uenig	16,5 %	17
3 litt enig	32,0 %	33
4 helt enig	41,7 %	43
Total		103

11.3 Om vurdering - Sammen med læreren finner jeg oppgaver som passer for meg

Alternatives	Percent	Value
1 helt uenig	27,5 %	28
2 litt uenig	22,5 %	23
3 litt enig	33,3 %	34
4 helt enig	16,7 %	17
Total		102

11.4 Om vurdering - Jeg får veiledning av læreren i timene

Alternatives	Percent	Value
1 helt uenig	13,6 %	14
2 litt uenig	22,3 %	23
3 litt enig	35,0 %	36
4 helt enig	29,1 %	30
Total		103

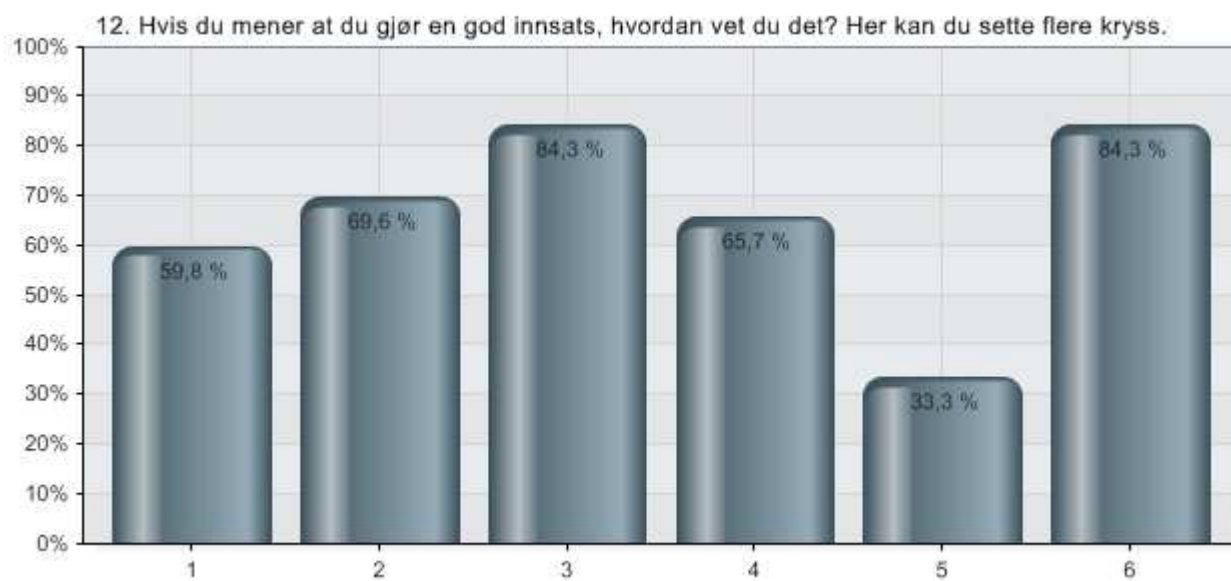
11.5 Om vurdering - Læreren forklarer hvordan jeg kan få bedre resultater

Alternatives	Percent	Value
1 helt uenig	9,8 %	10
2 litt uenig	18,6 %	19
3 litt enig	39,2 %	40
4 helt enig	32,4 %	33
Total		102

12. Hvis du mener at du gjør en god innsats, hvordan vet du det? Her kan du sette flere kryss.

Alternatives	Percent	Value
1 Jeg får skriftlig vurdering av læreren	59,8 %	61
2 Læreren sier at jeg har gjort det bra	69,6 %	71
3 Jeg ser på prøveresultatene mine	84,3 %	86
4 Foreldrene mine er fornøyde med innsatsen min	65,7 %	67
5 Vennene mine sier at jeg gjør det bra	33,3 %	34
6 Jeg vet selv når jeg har gjort et godt arbeid	84,3 %	86
Total		102